לציונות–לסוציאליזם–לאחוות עמים

יום ו', ד' בניסן תשמ"ז, 3 באפריל 1987 / שנה מ"ד מס' 13311 / המחיר 1.35 שקל כולל מע"מ

נלכדו מחבלים של אבו־נידאל — תכננו פיגועים בנציגי ישראל ואש"ף

מאת ארנון יפה, כתב "על המשמר" בצרפת

פאריס. — קבוצת מחבלים מארגון טרור, כפי הנראה מהארגון של אבו־נידאל, נלכדה בפרברי פאריס בשעה שהכינה פיגועים נגד מטרות ישראליות ונגד נציגי אש"ף בפאריס — מסרו אמש מקורות משרד הפנים הצרפתי.

כמה מחברי הקבוצה הצליחו להיעלם. מעריכים, כי ברחו בחזרה לדמשק.

לבנוני וצרפתי יובאו הבוקר לפני שופט, אחרי שנחקרו במשך ארבעה ימים על־ידי שירותי הביטחון. תחילה נמסר, כי מספר העצורים הוא שמונה. המעצר בוצע ביום ב', בדירה ברומן וויל, עיירה בשליטת המפלגה הקומוניסטית, מצפון לפאריס.

ישראל בראש רשימת המדינות שהפרו האמברגו על דרא"פ

מתברר מדו"ח המימשל לקונגרס על המדינות שלא מילאו אחר האמברגו של האו"ם להימנע ממשלוחי נשק לדרום־אפריקה ● בדו"ח מצויינות גם צרפת, איטליה, בריטניה, שווייץ, הולנד וגרמניה המערבית ● בחלק החסוי נמסר כי ישראל סיפקה לדרא"פ ידע לייצור טילי ים־ים, ספינות סיור, וכנראה גם שיתפה פעולה בייצור מטוס "הצ'יטה"

מאת כתבי על המשמר וסוכנויות הידיעות

ישראל מכרה לדרום־אפריקה את הידע הדרוש לייצורם של טילי ים־ים זהים לטילי "גבריאל", וממשלת פרטוריה ממשיכה בייצורם בקנה־מידה מלא — נאמר בחלק החסוי של

(סוף בעמוד 2)

המימשל מאשים ישראל בפרשת כץ

הפרת התחייבות לשתף פעולה בחקירת פולרד

● מאת זאב בליצר / עמוד 2

גידול ביתרות מט"ח גורם כאב ראש לבנק־ישראל

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

יתרות מטבע החוץ של ישראל גדלו בחמישים ושניים מיליון דולר בחודש שעבר, הודיע אתמול בנק ישראל. בסוף חודש מארס הגיעו הרזרבות לרמת שיא של 4.3 מיליארד דולר. מקורות ממשלתיים אמרו אתמול שהעלייה הגדולה ביתרות מטבע חוץ משקפת את העובדה שסכומים גדולים במטבע חוץ הובאו לאחרונה לארץ כדי לנצל את שערי הריבית הגבוהים במשק. המקורות ציינו שבנק ישראל והאוצר עשו כל מאמץ להחזיר חובות כדי שבסופו של דבר לא תרשם עלייה גדולה יותר ברזרבות. לדבריהם הממשלה תאלץ לקבל החלטות על הגודל הרצוי של יתרות מט"ח, שכן אין טעם ברמה כזו גדולה של רזרבות, כיוון שהמשק מפסיד בגלל העובדה שמחזיקים סכומים גדולים מאוד של מטבע חוץ בפקדונות עם ריבית נמוכה. משרד האוצר הודיע אתמול שהממשלה הזרימה בחודש מארס 362 מיליוני שקלים. רוב ההזרמה היתה לשוק ההון והיא היתה תוצאה של מדיניות מכוונת של הממשלה שלא למחזר חלק מהחוב הפנימי, המגיע לפדיון. עודף ההוצאות על הכנסות של הממשלה הגיע רק לשלושים מיליון שקלים. הממשלה ספגה במשך שנת הכספים 1987/1986 1.2 מיליארד שקל. וזאת למרות שהיא לא מיחזרה חוב פנימי של 1.7 מיליארד שקל.

מרכבה 3" — הטוב בעולם ● עמוד 3

קיסר מוכן לעיסקה עם ניסים ● עמוד 3

התק"ם תנפיק אגרות־חוב ● עמוד 20

מיסמך טרוניקי לא זוייף ● עמוד 4

האמריקנים מבקשים לחקור, ישראל אוסרת עליו לצאת, הסיבה לדעתם:

כץ יודע פרטים על מעורבות הדרג המדיני בפרשת פולארד

ישראל חוששת כי אם יידרש להעיד בפני חבר מושבעים גדול — ייאלץ לגלות סודות ■ לדברי האמריקנים יודע כץ איזו רמה של הדרג המדיני היה מעורב בפרשה ■ עו"ד כץ: הכל מצוץ מן האצבע ■ ברלב: מישהו בוושינגטון מסרב לרדת מהפרשה

מאת אבי בניהו כתבנו הצבאי,
דליה רפאל ויהודה צור כתבי "על המשמר"

משרד המשפטים של ארצות־הברית מבקש לחקור את עורך־הדין הרולד כץ בטענה כי שימש כמתווך בין אלוף מישנה אביאם סלע לבין ג'ונתן פולארד, בשנים בהן התגורר כץ בארצות־הברית.

מקורות בטחוניים בכירים אמרו אתמול כי ישראל נתנה לפני שישה חודשים את הסכמתה לחקירתו של הרולד כץ. על־פי דרישת

(סוף בעמוד 2)

גראסימוב צינן ההתלהבות בירושלים

דובר משרד החוץ הסובייטי אמר כי פרס לא הוזמן למוסקבה, וכי משלחת ישראלית לא תורשה לבקר בברית־המועצות ● לאור הודעתו על ביטול ההדדיות בביקורים שוקלים בירושלים אפשרות לבטל ההיתר למשלחת הסובייטית ● מקורות מדיניים פתחו בהאשמות הדדיות על הדלפות ששיבשו התוכניות ● האשמות גם בין המנהיגים היהודים על הודעות לא מוסמכות — פירסמו 9 הנקודות שסוכמו עם הסובייטים

מאת כתבנו המדיני בירושלים,
ומאת אבי בניהו ויוסף גלילי
כתבי "על המשמר"

הודעת דובר משרד החוץ הסובייטי מאתמול צננה את ההתלהבות בירושלים סביב השינויים במדיניות הסובייטית כלפי ישראל. מקורות מדיניים פתחו בהאשמות הדדיות על הדלפות מהשיחות עם הרוסים, בטענה שבשל כך חזרו בהם הסובייטים מהסכמות במספר נושאים.

מקורות בכירים אמרו, כי לאור הודעתו של הדובר הסובייטי גנדי גראסימוב, כי אין מקום להדדיות בביקורי המשלחות הקונסולריות, לא יהיה מנוס מדרישה מפורשת להתחייבות סובייטית כי יינתנו אשרות כניסה לבריה"מ גם לפקידים ישראליים.

(המשך בעמוד 4)

חיל האוויר יטיס העולים?

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי

צה"ל וחיל האוויר ערוכים לאפשרות בה יתבקשו ע"י הממשלה להטיס במבצע מיוחד אלפי עולים יהודים מברית המועצות. מקור צבאי בכיר שמסר על כך אתמול, הדגיש כי במידה שאכן יתבקש צה"ל להעמיד לרשות המבצע מטוסים יוכל חיל האוויר להפעיל רכבת אוירית ולהטיס עולים ארצה מכל יעד שהוא באירופה או אפילו מברית המועצות. לחיל האויר מערך מטוסי תובלה מסוג בואינג והרקולס.

מילכוד דרום־אפריקני

דו"ח הקונגרס על יחסי הסחר של מדינות העולם עם דרום־אפריקה שנתן חבלי פרסום קשים בבית הלבן, ובכל מקרה נשאר בו חלק חסוי שם כלולות ודאי עובדות קשות יותר מאלה המתפרסמות ברבים.

נראה, שבבית הלבן משדרים שידור כפול: מצד אחד לוחץ המימשל על ישראל לצמצם את הסחר עם דרום־אפריקה, ובעיקר הסחר בנשק, ומאידך רומזים לה שאם תמשיך בסחר בצורה חלקית ומוסווית, תעלים מכך ארצות־הברית עין.

הממשלה הישראלית ממשיכה, כמו ביתר הפרשיות בהן הסתבכו יחסיה עם המימשל האמריקני, לבדוק עד היכן מוכנה ארצות־הברית ללחוץ, בתקווה שגם הנושא הדרום־אפריקני יישכח, והבית הלבן וגבעת הקפיטול יעברו למאבקים בנושאים אחרים.

נראה, שבנושא זה אין ממשלת ישראל מוכנה ללמוד, והרווח הכלכלי המיידי מהקשרים עם דרום־אפריקה ממשיך לעוור את עיניה. מן הדין היה, שהמנהיגות הישראלית תציב לעצמה יעד חדש, והוא צמצום דרסטי של יחסינו עם דרום־אפריקה בלא תנאי, גם אם הלחץ האמריקני לכך לא יהיה גדול. זאת משתי סיבות:

הסיבה הראשונה קשורה לאסטרטגיה הכלכלית של ישראל. המצב שבו חלק נכבד מן התעשייה הבטחונית של המדינה מותנה בסחר עם מדינה אחרת, שנויה במחלוקת שעתידה לוט בערפל, הוא מצב לא תקין, וזאת בלשון המעטה. מדינה חיה על חרבה במקום לחיות על עטה. נוסף לכך על חרבה של מדינה אחרת, מתגבר עוד יותר החולי. בחברה החוזה שהדילמה של ניצול כוח האדם הטכנולוגי המעולה בישראל, לא תהיה בין ייצור נשק המיועד לדרום־אפריקה לבין ה"לביא", אלא בין ייצור נשק לבין ייצור אזרחי עבור חברה חיה ויוצרת.

הסיבה השניה, לכך שעל ישראל להמשיך ולצמצם את סחרה עם דרום־אפריקה, קשורה למערכת היחסים בין מוסר לפוליטיקה. ישראל הגיעה עד כה, שכמעט אינה רגישה לשאלה המוסרית הכרוכה באפרטהייד, והיא מסתפקת לגנותו במס־שפתיים. אלא שהנושא המוסרי־פוליטי הזה חוזר ומכה בנו מכות קטנות וגדולות, הן מצד ארצות־הברית, הן מצד מדינות העולם השלישי, והוא ימשיך להכות. הגיע הזמן להתנתק ממלכודת הקשר עם דרום־אפריקה, ולהתנות את שאלת הייצור והסחר הבינלאומי למדינות שאין כתם נורא של מוסר רובץ עליהם.

גביע אירופה לא שלנו — 71:69

שמפניה מתגביע על ראשו של קפטן טרסר מייק דנטוני (צילום אי.פי.)

מאת ישראל פז, שליחנו המיוחד ללוזאן

עצוב היה אמש באולם מליי בלוזאן. אלפי הישראלים נותרו בכיסים באולם. הם נאלצו לראות את שחקני טרסר מילאנו נישאים על כפיים משואדודים הרבים בצבעי אדום לבן מתי־עליהם פילוני, שמונה. היה זה סיומו של משחק הריף, המכבי הוא משחק גביע טיפוסי ללא ויתור על כדור אחד. טרסר זכתה בגביע השנייה בתולדותיה ... בגביע האלופות בנצחון דחוק אמנם — 69:71. אולם בגביע מספיקה גם נקודה אחת.

אוירה מחשמלת שררה במשחק לכל אורכו. שתי הקבוצות עשו מאמצים עליונים כדי לנצח. מילאנו זכתה בגביע משום ששחקניה שגו פחות. על אף הנסיון האיטלקי העצום כמעט הגישה טרסר מילאנו את גביע אירופה למכבי ת"א על טס של כסף, כאשר 16 שניות מהסיום במצב של 69:71 וכשהכדור היה בידי האיטלקים, החטיא דינו מנגין, שהיה היחידי מתחת לסל והעניק הזדמנות נדירה למכבי ת"א לזכות בנצחון.

הכדור שלא הגיע

אבל במקום להתארגן להתקפה מתוכננת, תוך כדי ביצוע חסימה לדורון ג'מצ'י, כדי שיוכל לקלוע סל של 3 נקודות, שרר הבלגן בהתקפה וג'מצ'י אמנם זרק, אבל הכדור לא הגיע לטבעת.

אין ספק מכבי תל־אביב יכלה לזכות בגביע אירופה ללא קושי אילו לא החטיאה כל כך הרבה זריקות עונשין. הישראלים ניצלו 16 מ־27 זריקות עונשין כשלו ג'ונסון החטיא שבעה כדורים וקווין מאגי שלושה.

(סוף בעמוד 2)

חברת החשמל הערבית תדחה פניית שחל להתפרק מרצון

זיכיון החברה יפוג בסוף השנה ■ הפתרון המקובל עליה — החכרת אספקת החשמל להתנחלויות

מאת פנחס ענברי,
כתב "על המשמר"

שר־האנרגיה, משה שחל, הודיע אתמול לחברת החשמל של מזרח־ירושלים, כי הזיכיון שלה מסתיים עד סוף השנה, ועליה לשתף פעולה עם המשרד בתהליך פירוקה.

מועצת המנהלים של חברת החשמל תתכנס בקרוב, ולכתבנו נמסר כי קרוב לוודאי שפנייתו של שחל תידחה.

מן החברה הזכירו לכתבנו, כי בזמנו הציע משרד־האנרגיה לחברה פתרון שהוא מקובל עליה כיום, והוא להחכיר את אספקת החשמל להתנחלויות. כיום חוזר בו המשרד מן ההצעה והוא דורש לוותר על שטחי הזיכיון האלה, דבר שאיננו חוקי, לדעת החברה, והיא איננה רשאית לעשותו.

במשרד־האנרגיה אומרים, כי החברה איננה עומדת בחובותיה, וכי רווחה בזמנו את ההסדר שהיא מוכנה לקבל היום. אחר כך הסכימה החברה לוותר על שטחי הזיכיון אבל חזרה בה.

מ"מ יו"ר מועצת המנהלים של החברה, חנא נאסר, הצהיר אמש כי השגיאה ההיסטורית של החברה היתה החלטתה לספק חשמל להתנחלויות. מכל ההתנחלויות האלה אינן משלמות ואספקת החשמל שלהן בידי החברה הערבית לא נתנה להן לגיטימציה.

משרד־הבטחון מקדים הזמנות ממפעלים כדי למנוע פירוקם

מאת אבי בניהו,
כתבנו הצבאי

שר־הביטחון, יצחק רבין, הורה לצה"ל לרכוש מתקציב הביטחון 100 משאיות מתוצרת "תעשיות רכב" בנצרת עלית, חרף העובדה כי צה"ל אינו זקוק להן בעת.

מקורות צבאיים אישרו את הדבר ואמרו כי צעדו של רבין נועד כנראה לסייע למפעל באיזור פיתוח המייצר עבור מערכת הביטחון ומעסיק מאות עובדים.

מקורות בטחוניים מסרו, כי מדובר למעשה בהקדמת הזמנה של צה"ל.

בהקשר זה הזכירו המקורות, כי בשעתו המליץ צה"ל לרכוש רכב קטן לקציניו מתוצרת אירופה, אולם משרד־הביטחון, משיקולים לאומיים (ואולי פוליטיים), הכריע בעד "כרמל דוכס", גם הוא מתוצרת "תעשיות רכב" בנצרת עילית.

לכתבנו נודע, כי המשאיות שיסופקו בקרוב לצה"ל לא ישרתו את חיל התובלה, אלא יחולקו ליחידות שונות כרכב ארגוני.

הקדמות הזמנה מ"רבינטקס" משרד־הביטחון הקדים הזמנה גדולה של צה"ל לייצור מדים למסכות אב"כ במפעל "רבינטקס" בבית־שאן. היקף ההזמנה — מאות אלפי דולר.

לאחר ביטול החוזה שנחתם בין "רבינטקס" לצבא ארצות־הברית, הגיעו ראשי המפעל וראש העיר לשר־הביטחון. השר נאות להקדים את ההזמנה של צה"ל כדי למנוע פיטוריהם של 200 עובדים בעיר פיתוח ללא תעסוקה חליפית.

מקורות בטחוניים מסרו לכתבנו כי מדי פעם נוהג המשרד כך כדי לא למוטט מפעלים, בעיקר בעיירות פיתוח ובישובי ספר.

פיקרינג: ביטול ההזמנה מ"רבינטקס" אינו פוליטי

"לפי מיטב ידיעתי והבנתי אין להעלות על הדעת שצבא ארה"ב ביטל את הזמנת הציוד הבטחוני ממפעל "רבינטקס" בבית־שאן מסיבות פוליטיות אלו או אחרות הקשורות בפרשות שאירעו באחרונה ומן כידוע, בתחום טיפולן של הממשלות, התוצאות בדבר".

דברים אלה אמר אתמול שגריר ארה"ב בישראל, תומס פיקרינג, [illegible]

פרקליט המדינה: אין כל יסוד להאשמות לביב נגד תנ"ץ לוי

מאת בצלאל עמיקם
כתב "על המשמר"
וסוכנות עתי"ם

פרקליט המדינה, יונה בלטמן, קבע, כי אין יסוד להאשמותיו של העיתונאי יגאל לביב נגד ראש היחידה הארצית לחקירת פשעים, תנ"ץ ארמונד לוי.

לביב האשים את תנ"ץ לוי במעשי שוחד ושחיתות.

במכתב ששיגר פרקליט המדינה למפכ"ל המשטרה נאמר, כי הבירור של אותן האשמות על־ידי המשטרה נעשה כיאות ולא נמצא פגם בהתנהגותו של לוי.

הפרשה החלה כשארמונד לוי התמנה לראש היחידה הארצית לחקירת פשעים. הוא עסק בתיק ששם הקוד שלו היה "לימון" ועניינו חקירתו של העיתונאי יגאל לביב. עליו מידע לפיו עסק בסחיטות מאנשים שונים, תוך איום בפרסום כתבות מזיקות.

במהלך חקירתו במשטרה מסר לביב לידי אחד מקציני החקירה קלטת, שהכילה דברים, שיש בהם כדי להעלות חשדות במעשים פליליים נגד לוי.

הבדיקה נערכה לפי בקשת מפכ"ל המשטרה, בעקבות ביקורת שמתח שופט בית־המשפט המחוזי בת"א, אורי שטרוזמן, על הימנעות המשטרה מחקירת חשדות נגד תנ"ץ לוי.

פרקליט המדינה קבע, כי חקירת פרשת הקלטת לא עוכבה כפי שנטען ע"י לביב.

במכתבו למפכ"ל המשטרה חוזר בלטמן ומפרט את כל פעולות החקירה שנקטה המשטרה בעניין האשמות נגד לוי. פרקליט המדינה אימץ את מסקנות חקירת המשטרה, לפיהן הדברים שנאמרו נגד לוי מקורן בשמועות ורכילות וכי אין ממש באשמה שלוי קיבל רווחים בחינם.

פרקליט המדינה הביע צערו על הפגיעה ללא הצדקה בשמו הטוב של תנ"ץ לוי.

מפכ"ל המשטרה, רב־ניצב דוד קראוס, אמר אתמול ללוי, כי את הנזק קשה לתקן וכי הלילות והימים של עוגמת נפש והשעות הרבות של היסורים שהיו מנת חלקו לא יימחקו. עם זאת משוכנע דוד קראוס, כי ארמונד לוי ימצא סיפוק וקורת רוח מהעובדה שלא נמצא פגם בהתנהגותו.

תנ"ץ ארמונד לוי הביע בקורת רוח על תוצאות הבדיקה, אך הדגיש כי הפירסומים פגעו בו ובמשפחתו משנים האחרונות. "לומר כי נפגעתי — זו מלה פשוטה מדי. הדברים מזעזעים. הפשע היחידי שעשיתי הוא שקיבלתי על עצמי תיק חקירה שאחרים לא הסכימו לקחתה" — אמר תנ"ץ ארמונד לוי והודה למפכ"ל המשטרה על שלא הירפה עד שהנושא נבדק עד תום.

מזג האוויר

תחזית: מזג האוויר להיום נאה עם עננות חלקית, ירידה בטמפרטורות ועלייה בלחות.

הטמפרטורות: ירושלים 7־25, חיפה 10־25, תל־אביב 10־25, הגולן 8־22, צפת 7־19, עפולה 7־27, נתב"ג 9־26, יריחו 11־30, עזה 10־24, באר־שבע 10־30, אילת 14־29 מעלות.

הממשלה לא תדון בשכה"ל באוניברסיטאות ביום א'

מאת יצחק שור,
כתבנו לענייני חינוך

הממשלה לא תדון ביום א' בהצעתו של שר־החינוך, יצחק נבון, לקבוע את גובה שכר הלימוד במוסדות להשכלה גבוהה.

הדיון נדחה בשבועיים לפחות, לפי בקשת שר האוצר משה נסים.

לדברי השר נסים במזכירות הממשלה אתמול, דרוש זמן לוועדת נבון כדי לברר את ההצעות השונות שהועלו בה בדבר גובה שכר הלימוד.

שרי המערך התלכדו סביב הצעת נבון, אם וכאשר תועלה, בדבר הנהגת שכר הלימוד בגובה של 1100 דולר לסטודנט לשנה. האוצר מציע 1900.

הקיבוץ הארצי השומר הצעיר · עיריית חיפה · המועצה הציבורית למען יהודי ברה"מ · מועצה אזורית מגידו

שלח את עמי

עצרת הזדהות עם אחינו בברה"מ

תתקיים בקיבוץ הזורע, במוצאי שבת, ה' בניסן 4.4.87, בשעה 19.00

בהשתתפות: יעקב חזן
אריה גוראל – ראש עיריית חיפה
ח"כ אמירה סרטני
אשר ליבלינג – יו"ר הוועד למען יהודי ברה"מ
חיים צ'סלר – יו"ר המועצה הציבורית למען יהודי ברה"מ

בתכנית האמנותית: להקת "קולן", להקת מחול מטכניון סטודנטים בחיפה

פרטים אצל: שמחה שוויצר בגבעת־עוז

פרופ' זיו מזהיר: האוניברסיטאות ייסגרו

מאת יצחק שור, כתבנו לענייני חינוך

אם תחליט הממשלה להעמיד את שכר הלימוד במוסדות להשכלה גבוהה החל מתשמ"ח על 800 או על 1100 דולר לסטודנט לשנה, מבלי שתגדיל במקביל את התקציב, לא יוכלו האוניברסיטאות לתפקד. דברים אלה אמר אתמול לכתבנו פרופ' יעקב זיו, יו"ר הוועדה לתכנון ולתקציב של המועצה להשכלה גבוהה.

פרופ' זיו אמר לכתבנו, כי מצבן של האוניברסיטאות הוא כבר רע והוועדה לתכנון ולתקציב אוסרת עליהן לקיחת הלוואות בבנקים. לפיכך, אם לא יהיה מקור לכיסוי הגרעון החדש, לא יהיה לאוניברסיטאות במה לשלם תמורת מצרכים ושירותים שהיא מקבלת.

הקצבת הממשלה עומדת עתה על 268 מיליון דולר מתוך תקציבן הכולל של האוניברסיטאות בסך 404 מיליון. קבלת הצעתם של הסטודנטים להנהיג שכר לימוד של 800 דולר תחייב תוספת תקציב של 50 מיליון דולר, וקבלת הצעתו של השר יצחק נבון להנהיג שכר לימוד של 1100 דולר תחייב תוספת תקציבית של 25.5 מיליון דולר.

מיבצע למניעת הפקעות מחירים לקראת פסח

מאת כתבנו הכלכלי בת"א

עשרות פקידים ועובדים מהלשכות המחוזיות של משרד־התעשייה והמסחר יתגברו בימים הקרובים את פקחי המשרד הסורקים בשווקים — במסגרת מיבצע מיוחד למניעת הפקעות מחירים לקראת חג הפסח.

בהנהלת התמ"ס הוחלט גם להגביר את הפיקוח על מכירות בתשלומים, תוך הצגת הריבית השנתית כנדרש על־פי החוק. כמו־כן יוגבר הפיקוח בתחום משקלות ומידות וסימון מוצרים כחוק.

פקחי המשרד, המתוגברים בעובדים נוספים, יפשטו על השווקים ובכל מקרה של הפקעת מחירים יועבר הטיפול לשיפוט מהיר.

בנק לאומי יוצא בשיטה חדשה למכירת אשראי

מאת אורי נחשון, כתבנו הכלכלי בת"א

בנק לאומי פותח היום במיבצע למכירת אשראי בשיטה חדשה ובמחירים זולים. הבנק יאפשר ללקוחותיו, וגם ללקוחות בנקים אחרים, להתקשר לחדר המסחר בשקלים ולקבל הצעות להלוואות בסכומים שמעל 300 אלף ש"ח.

הלוואות אלה יינתנו לתקופה של חודש עד 6 חודשים והריבית תיקבע במסחר חופשי לפי ההיצע והביקוש. הלקוח יוכל לבחור בין שלושה סוגי הלוואות: בריבית קבועה (מחיר הפתיחה היום 3־3.33 אחוזים לחודש), ריבית המבוססת על ה"פריים" (היום — "פריים" + 1.5 אחוזים — 3.75 אחוזים לחודש), או ריבית המבוססת על עלות המקורות, שגם היא תעלה על 3 אחוזים לחודש.

לאחר סיכום תנאי האשראי עם חדר המסחר, יופנה הלקוח לסניף בנק לאומי הקרוב למקום מגוריו, כדי לקבל את ההלוואה.

סטודנטים מעיירות פיתוח הפגינו בשלומי

מאת יהודה צור, כתב "על המשמר"

מאות סטודנטים תושבי עיירות פיתוח וישובי קו העימות, הלומדים באוניברסיטת חיפה ובטכניון, הפגינו אתמול בשלומי נגד כוונת האוצר להעלות את שכר הלימוד במוסדות להשכלה גבוהה.

הסטודנטים התקבלו על־ידי ראש המועצה המקומית, יהודה לנקרי, ראש עיריית נהריה, חיים לבב, וראש המועצה האזורית מטה אשר, חזי בריט. חיים לבב גינה את כוונת הממשלה להעלות את שכר הלימוד של הסטודנטים והדגיש, שהדבר יפגע בעיקר בבני עיירות הפיתוח ויישובי קו העימות.

חיים לבב שיגר בשם ראשי עיירות הפיתוח מברקים לראש הממשלה, שר־האוצר ושר־החינוך, בהם הם מתריעים על הכוונה להעלות את שכר הלימוד ומזהירים מנסיגת החינוך וההשכלה הגבוהה בקרב בני עיירות הפיתוח.

המשטרה תאבטח הסרת הלוט מפסל גיבור דרוזי

מאת יהודה צור, כתב "על המשמר"

כוחות גדולים של משטרה ומשמר הגבול יאבטחו בשבת הקרובה את הסדר בעת הסרת הלוט מעל הפסל של סולטן אטרש במרכז מג'דל שאמס.

מתיחות שוררת בקרב התושבים הדרוזים בעקבות הידיעות על כוונת המשטרה להיות נוכחת במקום, כי ההפגנה והטקס יתקיימו ללא רישיון. התושבים הדרוזים אומרים, כי הם נמנעים באופן עקרוני מלבקש רישיון מן המשטרה, משום שאינם מכירים בהחלת החוק הישראלי על הגולן, אולם לדבריהם, אם לא תהיה המשטרה במקום לא יהיו הפרות סדר, משום שהטקס לא נועד להפגנה אלא לחלוק כבוד לגיבור לאומי הנערץ על כל הדרוזים במזרח־התיכון.

סולטן אטרש הנהיג את מרד הדרוזים נגד השלטון הצרפתי בסוריה ב־1925, שהתחיל באיזור מג'דל שאמס.

הקיבוץ הארצי · השומר הצעיר · הוועד הפועל

ישיבה חגיגית של הוועד הפועל במשמר העמק

תתקיים בימים ראשון ושני, 5–6.4.87

התכנסות ביום ראשון 5.4.87 בשעה 14.30
פיזור ביום שני 6.4.87 בשעה 13.30

מזכירות הקיבוץ הארצי

ויצמן: אנו זקוקים למנהיגים שלא יאמר על כל דבר „לא"

אמר כי הממשלה מיצתה את עצמה ● „כינון יחסים עם בריה"מ קודם אפילו לעליית יהודים" ● תוקף מבקרי השלום עם מצרים ● סלע בוודאי קיבל אישור מגבוה

מאת רפאל גאון, כתב „על המשמר"

„לו הייתי רה"מ או שר החוץ, הייתי יוצא בקריאה מיידית לבריה"מ לכונן איתנו יחסים דיפלומטיים ולהחליף שגרירים. והייתי תובע לשחרר חמש מאות אלף יהודים או מספר דומה, במשך כמה שנים. אם בשל כך היו תובעים ממני לשבת עם הסורים — הייתי יושב עם הסורים." — זאת אמר אתמול עזר וייצמן במועדון הכלכלי באשקלון.

בהרצאה שנשא אמר וייצמן כי הממשלה זו מיצתה את עצמה ויש לערוך בחירות בקיץ הקרוב.

להערכתו ממשלה זו איננה מסוגלת להתמודד עם האתגר של חתירה לשלום עם המדינות השכנות במסגרת וועידה בינלאומית או מחוצה לה, ואין בכוחה לעשות צעדים אמיתיים לכינון היחסים עם בריה"מ.

וייצמן ליגלג על אלה שרבקים בהסכמי ק'מפ־דייוויד למרות שבשעתו הצביעו נגדם, וכן ליגלג על אלה המודדים בסרגל הסימטריה את היחסים עם מצרים: אני מעדיף מאה אלף תיירים ישראלים במצרים, כנגד מאה תיירים בלבד ממצרים בישראל, מאשר מאה אלף ישראלים במדי צה"ל מול מאה אלף מצרים במדי הצבא המצרי" אמר. אנו זקוקים למנהיגים שלא יאמרו על כל דבר „לא", אמר.

אישור מדרג גבוה

על שאלה כדבר צעדו של אביאם סלע אמר וייצמן כי ייתכן שאינני יודע את כל הפרטים בפרשת פולארד, „אך אלוף משנה בצה"ל איננו עושה דברים מן הסוג הזה בלא אישור מדרג גבוה יותר. עכשיו צריך רק לברר מי היה הדרג," אמר וייצמן.

המימשל מאשים ישראל בפרשת כץ

מאת זאב בליצר, כתב „על המשמר" בארה"ב

וושינגטון. — זה שישה חודשים לפחות, לוחצים נציגי המימשל האמריקני על ישראל להרשות להארולד כץ, בעל אזרחות כפולה אמריקנית־ישראלית, להעיד לפני חבר־המושבעים הגדול, החוקר את פרשת הריגול של ג'ונתן ג'יי פולארד, אך הם נתקלים בסירוב עיקש. סירוב זה הוא שעורר חשדות כבדים בקרב משרד המשפטים האמריקני, כי פולארד היה רק חולייה ברשת ריגול ישראלית גדולה, שפעלה בארה"ב ושכללה יהודים־אמריקניים וישראלים נוספים — אמרו אתמול מקורות אמריקניים וישראליים גם יחד.

פקידי־דרשות אמריקניים טענו אתמול, כי עמדת ישראל בעניינו של כץ היא הפרה נוספת של ההתחייבות שנתנה ירושלים לוושינגטון לשתף־פעולה בקנה־מידה מלא עם החוקרים האמריקניים של הפרשה.

לחץ נוסף

החלטת ארה"ב „להדליף" לידיעת הציבור את עניינו של כץ נראית בעיני נציגים ישראליים בוושינגטון כנסיון אמריקני להפעיל על ישראל לחץ כבד ומתואם יותר, שיאלץ אותה לשתף־פעולה ביתר שאת ולהעמיד את כץ ואת יתר הישראלים הקשורים לפרשה לרשות החוקרים האמריקניים.

במשך ששת החודשים האחרונים — אמרו המקורות — התנהלו בין ישראל וארה"ב שיחות רבות על האופן שבו יותר לכץ להעיד לפני החוקרים האמריקניים, אך עמדתה של ישראל כנראה שכנעה לבסוף את וושינגטון, כי ישראל מעוניינת שכץ לא יעיד כלל ואין ברעתה להתיר לו לעשות כן, יהיו הנסיבות אשר יהיו.

המשכים

כץ יודע פרטים

(סוף מעמוד ראשון)

האמריקנים. אולם היא הציבה תנאים שארה"ב דחתה אותם. עוד נודע כי זה חצי שנה מנסים האמריקנים לתחקר את עו"ד כץ ואף ביקרו לשם כך פעמים. לפחות. בישראל ונתקלו בהתנגדות הממשלה.

המקור הצבאי הבכיר הוסיף כי בשעתו הצהירו האמריקנים כי „לא תהיה להם כל התנגדות לכך שאל"מ סלע יכהן גם כמפקד חיל־האוויר, זאת בתנאי שישראל תימסור בתמורה עוד שמות של ישראלים, או אמריקנים הקשורים בפרשה".

המשנה ליועץ המשפטי

עורך הדין הרולד כץ, המתגורר עתה ברמת השרון, עבד במשך כעשר שנים במשרד הבטחון בתל־אביב, בתפקיד המישנה ליועץ המשפטי של המשרד. עבודתו במשרד הבטחון התמשכה עד 1982 אז יצא לארצות הברית.

הרולד כץ עצמו מכחיש את הידיעה לפיה אסרה עליו ישראל לצאת לארה"ב ואמר: „אין לי מה להסתיר".

יודע על הדרג המדיני

חוקרי משרד המשפטים האמריקני מאמינים שבידי כץ המפתח לשאלה איזה דרג במימשל הישראלי נתן אישור לפעילות פולארד.

ה„וושינגטון פוסט" מסר מפי מקורות מוסמכים, כי ייתכן שכץ גם ידע על הסכמתם של פקידים ישראליים בכירים לשלם לפולארד 50.000 דולר.

ה„וושינגטון פוסט" הוסיף, כי חוקרים פדרליים הציעו חסינות לכץ תמורת עדותו בפני חבר מושבעים גדול בארה"ב, אך אין הם רוצים לחקור אותו בישראל, משום שאין הם מוכנים מנסיונות קודמים לאסוף מידע מאנשים אחרים החשודים כמעורבים בפרשת הריגול.

כץ הוא בעליה של דירה בוושינגטון, בבניין שבו יש דירה גם לאירית ארב, שהיתה מזכירה בשגרירות ישראל והמעורבת גם היא בפרשה, ובדירתו צולמו מסמכי פולארד.

חשודים נוספים

הפקידים בוושינגטון הזכירו, כי התביעה האמריקנית חושדת זה מכבר כי רשת הריגול כללה אמריקנים נוספים, לבד מפולארד ורעייתו, וכן ישראלים נוספים, לבד מן הארבעה שבשמם כבר נקבו.

הפקידים ציינו, כי עדותו של כץ עשוייה להפריך את טענתה העיקשת של ישראל, כי הפעלתו של פולארד היתה בבחינת „מעשה חריג", שבוצע ללא ידיעת הדרגים הממונים. הפקידים טענו עוד, כי שלטונות ישראל אסרו על כץ לצאת את גבולות ישראל כדי להחקר בארה"ב. לדבריהם, ויכוח זה על בואו של כץ לארה"ב, מקנה משקל נוסף לטענות האמריקניות, כי ישראל לא עמדה בהבטחתה בדבר שיתוף פעולה מלא בחקירת הפרשה.

כץ: מצוץ מהאצבע

כץ, מצידו, הכחיש לא רק את ההאשמות שהועלו נגדו בארה"ב, כי אם גם את הטענה שאין מתירים לו לצאת לארה"ב, כדי להעיד שם. בראיון שהעניק לכתב רויטרס אמר כץ בן ה־63: „אין שום קורטוב של אמת בכל אלה. אולי קשה לאנשים לקבל את העובדה, שדברים כאלה ניתן למצוץ מן האצבע, אולם זוהי עובדה — הטענות פשוט אינן נכונות".

ברלב: מלבים הפרשה

„קיימים גורמים בארה"ב אשר לא יתנו שפרשת פולארד תרד מסדר היום הציבורי" אמר אתמול שר־המשטרה חיים בר־לב במהלך סיור במכללת תל־חי. לדבריו, יש גורמים בארה"ב המנסים לקדם את הקריירה המקצועית שלהם על גבי פרשת פולארד. יש גורמים המעוניינים להחזיק את פרשת פולארד על אש קטנה. אמר בר־לב. „אני לא אתפלא אם כעבור זמן קצר נשמע על עוד האשמות כאלה כמו זאת נגד עורך דין כץ, שהם חסרות בסיס". אמר השר בר־לב.

בהתיחסו לאלוף משנה אביאם סלע אמר בר־לב, שסלע נקלע למצב כזה שלא נותר לו שום פתרון אחר אלא התפטרות, כפי שכל קצין ישראלי היה נוהג באותו מקרה.

● חייל אמריקני ואשתו המערב־גרמניה קיבלו אתמול מקלט מדיני בבריה"מ, לאחר שהכריזו, כי הם חוששים מפני רדיפה בשל השקפותיהם הפוליטיות — מסר דובר משרד החוץ הסובייטי.

● עיריית פקין העניקה סובסידיות גדולות לבתי־חרושת, כאשר משבר של נייר טואלט איים לעורר את זעם הקהל — מסר ראש העיר, צ'ן סיטונג. (עד)

● אחרי ציפייה שנמשכה חודשים רבים, הכריזה אתמול חברת יבמ על דור חדש של מחשבים אישיים, שנועד לכונן מחדש את מעמדה המוביל של החברה בענף. (עד)

המשכים

ישראל בראש

(סוף מעמוד ראשון)

דו"ח משרד החוץ האמריקני על הקשרים של מדינות המערב עם דרום־אפריקה בניגוד לאמבארגו שהטיל עליה האו"ם.

לדברי כתב הטלוויזיה הישראלית בארה"ב, קובע החלק הסודי עוד, שידע ישראלי עומד גם מאחורי ספינות־הסיור המהירות של הצי הדרום־אפריקני, שניבנו על־פי הדגם של ספינות ה„רשף", שסיפקה ישראל לדרא"פ.

„הציטה" ו„הכפיר"

הדו"ח הסודי אינו מתעלם מהדמיון המובהק שבין מטוס הקרב הדרום־אפריקני „ציטה" לבין מטוס „הכפיר" הישראלי. ישראל מכרה לדרא"פ את הידע שנצבר בתעשייה האווירית, והדבר איפשר להריץ את מטוס הציטה על מסלול ההמראה.

כן מסרה ישראל לתעשיית הנשק בדרא"פ ידע לייצור תותחים בעלי מהירות־לוע גבוהה ותחמושת לתותחים ולמרגמות כבדות. רובה ה„גליל" הישראלי מצוי בידי צבא דרא"פ — חלק מהכמות נרכש בישראל וחלק מיוצר בדרא"פ על־פי רשיון מישראל.

בדו"ח הגלוי נמסר, כי ישראל מכרה מערכות נשק וסיוע טכנולוגי לדרא"פ על בסיס קבוע, עם זאת אין שום עדות לכך, שישראל העבירה לדרא"פ מערכות נשק מתוצרת ארה"ב.

בראש הרשימה

„אנחנו מאמינים, שממשלת ישראל ידעה והיתה מודעת להספקת הנשק, גם אם הוא נעשה על־ידי מתווכים וסוחרי־נשק פרטיים" נאמר בדו"ח, המציין את ישראל, צרפת, איטליה, בריטניה, שוויץ, הולנד וגרמניה המערבית כספקיות נשק עיקריות לדרא"פ.

עוד נאמר בדו"ח, כי עם מאמציה של דרום אפריקה לטשטש את סחר הנשק, קשה היה להגיע למידע מהימן על הפרות לאמבארגו. „כתוצאה מכך מצויה בידינו תמונה חלקית, בלתי מושלמת ושרירותית במקצת" נאמר בדו"ח. עוד קובע הדו"ח, כי חברות בצרפת, באיטליה ובישראל „הוסיפו להיות מעורבות בפיתוח ובשיפורן של מערכות־נשק גדולות", אשר נמכרו לדרום אפריקה לפני שהוטל האמבארגו, בשנת 1977. (עיד. ע"צ עתים)

גביע אירופה

(סוף מעמוד ראשון)

שחקני טרסר ניצלו היטב משחק בלתי מתוכנן של מכבי ת"א במחצית השניה, בעיקר בהתקפה; ידעו לחסום ולעבור להתקפות נגד בהם קלעו פרמייר ודאנטוני סלים חשובים של 3 נקודות בדקות הקריטיות של המשחק. מילאנו הוליכה ביתרון בן 3־5 נקודות ב־8 הדקות האחרונות; שחקני מכבי ת"א הצליחו רק להקטין אבל לא למחוק את היתרון למרות שהיו להם הזדמנויות לכך.

מאגי לא סייע

לי ג'ונסון עם 24 נקודות ו־14 ריבאונדים היה השחקן היעיל במכבי ת"א, חבל רק שלא ניצל כדורי עונשין במחצית הראשונה, כה הוליכה מכבי ת"א 33:36, אבל ג'ונסון לא זכה לסיוע מחבריו. קווין מאגי, שהפציעה הטורדנית ברגלו לא איפשרה לו לנוע בחופשיות והוא הסתפק ב־4 נקודות במחצית הראשונה ו־12 בשנייה וקלט 9 כדורים חוזרים. עד כמה לא שלט מאגי בעצמו, ואולי לא האמין בכוחו, אפשר היה לראות דקה לסיום המחצית הראשונה כשפגע באיטלקי גאלינרי ואיפשר לאיטלקים להתאושש ממשחק סוחף של מכבי תל־אביב. ממצב של 27:31 לטרסר, עלתה מכבי ליתרון של 31:34 ואז ביצע מאגי את מה שלא היה צריך לעשות.

לדעתי עם מאגי טוב היתה מכבי ת"א זוכה ללא בעיות בגביע אירופה. שני הרכזים חן ליפין ומוטי ארואסטי לא היו יעילים ולא איימו על הסל האיטלקי. גם התחלופים התכופים בין דורון ג'מצ'י ומיקי ברקוביץ לא איפשרו לשניים למצוא את יכולתם.

זכתה מן ההפקר

הייתי אומר כי במידה רבה זכתה טרסר מילאנו בגביע מן ההפקר ואולי קיבלה אותו במתנה ממכבי ת"א. הקבוצה האיטלקית השתדלה להלחם אמנם, אבל משחקה היה נוקשה מאד ולמזלה הירבו משחקני מכבי ת"א לשגות וזו הסיבה שהגביע ייסע הבוקר למילאנו במקום לת"א.

מזל שמכבי ת"א לא הצליחה להוציא את רוברטו פרמייר, הקלע האיטלקי המצטיין, ששיחק בדקות האחרונות עם 4 עבירות ובכל זאת שיתק את ברקוביץ וג'מצ'י וקלע סלים חשובים. דקות טובות היו לבוב מקארו ולקן בארלו; שני האמריקנים של מילאנו התגברו על הגנת מכבי ת"א בעוד תרומתו של מנגין היתה פחותה בהרבה. כמו גם של מייק דנטוני, שיצא כמעט עבירות והיווה לדעתי את אכזבת המשחק האיטלקי.

האווירה של משחק הגמר היתה מלהיבה מתנות של אוהדים רועשת, הרבה צבע וגם אורחים חשובים ובינם נשיא מדינת ישראל חיים הרצוג. חבל רק שבסיום המשחק לא צהלו על ריצפת הפארקט הצהובים כחולים של מכבי ת"א אלא דווקא האדומים לבנים של טרסר מילאנו.

הסטטיסטיקה

הסטטיסטיקה במשחק אומרת: טרסר מילאנו ניצלה 24 מ־49 זריקות שדה (49 אחוז), 20 מ־25 בעונשין (80 אחוז) 3 מ־15 בזריקה 3 נקודות וקטפו 44 כדורים חוזרים כשהמצטיינים הם מקארו 12, בארלו 9 ומנגין 8.

מכבי ת"א היתה מדוייקת יותר בזריקות שדה 25 מ־48 (52 אחוז) אולם בעונשין ממש קטסטרופה 16 מ־24 (59 אחוז). ג'מצ'י השיג את כל שלושת הסלים מ־3 נקודות מ־9 נסיונות. של שחקני מכבי. בריבאונדים — 46. הבולטים ג'ונסון 14, מאגי 9 ו־ברקוביץ 4. השופטים זיך מפולין ורוביס מיוון הרגישו יותר את האיטלקים מאשר את הישראלים...

לטרסר מילאנו קלעו: פרמייר 23 (5־14, 7־8, 2 סלי 3 נקודות) מקארו 21 (6־14, 9־11); בארלו 18 (8־15, 2־2); דנטוני 7 ומנגין 2.

למכבי ת"א קלעו: ג'ונסון 24 (8־13, 8־15); מאגי 16 (6־15, 4־4); ג'מצ'י 16 (8־7, 3 מ־9 הנקודות); ברקוביץ 9 (3־8, 3־4); לאסוף 4 (2־4) וליפין 1.

תיקון טעות

בעמוד השער, של אתמול, נפלה טעות מצערת: שמו של מנהיג בריה"מ הוא, כמובן, מיכאיל גורבאצ'וב (ולא ניקולאי, כפי שנכתב). המערכת

קשיש נרצח ע"י שודדים

מאת יואב אביב

קשיש נרצח אמש בביתו שבקרית בנימין תוך כדי ביצוע שוד. המקרה אירע בצריף בודד בו מתגורר הקשיש בגפו.

בן־הערובה סטין — גווע

ביירות. — „הג'יהאד האיסלאמי לשחרור פלשתין" נחוש בתביעתו להחליף את ארבעת הפרופסורים האמריקניים, המוחזקים בידיו כבני־ערובה, ב־400 אסירים ערביים הכלואים בישראל — הודיע אתמול ארגון המחבלים מפי אחד מבני־הערובה, ג'סי טרנר, מעל־גבי קלטת וידיאו. טרנר אמר כי אחר מבני הערובה חולה אנוש ועלול למות בתוך שעות ספורות.

הקלטת נמסרה אתמול למערכת העיתון הלבנוני „אנהאר". השידור נמשך שלוש דקות בלבד וקולו של טרנר נשמע אך בקושי. (אי.פי.)

צעירה נהרגה בתאונה בכביש החוף

תושבת רעננה בת 25 נהרגה אור לאתמול בתאונת דרכים בכניסה למכון וינגייט בכביש החוף.

מכונית הסובארו שבה נהג בעלה התנגשה בחוזקה בטרקטור רתום לעגלה והתהפכה כליל. הבעל נפצע קשה ואושפז בביה"ח מאיר בכפר סבא.

טכס גילוי המצבה על קברו של חברנו

אריה באואר (לייבלה)

יתקיים ביום שני, 6.4.87 בשעה 15.30 בבית העלמין של קיבוצנו

האזכרה תתקיים בשעה 21.30 במועדון לחבר

מוקירי זכרו מוזמנים

המשפחה וקיבוץ המעפיל

לעוזי ודינה, לסבתא לאה לכל משפחת מור ולקיבוץ עין שמר

בנפול

יפתח ז"ל

שלא תדעו יותר צער

מרים ואבינועם שטראובלר

הלווייתו של בננו

יפתח מור

תתקיים היום, יום ו' 3.4.87 בשעה 13.00 בקיבוץ עין שמר.

הארון יוצב ליד מועדון לחבר בשעה 12.45.

קיבוץ עין שמר

"על המשמר" עתון יומי

המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת

עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מרכז המערכת: רוביק רוזנטל

המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 3—43360—4
המען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999

"AL-HAMISHMAR"
(The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652

סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין סנטור חדרים 102—121, טל' 3—233161. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה: 33134 רח' פבזנר 17, טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

שוכרים 200 דירות ומפנים מרכזי קליטה לקראת „גל העלייה" מבריה"מ

במסגרת פרוייקט משותף של הסוכנות ומשרד הקליטה להיערכות ל„בום" אפשרי בעלייה

מאת כתב „על המשמר" בירושלים וסוכנויות הידיעות

קליטת יהודי בריה"מ תעשה במסגרת פרוייקט מיוחד משותף לסוכנות היהודית ולממשלה. על כך הוחלט אתמול בפגישה מיוחדת בהשתתפות שר הקליטה, יעקב צור, יו"ר הנהלת הסוכנות אריה דולצ'ין, גזבר הסוכנות עקיבא לוינסקי וראש מחלקת העליה, חיים אהרון. בראש הפרוייקט תעמוד ועדת ארבעה, בראשות שר הקליטה וראש מחלקת העליה והשתתפות גזבר הסוכנות ומנכ"ל משרד האוצר.

ועדה זו תכריע בכל הבעיות והמדיניות מכלל התקציביות שיעלו במסגרת הפרוייקט. כן סוכם על הקמת צוות ביצוע משותף למשרד הקליטה ולמחלקת העליה בראשותו של מנכ"ל משרד הקליטה, מאיר קסיר ועל הקמת ועדת מנכ"לים שתשמש כועדת היגוי.

צוות הביצוע יסכם תוך יומיים תוכנית משותפת לקליטת עולי בריה"מ. משרד הקליטה ישכור בימים הקרובים 200 דירות ויעשה מאמץ לפינוי מואץ של מרכזי הקליטה.

„אני לא רוצה להגביר באמצעות העולים מבריה"מ את הציונות, שילכו לגור היכן שרוצים, אני לא רוצה לריב עמם על מקום מגוריהם, שיחליטו לבד. כי מי שידע להסתדר עם הק.ג.ב. ידע להסתדר גם בישראל", זאת אמר שר הקליטה יעקב צור בפגישה ועדת הקליטה של מועצת פועלי ירושלים בראשותו של יוחנן סימון ובניהולה של אסתר ביתן.

לשאלתו של מזכיר ההסתדרות בירושלים ניסן הרפז — בנושא קליטת העולים בבירה, אמר השר צור, כי הוא עומד להפגש עם ראש עיריית ירושלים כדי לדון עמו על קליטתם של אלפי עולים בשכונות ירושלים, מפני שהוא מאמין שרוב העולים יעדיפו את ירושלים.

ח"כ עוזי ברעם מזכ"ל מפלגת העבודה סיים אתמול ביקור של 3 ימים בבריטניה אשר במהלכו קיים פגישות עם שרים וחברי פרלמנט מכל המפלגות.

בפגישתו עם השר במשרד החוץ, טימותי רנטון, עלתה בין היתר שאלת יהודי בריה"מ ורנטון ציין כי תאצ'ר בעת ביקורה הנוכחי בבריה"מ טיפלה גם בנושא זה.

פרס: נהפוך כל אבן

„בעיית יהודי ברית המועצות עומדת בראש סדר היום של מדינת ישראל והעם היהודי" — אמר מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס בפגישה שקיים אתמול עם ראשי המועצה הציבורית למען יהודי ברית המועצות בהשתתפות יו"ר המועצה מר דוד יפית, מזכ"ל המועצה חיים צסלר, וועד „בנים למען הורים" הנאבקים למען יציאת הורים מסורבי העליה מברית המועצות.

בשיחתו עם קבוצת הבנים אמר פרס: „מחובתנו לטפל בבעיית יהודי ברית המועצות בכל הדרכים האפשריות באופן פומבי ובדיפלומטיה שקטה. אנו נעשה הכל למען הוריכם אשר הם גם ההורים שלנו". בהתייחס לאפשרות ביקורה של משלחת סובייטית בישראל אמר: „אנו נעלה בפניהם את הנושא ונבקשם להיפגש אתכם. אני חוזר ואומר שלא נניח שום הזדמנות ולא נותיר אבן אחת מבלי להפוך אותה."

ל„מרכבה־3" אין מתחרים בצבאות המערב והמזרח

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי

„טנק „המרכבה 3" הינו הטנק המתקדם ביותר בעולם ואין לו מתחרה במערב או במזרח", אמר אתמול ראש אגף האפסנאות בצה"ל האלוף מנחם עיינן.

טנקי „המרכבה 3" הינם פיתוח מתקדם של הטנק הקיים. לדברי מקור צבאי בכיר, צה"ל לא התפשר במיגון וביכולת השרידות של הטנק והושם בו דגש רב על הנדסת האנוש. מחירו של טנק אחד, מיליון ושמונה מאות אלף דולר.

80 אחוז ממנו מיוצרים בארץ בכ־200 מפעלים חלקם בערי פיתוח, וביצורו נוטלים חלק כ־3,000 עובדים.

ראש שירותי הביון הצרפתיים מתפאר בשיתוף פעולה מקביל עם אש"ף וה„מוסד"

מאת ארנון יפה, כתב „על המשמר" בצרפת

פאריס. — ראש שירות הבטחון הצרפתי (ד.ס.ט.) מתפאר בדו"ח סודי, כי ניהל „שיתוף־פעולה מקביל עם המוסד" ועם אש"ף בעניין מעצר המחבל עבדאללה.

„לא המוסד ולא אבו אייאד (ראש שירותי הבטחון של הפת"ח) לא ידעו שהם פועלים למעננו באותה פרשה, דבר יוצא דופן, כי הם אויבים", הוא כתב.

אך הד.ס.ט. לא נקלע למצב לא נעים כלפי שירות זה או אחר." מוסר, לא מסר מידע לאחד על השני.

הדו"ח הסודי פורסם אתמול בשבועון „ל'אונמה דה ג'ודי", אחרי שבית המשפט פסל את פירסומו ...17 אלף כרכים של הספר „המלאך השחור", על פרשת שקלוט של עבדאללה, שפעל כסוכן השירותים.

אין כונה מוסר בדו"ח, כי נועד עם ראש הממשלה דאז, שמעון פרס, במהלך ביקורו בפאריס. הוא חולק שבחים למוסד, שגילה „חריצות רבה בעבודה". הוא גילה, כי בשעת מעצרו, הציג עצמו עבדאללה כחבר ארגון טרור פלשתיני. בפנקסו היו רשומים מספרי טלפונים של מנהיגים פלשתיניים בטוניס, כגון אבו דאוד.

ראש השירותים מספר, איך פיתח קשרים עם אש"ף והשירותים האלג'יריים. הוא נועד עם אבו איאד כדי לאמת את טיעוני עבדאללה. נציג אש"ף בפאריס שימש כמתרגם בשיחה. אבו איאד והאלג'ירים התבקשו לסייע לסכל חטיפת אישיות צרפתית בביירות ע"י „הסיעות המהפכניות החמושות הלבנוניות", ארגונו של עבדאללה. אך הם חטפו את ז'יל פירול.

בן מהרי, קצין אלג'ירי, ביקר אצל עבדאללה בכלא. המחבל הורה לו להתקשר עם באסאם אבו שריף, שפעל מ„החזית העממית", ועם אחיו. האלג'ירים סידרו עיסקת חליפין: פירול תמורת שחרור עבדאללה. ראש הד.ס.ט. מגלה, כי השלטונות שקלו להסתיר את שיחרורו של פירול, כדי שדעת הקהל לא תקשור את שחרור עבדאללה לשחרור פירול".

הוא מציין בלעג, כי שירותי הביון הצרפתיים (ד.ג.ס.א.) התנגדו לעסקות עם האלג'ירים ואש"ף, בגלל שיעבודם לסובייטים. עיסקת החליפין סוכלה בגילוי מחבוא הנשק של עבדאללה בפאריס.

מונה כתב, כי בתחילה חשבו לייחס את בעלות הדירה לדקלין אסבאר, אחותנו של עבדאללה, כדי להצילה. „מצאנו תעודת זהות של עבדאללה, שהיינו יכולים להעלימה, כדי להפחית מחומרת ההאשמות נגדו, אך לא יכולנו לעשות מאומה בשבילו, אחרי גילוי טביעות אצבעותיו על קנה האקדח שבו נרצחו בר־סימנטוב וראיי."

המסמך מאשר את כל הידיעות על העסקות עם ארגוני טרור ומאמצי השירותים לחלץ את עבדאללה מבית־הכלא, על מנת לשמור על הקשרים עם האלג'ירים, הסורים ואש"ף, מאמצים שהעלו חרס, כי עבדאללה נידון למאסר עולם.

ארנס: אולי כבר עברנו מחצית הדרך בפיתוח הלביא

„אנו באמצע הפיתוח של מטוס ה„לביא", ואולי כבר עברנו את מחצית הדרך. אך אין ספק שהמטוס ימלא משימות, שהוא מתוכנן לעשותן" — אמר אתמול השר משה ארנס במועדון המדעי־טכנולוגי של אגודת ידידי מכון ויצמן למדע במלון „דן" בתל־אביב.

פרופ' ארנס הטעים, כי יש עניין בעולם במטוס ה„לביא", כולל בארה"ב, ואין לו ספק, כי יהיו הרבה מעוניינים לרכוש אותו. הוא סבור, כי מטוס ה„לביא" הוא מטוס קרב מודרני וזה הדבר המתקדם ביותר, שישראל הצליחה לייצר.

פרופ' ארנס הטעים, כי המתנגדים לבניית ה„לביא" אינם מבינים במטוסים, גם אלה שטוענים, כי אפשר „להכניס" את הידע האלקטרוני הישראלי למטוס פ־16 האמריקני, מוכיחים כי אינם מבינים במטוסים של היום. (עתים)

אסירי ציון לשעבר ערכו אתמול הפגנת הזדהות עם אסירי ציון הכלואים בבריה"מ, מול משכן הכנסת. בתצלום משמאל: שצ'רנסקי, מנדלביץ, זונשיין ואחרים (תצלום: י.פ.פ.א.)

שמיר: רוחות רעות מנשבות: הנוער מזלזל בכל הקשור בבטחון

מאת אבי בניהו, כתבנו הצבאי

„במדינת ישראל מעזים אנשים כיום להתייחס לביטחון בזלזול ובקלות דעת, דבר שלא העזו לעשותו לפני שנים מעטות, אינני יודע כיצד להעביר לבני הנוער מסר כדי שלא ילכו אחר הרוחות הרעות המנשבות" — אמר אתמול ראש הממשלה יצחק שמיר בתום סיור שערך במערך האפסנאות.

ראש הממשלה ומלוויו היו אתמול אורחי צה"ל והתארחו במרכזים שונים של אגף האפסנאות. לראש הממשלה נתלוו בביקורו שר הביטחון יצחק רבין, הרמטכ"ל וראש אג"א האלוף מנחם עיינן.

בהמשך הסיור ביקר שמיר ביחידת הפיתוח של צה"ל (יפת"ח) שם נפגש עם תא"ל דוד לסקוב, הקצין הוותיק ביותר בצה"ל. בפני ראש הממשלה הוצגו אמצעים מתוחכמים חדשים של צה"ל, ובהם אמצעים להבקעה ולפרישת שדה מוקשים, לגישור ולמעבר מכשולים בשדה הקרב.

ראש הממשלה סייר גם בקו הייצור של טנק המרכבה וצפה בייצורו של הטנק המתקדם „מרכבה 3".

בסיום ביקורו אמר שמיר „ראיתי מזיגה של עוצמה, ידע וחוכמה שיסייעו לנו מול הבעיות בפניהם אנו ניצבים".

קיסר מוכן „לעשות עיסקה" עם ניסים לביטול חלק מהפטורים

מאת שלי יחימוביץ' וכתבנו לענייני עבודה

מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר הגיב אמש בחומרה על דבריו של שר האוצר משה נסים כאילו ההסתדרות חיבלה ברפורמה במיסוי והגדירה כחסרת שחר. לדבריו, כל מה שרצה נסים לעשות הוא לבטל את כל הפטורים בסיטונות ולכך לא יכלה ההסתדרות להסכים.

עוד אמר קיסר, כי הוא נכון לעשות עיסקה עם נסים לביטול חלק מהפטורים הניתנים לעשירונים העליונים תמורת הורדת המס השולי ל־45 אחוז, בתנאי שלא ייפגעו הפטורים הניתנים לעובדי משמרות, לנכים ופטורים עבור ארוחות.

על־ידי כך קובע קיסר, יעלה שכרם נטו של העובדים בדרגות הבינוניות והנמוכות מבלי להכביד על המעסיק.

קיסר שהיה אתמול אורח מועצת פועלי באר־שבע, תקף את התעשיינים על התנגדותם לחוק שכר מינימום.

„מעניין שרק כשמדובר על השכר הנמוך, כולם מקימים זעקה", אמר קיסר. „מי שרוצה לראות דוגמה, שיסתכל על משק העובדים ובראו שייקה גביש. הוא, שתרא לא חשוד, הוא גם כן תעשיין לא כל כך קטן, אמר דברים ברורים: תעשייה שלא מסוגלת לתת שכר מינימום שהוא 45 אחוז מהשכר הממוצע — אין לה מקום".

קיסר אמר: „לא נבנה תעשייה על עבודה זולה. או במחילה מכבודם, שיעלו קצת את השכר למעלה והפריון יעלה".

ברכה

להורים שהיינו איתם במאבק נגד אגרת החינוך, ושסיוע התשלום ירד מהם. יש שכר למאבק.

זהו רק ההתחלה נמשיך להאבק למען חינוך טוב יותר ולמען חלוקה צודקת יותר של הנטל.

תודה

לכל אלה שהיו שותפים ליזמתנו הראשונית לחקיקת חוק שכר מינימום, יש שכר למאבק.

זהו רק ההתחלה נמשיך להיאבק למען שכר הוגן, ולמען חלוקה צודקת יותר של הנטל.

לאריה אפל ולמשפחתו

להולדת הנכדה

ברכות

בית „על המשמר"

לחברינו ז'נט ושלום כהן

מזל־טוב

להולדת

הנכד

עובדי „הדפוס החדש" ו„על המשמר"

לתושבי פ"ת, למושבים ולקיבוצים בסביבתה

הרקדה

ריקודי עם, ושנות ה־60

בהדרכת: יענקל'ה לוי

בכל מוצ"ש, החל מ־4.4.87

באולם המפואר של בי"ס ברנר בפ"ת

ההתחלה בשעה 20.30

"על המשמר"

המוסף לשבת

עורכת: עדה סער
עריכה: שולה ב־ין—לוריא
עיצוב גראפי: רחל זביר

בחיפה זוכרים אותו כילד מופנם ושקט. בוועדה החוקרת אומרים כי עדותו "שחצנית ונפוחה". אביאם סלע, מלך לחודש אחד, ייכנס עכשיו להקפאה עמוקה. בחיל האוויר, כך אומרים, עוד יתגעגעו אליו

מימין: הרמטכ"ל משה לוי ואל"מ אביאם סלע בבסיס חיל האוויר "רמון". בעת שהבסיס היה תחת פיקודו של סלע (באדיבות "במחנה")

מקורקע

אבי בניהו

בסוף חודש פברואר, בסיומה של השתלמות למפקדים בכירים שערך צה"ל, התכנסו כ־30 משתתפי הקורס עם מפקדו, האלוף אורי אור, למסיבת סיום. לקראת פרידה, נטל מישהו יוזמה וארגן הרמת כוסית לחיי אלוף־משנה אביאם סלע, שעמד לקבל בתחילת חודש מרץ את הפיקוד על בסיס חיל האוויר תל־נוף יחד עם דרגות תת־אלוף. הקצינים הבכירים מכל זרועות צה"ל, שעברו חודשיים של השתלמות עם סלע, אהבו את האיש והיו מודעים לקשיים שציפו לו בדרכו הנכספת אל ראשות חיל האוויר.

כעבור ימים אחדים, בהחלט לא שקטים מבחינתם של סלע ושל חבריו לצמרת חיל האוויר, שנאבקו נגד שר הביטחון בעניין המינוי, ניצב אל"מ סלע על רחבת המסדרים בבסיס חיל האוויר בתל־נוף וקיבל עליו את הפיקוד מתת־אלוף ג. עבור סלע היה הרגע הזה משאת נפשו: קבלת הפיקוד על בסיס טיסה גדול של חיל האוויר, שממנו הדרך לראש הפירמידה של החיל כמעט ברורה.

אביאם סלע נולד בחיפה לפני 41 שנה. אמו נפטרה בצעירותו ואביו גידל אותו ואת אחיו מנחם (מנצי), כיום עורך־דין במשרדו של חותנו, השר לשעבר חיים צדוק. הוריו של סלע העניקו לו את השם אביאם על שם הוריהם שנכחדו בשואה.

ילדותו של אביאם עברה במסלול רגיל של צבר חיפני. בית־ספר יסודי ותיכון כריאלי, חניכות בתנועת הצופים. בבית־הספר לא היה בין התלמידים הבולטים. זוכרים אותו משם כתלמיד מופנם ושקט.

כמו הרבה טייסים לעתיד גם אביאם עשה את שעות הפנאי שלו כנער במשחק בטיסנים ובמיני מעופפים. בגיל 18 התגייס לחיל האוויר ופנה לקורס טיס. חבריו לקורס זוכרים אותו כחניך מהשורה. גם שם לא בלט. באותם ימים של מחצית שנות השישים הוא נחשב לעוד טייס אחד.

ב־1965 מסיים סלע את קורס הטיס. מפקד החיל דאז, עייזר וייצמן, עונד לו את הכנפיים והוא מצטרף למשפחת חיל האוויר, שלימים תתייצב לימינו במאבקו נגד שר הביטחון.

את תחילת דרכו בחיל עושה סלע בטייסת מיסטרים ואחר־כך הוא מתקדם למטוסי המיראז'. בהמשך הוא מגיע לטייסות הפנטום של חיל האוויר ומכהן כמפקד הטייסת. בין תפקיד לתפקיד בתחום הטיסה הוא עושה גם בתפקידי מטה במפקדת חיל האוויר.

בדרכו כטייס בדרגת סרן ורב־סרן "מגלה" חיל האוויר את אביאם סלע. מי שהיה חייל מן השורה מפגין יכולת, תפיסה נכונה של המקצוע, ראייה כוללת, כושר תכנון מעולה, ובעיקר מנהיגות וכריזמה. חיל האוויר אוהב אנשים מהסוג הזה. כבר בהיותו רב־סרן מדברים עליו כבעל מי שיהיה ברבות הימים מפקד חיל האוויר. חייו של סלע נסובים סביב עולם הטיס. הוא, רעייתו יהודית ושני הבנים אוכלים ונושמים את חיל האוויר.

בין תפקיד לתפקיד מצליח סלע גם ללמוד באוניברסיטאות חיפה ותל־אביב בתחום מינהל העסקים.

הישג בינלאומי

בשנות ה־70 רושם לעצמו אביאם סלע הישג בינלאומי. כטייס צעיר יחסית בחיל האוויר הישראלי הוא הופך לטייס המערבי הראשון המפיל מעל התעלה מטוסים סובייטיים המוטסים בידי טייסים רוסיים. הוא גם הופך לטייס הראשון בחיל האוויר המפיל מטוס אויב בעזרת תותחי מטוס ה"פנטום" ולא בטילי אוויר־אוויר.

ב־1980 מקבל סלע דרגת אלוף־משנה ומתמנה לתפקיד בכיר במפקדת חיל האוויר. שם הוא עובר את מלחמת לבנון. תוך שהוא "קופץ" מדי פעם לטייסת לעשות גיחה.

הוא השתתף בתקיפת הכור האטומי ההולך ונבנה בעיראק. את הביצוע הוא תיאר אחר־כך בפני העיתונאי שלמה נקדימון, הכותב את הספר "המון כלהבות".

בתום תפקידו במטה ח"א יוצא סלע לתקופת לימודים באוניברסיטת ניו־יורק בתחום ניתוח מערכות. בתקופה זו הוא מכיר את ג'ונתן פולארד ממודיעין הצי האמריקני. עם שובו ארצה הוא מקבל עליו את הפיקוד על בסיס חיל האוויר החדש "רמון", אותו בנו האמריקנים בנגב במקום שדה התעופה "איתם" שהוחזר למצרים.

בבסיס "רמון" השקיע אביאם סלע שעות עבודה רבות, כשהוא סוחף אחריו את קציני הבסיס, הטייסים, משפחות הבסיס, הילדים והחיילים. בשער הבסיס, באותיות עשויות אבן, כמו בלשכת המפקד ובהרבה מקומות אחרים, הוא קובע אמרות של דוד בן־גוריון בדבר הצורך להתיישב בנגב. הוא גם מנהיג טיולי חובה למפקדים ולחיילים בשבילי הנגב.

בביקור שערכתי בבסיס רמון לפני זמן קצר, שוחחתי עם כמה מתושבי שיכון המשפחות על אביאם סלע. כולם דיברו באהבה על המפקד הקודם של הבסיס, ש"הסתבך". סלע, בעקשנותו הרבה, סירב לשמוע כי יש עצים ומדשאות שאינם מחזיקים מעמד באדמת הנגב. כשהביאו לבסיס עצי דקל צעירים, חפרו הוא ואנשיו בורות עמוקים, מילאו אותם בחמרה ושתלו בהם את הדקלים. הבסיס אף כוסה בזכותו ברשת צפופה של טפטפות.

הדבקות במטרה הנחתה את סלע. הוא הולך תמיד עד הסוף. כשסיים את תפקידו ב"רמון" כבר ידע, כמו רבים בחיל האוויר ומחוצה לו, כי הוא מתוכנן לקבל את בסיס תל־נוף. את החודשים שבין רמון לתל־נוף עשה במכללה לביטחון לאומי בהשתלמות בכירה שערך צה"ל לקציני־שדה בדרגות אל"מ ותא"ל.

נורמה של אחריות

תוך כדי סערה ציבורית ותקשורתית, יומיים טרם מתן גזר־הדין לג'ונתן ואן פולארד, מתמנה סלע לתפקיד. על־פי מכתב ההתפטרות, שהגיש חודש ימים אחר־כך למפקד חיל־האוויר, הרגיש סלע ערב המינוי בפני האלוף לפידות ובפני שר הביטחון כי לא יהווה מכשול ביחסי ישראל וארצות־הברית. עוד רמז, כי מפקד חיל האוויר ידע על פעילותו בארה"ב ועל הפעלתו של ג'ונתן פולארד.

וכך, לאחר חודש בתפקיד החדש מוצא עצמו אביאם סלע מחויב להתפטר מתפקידו ולהחזיר את הבסיס לתא"ל ג. הוא אוסף את טייסי הבסיס ושוטח בפניהם את נימוקיו. יש הטוענים כי במעשהו זה ביקש לקבוע נורמה של אחריות ולסמן את הדרך למפקדו בחיל האוויר, לרמטכ"ל ולמעורבים בעניין בדרג המדיני. אולם, לפי שעה לא נראה כי הם רוצים לקרוא את הסימנים. תא"ל (מיל.) רן פקר סיכם השבוע את העניין במשפט אחד ממצה: "יש הרבה מרגלים שלא יודעים לטוס, כמו שיש טייסים רבים שאינם יודעים לרגל".

עד לכתיבת שורות אלה הופיע אביאם סלע ארבע פעמים בפני ועדת המשנה למודיעין של ועדת החוץ והביטחון בכנסת. מקורבים לוועדה מספרים, כי את הופעתו ועדותו של סלע ניתן לכנות "שחצנית ונפוחה". משהו, כנראה, השתנה במשך השנים אצל הילד השקט והמופנם מחיפה. אומרים גם, כי עדותו רצופה אי־דיוקים ומן הסתם ייקרא להעיד עוד כמה פעמים.

סלע, משפחתו ועורכי־דינו כמו חבריו בחיל האוויר, יודעים כי הוא יצטרך עתה להיכנס להקפאה של כמה שנים עד שיחלוף הזעם האמריקני. דבר אחד מדגישים הכל: "אביאם סלע הוא חלק בלתי נפרד מבניין הכוח של חיל האוויר. הוא יהיה חייב לחזור בעתיד לשורה הראשונה של החיל כמפקד וכטייס למען צה"ל ולמען עם ישראל." □

המשכים

גראסימוב ציון

(סוף מעמוד ראשון)

ביטול הביקור

אפשר שבלא התחייבות כזו יחליט הדרג המדיני בירושלים לדחות את מתן האשרות למשלחת הקונסולרית מבריה"מ, וייתכן שהרוסים יעכבו את הגשתן עד להבהרת המחלוקת. בשיחה שקיים הציר בשגרירות בריה"מ בוושינגטון אולג סוקולוב, עם השגריר מאיר רוזן, ניתנה רק הבטחה מעורפלת, שבקשה לביקור משלחת ישראלית במוסקבה תובא לדיון בבוא היום.

מאשימים בהדלפות

גורמים בירושלים האשימו גם עסקנים יהודיים בארה"ב בהדלפת תוכן שיחותיהם במוסקבה, וזאת כחלק ממאבקי היוקרה בין הארגונים היהודיים. יו"ר מועדון הנשיאים מוריס אברם ויו"ר הקונגרס היהודי העולמי, אדגר ברונפמן, יצאו בעצמם בהודעה המגנה "פרסומים בלתי אחראיים מצד אנשים שלא היו מעורבים בשיחות ואינם נושאים בתפקידים ייצוגיים". מעריכים כי הם התכוונו בעיקר לרב ארתור שניידר, שביקר לא מכבר במוסקבה ויזם את הפרסום אודות הסיכומים בדבר טיסות לישראל דרך בוקרשט. אברם וברונפמן פרסמו הודעה ובה 9 נקודות, שלדבריהם ניתן להם אישור בשיחותיהם במוסקבה.

9 נקודות בהסכם

● יהודי בריה"מ בעלי אשרות יציאה יורשו לצאת דרך רומניה בטיסות בדרך שתיקבע.
● כל מסורבי העלייה ומשפחותיהם יורשו להגר לישראל במשך שנה אחת, להוציא בעיות לגיטימיות של בטחון לאומי. ייקבע הנוהל לבחינה מחדש של דחיית בקשות יציאה על בסיס בטחוני תוך תיאום עם פקידים בכירים.
● קרובים מדרגה ראשונה יוכלו להגר לצורך איחוד משפחות במסגרת זמן שתיקבע. תינתן גמישות בהגדרה ובפרשנות למונח "קרוב מדרגה ראשונה".
● מקרים של מסורבי עלייה שהושמו בקטגוריה של מסורבים לנצח ייבחנו מחדש.
● תותר הכנסת ספרי דת יהודיים לבריה"מ בהתאם לרשימת ספרים מומלצים שתוגש לשלטונות בריה"מ.
● בתי־כנסת ייפתחו בכל המקומות שיימצא צורך לכך.
● תינתן אפשרות ליהודי בריה"מ להכשרה רבנית ואף לכמה מהם יותר לצאת ללימודי רבנות בארה"ב.
● תיבחן הוראת העברית בבתי־ספר ובבתי־כנסת בהתאם להגבלות הקיימות על קבוצות דתיות אחרות.
● תיפתח מסעדה כשרה במוסקבה, וייעשו סידורים לשחיטה כשרה.

בסיכום ההודעה נאמר, כי ראשי הארגונים היהודיים יכינו מסגרת מקבילה של תגובות לצעדים הסובייטיים באופן הדרגתי ובהתייעצות עם מנהיגים יהודיים אחרים. ייתכן שינוי בתיקון סטיבנסון, ותיעשה בחינה על בסיס שנתי של תיקון ג'קסון — וניק בהסתמך על מספרי הגירה באופן יחסי למספר הבקשות שיוגשו לשלטונות בריה"מ.

שמיר: רק סימנים

"אם יהיה שינוי ממשי ביחסי ישראל עם ברית המועצות נראה אותו בעין יפה. בינתיים יש רק סימנים מעודדים שהיינו רוצים לראות בהם בשורה", כך אמר אתמול ראש הממשלה יצחק שמיר בפגישה עם כתבים לענייני צבא בתום ביקור באגף האפסנאות של צה"ל. שמיר הוסיף כי בינתיים לא נראה המפנה עליו מדברים בימים האחרונים. "ישנן הבטחות לעליית 12 אלף יהודים, חשוב שיצאו משם וחשוב יותר שיגיעו לישראל". ראש הממשלה אמר, כי הוא סבור שהצעדים הסובייטיים מכוונים למערכת היחסים בין ארה"ב לישראל וגם המשלחת הקונסולרית, אם תגיע, מכוונת יותר לאמריקנים. "זה פתח ליחסים דיפלומטיים או חצי דיפלומטיים". אמר רה"מ.

פרס: תזוזה, לא שינוי

מ"מ רה"מ ושר החוץ, שמעון פרס אמר אמש, כי בבריה"מ יש עובדות המעידות על תזוזה, אך עדיין לא על שינוי. פרס הצביע על כך, שהחודש יגדל מספר היוצאים מבריה"מ מ־100 ל־500. נוסף לכך, כל אסירי ציון, מלבד שניים, שוחררו. גם ביקור המשלחת הקונסולרית הרוסית בישראל מצביע על שינוי מסוים. מנהיגים זרים שנפגשו עם קברניטי בריה"מ דיווחו על רצון בריה"מ לשפר את יחסיה עם ישראל.

גראסימוב: פרס לא הוזמן

דובר משרד החוץ הסובייטי גנדי גראסימוב הכחיש אמש כי מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ הוזמן או יוזמן בקרוב לבריה"מ, וכמו־כן שלל אפשרות שמשלחת ישראלית תצא לארצו, כהדדיות לביקור משלחת סובייטית בישראל. גראסימוב הסביר, כי שמעון פרס לא קיבל עדיין כל הזמנה ואין הזמנה כזו על הפרק בעתיד הקרוב.

הוא אמר, כי לבריה"מ ישנם אינטרסים של נכסים ואזרחים בישראל ולכן יש עניין של ביקור משלחת קונסולרית בארץ. העניין איננו במישור הדיפלומטי, כלל ועיקר ציין. לישראל, אמר, אין כל נכסים בברית־המועצות ולכן אין כל עניין של הדדיות.

סיפור מזור

בעניין ביקור ראשי יהדות ארה"ב בברית־המועצות, הסתייג הדובר הסובייטי והטעים, כי "זהו סיפור מזור. באה משלחת לא רשמית, מדברת עם פקידים רוסיים ויוצאת עם הודעות על מחוייבות". לדבריו, אין כל התחייבות בשיחות בלתי רשמיות. הוא הבהיר, כי הונהגו עתה בברית־המועצות כללים חדשים להגירה וציין, כי מעתה יפתרו הסובייטים את בקשות העלייה — באהדה, למעט חריגים בשל סיבות בטחוניות.

גראסימוב אמר גם שאין כל התפתחות בעניין טיסות ישירות לישראל. לדעתו, אם אמנם יהיו טיסות כאלה, הרי שהדבר יצמצם את אפשרות ההגירה, שכן רבים כלל אינם רוצים לצאת לישראל, אמר.

הדובר הסובייטי רואיין ב"קול ישראל".

שלטונות בריה"מ שוקלים להעביר הגירה יהודית מוגברת דרך בוקרשט במקום וינה לישראל, היות שבירת רומניה היא היחידה במזרח אירופה שיש לה קשר אווירי ישיר עם ישראל". מסר מקור סובייטי במוסקבה.

עד עכשיו, היהודים העוזבים את בריה"מ עם אשרה לישראל, טסים לוינה. ושם מבקשים רובם מעמד של פליט מדיני ומנסים להגר לארה"ב.

"אינני מוציא מכלל אפשרות נתיב אלטרנטיבי שכן הצינור הקיים הוא צר במקצת מבחינה טכנית, בשל הגדלת ממדי ההגירה" מסר לסוכנות הידיעות הצרפתית שמואל זיווס, יו"ר הוועד האנטי־ציוני הסובייטי, הממלא תפקיד של דובר רשמי למחצה של הקרמלין בשאלה היהודית.

(עתים, עיר ע"צ)

ג'ון או איוואן

התובעת הגרמניה קובעת: מיסמך טרווניקי לא זויף

מאת דוד טרידמן, כתב עת"ם

התובעת הראשית של מחוז המבורג בגרמניה, הילדה גרוויץ המשיכה אתמול בעדותה במשפט דמיאניוק ואמרה, כי לדעתה "מסמך טרווינקי" איננה תעודה סובייטית מזוייפת, אלא הוצאה על־ידי הצבא הגרמני וכי בעליה מצולם בה לבוש במדים שהונפקו לו ב־1942.

דמיאניוק מגיע אתמול לביהמ"ש, נתמך בידי שוטרים
(תצלום: אפי שריר)

עדותה בעניין "מסמך טרווינקי" התאפשרה לאחר שבמודע או שלא במודע, פתחה אתמול הסניגוריה במשפט דמיאניוק "פירצה משפטית", שאיפשרה לתביעה לעסוק בהרחבה במסמך טרווניקי. במהלך עדותה של גרוויץ.

הסניגוריה, שהתנגדה במהלך החקירה הראשית של העדה על־ידי התביעה, לאפשר הצגת שאלות לעדה, בנוגע למסמך טרווניקי, התנגדות שהתקבלה על־ידי בית־המשפט, שאלה בסיום החקירה הנגדית, ביוזמתה, שאלות אחרות בנוגע למסמך זה.

התובע, עו"ד מיכאל שקד, נתלה בשאלות אלה ובחקירה החוזרת שלו, ניצל את זכותו המוקנה לו בחוק המאפשרת לחקור חקירה חוזרת רק על נושאים שעלו בחקירת הסניגוריה. בהסתמך על זכות זו הציג התובע לעדה שורה ארוכה של שאלות בנוגע למסמך טרווניקי, מסמך שלטענת התביעה, הינו תעודת החוגר שהוצאה לנאשם בטרווניקי.

גרוויץ: "אני רואה פה שורה של טעויות, כך למשל טעויות כתיב".

שפטל: איזה טעויות את רואה, למשל, בתעודה?

גרוויץ: לא מצויין כאן שהנאשם הוצב במחנה ההשמדה טרבלינקה.

עו"ד שפטל: כתוב במסמך שהאדם המחזיק בתעודה הוצב בספטמבר בהיקסאן ב־22.3.43 בסוביבור, האם יש בכך טעות?

גרוויץ: על יסוד נסיוני, אין מסתמכים בהצבתו של אדם רק על מסמך אחד. ראיתי טעויות מסוג זה, טעויות יכולות ליפול על סמך השמטה של מקום ההצבה.

עו"ד שפטל: האם ראית מסמכים מזוייפים, האם זהו מסמך מזוייף על־ידי הסובייטים?

מסמך אמיתי

גרוויץ: לא ראיתי מסמכים מזוייפים. מסמך זה אינו מסמך סובייטי. זה מסמך שהוצא על־ידי צבא גרמניה בטרווניקי. זה לא מסמך סובייטי.

עו"ד שפטל ממשיך ומקשה על העדה ושואל האם היא יכולה לומר שמסמך טרווניקי הינו מסמך סובייטי. העדה משיבה לו בכעס: "אתה לא יכול לכפות עלי את תפישתך שזה מסמך סובייטי מזוייף, דעתי היא שזהו מסמך אמיתי".

בשאלות אלה הסתיימה החקירה הנגדית של הסניגוריה והתביעה החלה לחקור את העדה חקירה חוזרת.

עו"ד מיכאל שקד הציג בפני העדה את המסמך המקורי. הסניגוריה התנגדה לכך בטענה שבמהלך חקירתה חקרה את העדה על־סמך תצלום המסמך, ולא יתכן בחקירה חוזרת להציג בפניה את המסמך המקורי. ההתנגדות התקבלה על־ידי השופטים ובית־המשפט הורה לתביעה להציג בפני העדה את תצלום המסמך בלבד, ולגנוז את העותק המקורי.

העדה אמרה, כי על המסמך מתנוססת חתימתו של שטרייביל מי שהיה מפקד מחנה האימונים טרווניקי. כן זיהתה העדה על התעודה חותמת של קצין ס.ס. הראשי באיזור לובלין.

העדה אמרה עוד, כי מתוך עיון מסתבר לה שבעל התעודה נשא אותה על גופו, והתעודה לא הופקדה במשרד המחנה. כאשר נשאלה העדה כיצד היא מסיקה מסקנה זו, השיבה שיש מקום בתעודה להערות. "כתוב בהערות באיזה איזורים מותר לבעל התעודה להמצא ואם יימצא מחוץ לאיזור הרי ייעצר מיד על ידי המשטרה הצבאית. מכאן שזו תעודה אישית".

ביהמ"ש העליון דחה הבקשה לפסול השופטים

נשיא בית המשפט העליון השופט מאיר שמגר דחה את בקשת סניגוריו של דמיאניוק לפסול את הרכב השופטים הדן בעניינו של מרשם.

הנשיא מאיר שמגר קובע, כי גישה סבלנית וסובלנית של בית המשפט היא גישה רצוייה ויש לברך עליה ולהתמיד בה. "המדובר במשפט קשה, בכל המובנים. והתוצאה מכך היא המתח בו נמצאים בעלי הדין וזה מוצא את ביטויו העקיף בטענות והתנגדויות לרוב המועלות בעת הדיון מבלי שיהיה להן צדק משפטי אובייקטיבי" קובע השופט מאיר שמגר. הוא מציין עוד, כי "בשל טעמים אלה ונוספים, אכן נוהג בית המשפט בהכנה ומתוך התחשבות בכל הנוגעים בדבר ובסבלנות וסובלנות הרצויים. לא פעם עולות דרישות מהסניגוריה שאינן מעוגנות בדין ובית המשפט מתיחס בנחת לתרעומות שאין להן שורש בסדרי הדין ובדיני הראיות הנהוגים אצלנו ואשר אינן מוצדקות לגוף העניין".

עוד קובע נשיא בית המשפט העליון: לאור גישתו הברורה של בית המשפט, אין אלא להסיק שנפלו אי הבנות מצד הסניגורים המלומדים, שיצרו אצלם תחושה שאינה מוצדקת על פי הנתונים האובייקטיביים ואינה מעוגנת בהם".

(עתים)

הנשיא "מככב על המרפסת" בעיתוני שוויץ

הנשיא חיים הרצוג מתקבל בלחיצת־יד לבבית אצל נשיא שוויץ, פייר אובר.

מאת יוסף אלפרין,
כתב "על המשמר" בשוויץ

ז'נווה. — ביקור הנשיא חיים הרצוג זכה אתמול לסיקור נרחב בעיתונות המקומית. "באזלר ציטונג" ו"נויה צירכר ציטונג" מתארים בהרחבה את סיור הנשיא בבאזל ומפרסמים את תצלומו עם ראש ממשלת מחוז באזל, רודולף שטרייבל. ואילו "פאטרלאנד" של ברן מפרסם את תצלום בני־הזוג הרצוג על מרפסת מלון "שלושת המלכים" בבאזל.

מאמר ארוך על הקריירה של הנשיא מפרסם "לה מטן" של לוזאן.

גם פרס

"ביקור הנשיא הרצוג אינו מונע אפשרות של ביקור שמעון פרס בשוויץ" — אמר לי מקור בכיר במשרד החוץ בברן. "פייר אובר, המכהן גם כשר חוץ, יכול להזמין גם את פרס", הוסיף האיש.

בן־שיחי רמז, שביקורו של פארוק קאדומי בברן, בחודש שעבר, "סייע" להזמנת הרצוג בכל הנוגע במדינות ערב. ראש המחלקה המדינית של אש"ף נתקבל לשיחה ע"י אובר במרס. האיש חזר על עמדת שוויץ, הרואה באש"ף "גורם חשוב בחיפוש פתרון שלום" באזורנו, בלי להכיר בארגון.

סיעת המערך בהסתדרות

חברי סיעת המערך בוועד הפועל (חברים וסגנים) מוזמנים בזה לישיבת הסיעה, שתתקיים ביום ראשון, ו' ניסן תשמ"ז, 5.4.87, בשעה 9.30 בבוקר בבית הוועד הפועל ת"א, באולם הישיבות קומה 7.

על סדר היום:
1. הרפורמה במערכת הבריאות וחיזוק הרפואה הציבורית־שוויונית
2. שונות

הטאץ' של תאצ'ר

עוזי מחניימי

השלישיה הפותחת: מיכאל, מרגרט, ראיסה. (צילום: איי.פי)

מ אחת מפינות האולם, בו כינסה ראש הממשלה הבריטית מרגרט תאצ'ר מסיבת עיתונאים ערב יציאתה את מוסקבה, התרומם קצין סובייטי והיפנה שאלה פרובוקטיבית לעבר תאצ'ר. אל ראש־הממשלה המופתעת גחן השגריר הבריטי במוסקבה. הוא הסביר לה כי השואל הוא אמנם קצין צבא אך משמש ככתב של בטאון הצבא הסובייטי, „הכוכב האדום". העיתונאי־קצין ביקש לדעת מדוע מתנגדת בריטניה לפירוז גרעיני באירופה, ומדוע מתעקשת ראש הממשלה על הימצאות טילים גרעינים על אדמת בריטניה.

אשת הברזל הבריטית לא התבלבלה. במקום לתת תשובה מנומסת כיאה לראש ממשלה שלא רוצה לפגוע ביחסים המחודשים שאך עתה החלו להירקם בין המדינות, תקפה את ברית־המועצות והזכירה לקצין השואל כי היתה זו ברית־המועצות שהציבה לראשונה נשק גרעיני על אדמת אירופה. הקצין הסובייטי התיישב נכלם לאחר „המנה" שקיבל, ומרגרט תאצ'ר הוכיחה שוב כי לא חייבת בהכרח להיות סתירה בין שמירה על עקרונות ו„זקיפות קומה" לבין ניסיון מעניין לקראת אפשרות לשיפור משמעותי במערכת היחסים בין ברית־המועצות לבריטניה.

בינואר האחרון, בעת ביקורו של שר החוץ הישראלי שמעון פרס בלונדון, הבטיחה לו ראש הממשלה הבריטית, כי תעלה בעת פגישתה במוסקבה את בעיית מסורבי העליה היהודים, ואת נושא יהודי ברית־המועצות בכלל. תאצ'ר, כך הסתבר השבוע, שייכת לזן הנדיר של מנהיגים המקיימים את הבטחותיהם. את ההוכחה לכך היה ניתן לראות אתמול על פניו של יוסף ביגון שעה שיצא מהפגישה עם ראש ממשלת בריטניה: „הבריטים יכולים להיות גאים בראש ממשלה כמו תאצ'ר", אמר ביגון בהתרגשות.

דבריו של יוסף ביגון ורמזים שקיבלו כתבים בריטים שנילוו אל הפמלייה של ראש הממשלה נותנים יסוד לתקווה כי יתכן שאחד מביטוייו של ה„גלסנוסט" הסובייטי — הפתיחות שכה הרבה מרבים לדבר עליה במערב — יכול להיות היתר ליהודים לעזוב את ברית־המועצות.

מעניין כי חרף הנושאים רמי המעלה שעמדו במרכז הדיונים בין תאצ'ר לגורבצ'וב, דווקא הנושא היהודי, שלא נועד להיות בעל חשיבות עליונה בשיחות, תפס את הכותרות הראשיות בעיתונים הבריטיים המסקרים את מסע ראש הממשלה. כתב בריטי אף אמר, כי אם נחזה בקרוב בנהירה של יהודים מחוץ לברית־המועצות, הרי לראש הממשלה הבריטית תהיה סיבה להתגאות.

ביקורה של תאצ'ר במוסקבה לא עסק כמובן רק בנקודה היהודית. לראש הממשלה הבריטית היתה ההזדמנות להיות המנהיגה המערבית הראשונה שיכולה לחוש מקרוב את הדופק אצל המנהיג הסובייטי — זה אשר השאיר את העולם המערבי פעור פה לאחר שהציע לפני מספר שבועות פירוז של אירופה מנשק גרעיני ארוך־טווח.

„אשת הברזל", כפי שמכונה ראש הממשלה על־ידי מעריציה, או „בת החנווני", כפי שמעזים פה ושם לכנותה מאחורי גבה המתנגדים, התכוננה בדרכה ביסודיות וברצינות רבה לביקורת במוסקבה. את ההכנה הרקדקנית ניתן היה לראות החל בלבוש ה„רוסי" המאד אופנתי, בו התקשטה תאצ'ר כדי לא לפגר אחרי ראיסה גורבאצ'וב, ועד ללמידה לפרטי פרטים אצל הסובייטולוגים את מהות התפנית במדיניות הסובייטית כלפי פנים וכלפי המערב. עוזריה אפילו לא שכחו לסייע בידה בשינון כמה מילות מפתח ברוסית, אותן נהנתה לשגר לכיוון הקהל הרב שבא לחזות בה. ואכן, היא התקבלה בכבוד מלכים על־ידי הסובייטים.

הסודות „הונחו בבנק"

כבר עתה ברור כי מסך הברזל הסובייטי הצליח להסתיר מאחוריו. היטב חלק מההסכמות ואולי פריצות־הדרך, שהגיעו אליהם גורבאצ'וב ותאצ'ר. כממתיקת סוד, בספונטאניות מתוכננת היטב, הפליטה תאצ'ר אחרי יום הפגישות הראשון, כי הם דנו בנושאים חשובים וכי יש נושאים רבים ש„הונחו בבנק". בניגוד לפגישות פסגה בין מנהיגים במערב, בהן נפרצים ה„בנקים" וכספות הסודות במהירות, מוסקבה נותרה שותקת, ואתמול, עם שובה של תאצ'ר ללונדון (מגרוזיה דווקא), עדיין לא ברור אם הושגה פריצת דרך כלשהי בנושא פירוז כללי של אירופה מנשק גרעיני או שמא הסודות המשותפים של תאצ'ר וגורבאצ'וב יונחו „בבנק" של תאצ'ר עוד זמן רב ואולי אפילו לא יצא ריבית כל שהיא.

עם שובה של ראש־הממשלה הבריטית ניתן למנות כמה הישגים והסכמות כלליים שהושגו בביקור. המנהיגים של בריטניה וברית־המועצות הסכימו על שיתוף פעולה בחלל, הפסקה הדדית של שיבוש שידורי שתי המדינות, שיתוף פעולה כלכלי ותרבותי (שובם של „חובשי המגבעות" ללונדון?) ועוד כמה דברים שנשמעים יפה אך ערכם הסגולי נמוך. לדעת פרשנים בלונדון יש לראות את הישגו הגדול של הביקור (ואשר ככל הנראה היה מוצלח) בהזדמנות שהיתה לראש הממשלה הבריטית להיות הראשונה בין מנהיגי המערב שיכלו לבחון מקרוב ובשיחות בארבע עיניים (והרבה אוזניים) את מידת הרצינות בכוונות הסובייטיות.

למרות שלא ניתן לחשוד במנהיג ברית־המועצות כי נפל בשבי הקסם התאצ'רי, הרי שעשרים הדקות בהן כיכבה ראש הממשלה הבריטית בפתיחת מהדורת החדשות הסובייטית ביום רביעי, מעידות — אם לא על הצלחה מסחררת — לפחות על נכונות סובייטית להתחיל בעידן חדש ונינוח יותר של יחסים דיפלומטים; וכל זאת, עם ראש ממשלה שמעולם לא היתה מהמעריצים הנלהבים של ברית־המועצות.

עיקר המחלוקת היא כמובן בנושא פירוז הנשק הגרעיני ארוך־הטווח (בו כה מעוניינים הרוסים) והעיקשות המובנת של תאצ'ר לראות גם לפירוז של הטילים לטווח בינוני, רוצה לומר — ביטול היתרון הסובייטי וניסיון לצמצום של יתרון סובייטי בנשק קונבנציונאלי. יתכן כי אחד מסודות המפגש, הוא, כי קרוב הסכם־הבנה בנושא פירוז כלל הכוח הגרעיני באירופה. יש להניח כי אם הושג הישג כלשהו הוא לא יישאר נצור זמן רב. העיתונאים הבריטים, שהיו קצת מוגבלים במוסקבה, יוכלו די מהר לגלות אם „המלכה היא עירומה".

עדיין קר במוסקבה. תאצ'ר ולשמאלה ראש ממשלת בריה"מ ניקולאי ריז'קוב. (צילום: איי.פי.)

יומן כלכלי / פ. ספר

יום א': השתלת מולדת, שלושים שנה

ב אחד באפריל 1957 נקשרה למזח הנמל בחיפה אוניית מהגרים איטלקית מיטלטלת, שבבטנה מאות עולים, יהודי פולין, גם משפחתי ואני. שארית הפליטה, משפחות עם ילד אחד או לכל היותר שניים, הרבה זוגות מעורבים. נשים פולניות בהירות שיער ועור, שפניהן ההרדות לארץ הורה.

המחבר ב־1947, פולין

פקידי הסוכנות, שהתמקמו בקומת הסיפון העליונה, מאחורי ערימות של ניירות וחותמות, לא אהבו את העולים החדשים. לא התאמצו להעלות אפילו זווית קלה של חיוך על פניהם הזועפות. נראה היה לנו, שהם לא רק עושים טובה לרשום אותנו, למיין ולשלוח אל המעברות הנידחות, אלא גם משתדלים להראות כעושי טובות. הם נזפו („למה לא עליתם קודם?"), הטיפו („פה בארץ צריך לעבוד קשה"), ליגלגו („מה, בפולין לובשים פיז'מות?") ושיקרו בלי להניד עפעף („המקום שאנו שולחים אתכם עכשיו נמצא ממש ליד תל־אביב, והוא יהיה המטרופולין הבא של ישראל", אמרו למי שנזרקו לפחונים של מעברת בית־ליד). בעלי הפרוטקציה מבינינו זכו מיד לטיפול נפרד; הם נשלפו מתוך העדר המפוחד באמצעות הפתקה הגואלת. במקרה, היו אלה בדרך־כלל אותם היהודים שהצטיינו כיחידי־סגולה כבר בארץ מוצאם: מי כפקיד ואיש ברשות לתכנון מרכזי, מי כחבר בכיר וכסוד בוועד המפלגה הקומוניסטית, מי כחוקר בכיר בשירות הבטחון החשאי, מי כצנזור, מי כתובע ומי כממונה על שמירת הקו האידאולוגי הסטאליניסטי בכללותו. מעטים, בודדים מבין יהודי פולין שעלו ארצה בשנת 1957, כשתי רבבות וחצי רבבה בסך הכל, עשו כך ממניעים ציוניים או כמו־ציוניים; אבי היה אחד מהם. הרוב

המחבר ב־1957, ישראל

המכריע יצא את פולין לאחר רעידת האדמה הפוסט־סטאליניסטית כשאולץ לנטוש משרות וכיבודים. הכל זז, הישן התמוטט, הקרקע בערה, ונפתחה האפשרות לצאת־מן הסבך של השלב החדש של הסוציאליזם הבעייתי, הם ברחו. האחרים הצטרפו אליהם מחמת חוק העדר, וגם מפני שהלכה והתרוקנה סביבתם התרבותית־לאומית. הם לא רצו להישאר לבד. עם ילדיהם, על האדמה הפולנית ארורת הגורל.

ומה זוכר ילד? קודם כל בכי. המון בכי. ויחד עמו תחושה מחניקה של מוות חלקי — היום האחרון שלי בבית הספר. הטיול האחרון בגינה. מראה אחרון של עיר הילדות. המתקת הסוד האחרונה עם חבר, שלעולם, לעולם, לעולם לא נתראה עוד.

לא התראינו. שלושים שנה לא הייתי בפולין, והפרידה אכן כמוות חתכה בינינו.

ילד שומר בזכרון הרבה פרטים שחשיבותם מעטה. אני זוכר, למשל, את אריזות החפצים, חפצי כל עולמי, שיישלחו בארגזי עץ לארץ שמספרים עליה שתהיה מולדתי. אני זוכר התרוצצות עצבנית בבית כלבו גדול וצפוף בוארשה, שעות ספורות לפני צאת הרכבת, כדי לקנות דבר מה סחיר מעבר לגבול בשארית הכסף הפולני. זוכר בחצות את מעברי הגבול, המוכסים שעייפו מלחטט במזוודות. ואחר־כך את אורות הלילה הצבעוניים של וינה. זו שנראתה כמפוארת בבירות תבל, לאחר חשכת הערים המזרח־אירופאיות. מתרוצצות בי תמונות מצהיבות מבית מלון קטן שנשכר עבורנו בגנואה, עד שתתמלא האוניה הגדולה, ממכירה עליזה של שוקולד פולני ברחוב איטלקי, על בסיס ההפתעה המסחרית הגמורה, ותמונות ההורים כשהם עדיין הכי חכמים והכי חזקים בעולם.

לפני שלושים שנה ירדנו מן האוניה, עלינו לארץ. כבר היינו אזרחי ישראל: שלטונות פולין הנפיקו ליוצאים לישראל דרכונים משונים, שבהם במשבצת „אזרחות" נכתב „בלתי־מוגדרת". תוקפם פג מאליו באותו לילה בנמל. וכל היתר הם כבר רק חבלי קליטה ארוכים, חבלי משיח, המתוחים בין עץ שדה אחד למשנהו. הכאבים הרגילים של השתלת מולדת. עד שתאמר שלי היא. ממנה אני. זו היא הציונות האישית.

יום ג': שינוי עולם, שלושים שנה

קשישים מעלים זכרונות, כלכלנים בגיל הביניים קוראים לזה השוואות של סדרות עתיות. ממבט חוזר על שלושים שנה אני רוצה להציע תיזה: העולם השתנה, אבל פחות ממה שמספרות ההשוואות הסטאטיסטיות. 1987 לא שונה ממהותה מ־1957, ובוודאי לא באותה מידה שבה הייתה 1957 שונה בכל מ־1927. מפת הציביליזציה מלפני שלושים שנה יכולה עדיין לשמש אותנו, עם תיקונים מסויימים, גם היום. מפת העולם מתחילת שנות השלושים נראתה בתחילת שנות השישים כתוחמת את גבולותיו של כוכב לכת אחר לגמרי. התוצר הריאלי לנפש עלה, בארצות התעשייתיות הגדולות, במרוצת שלושים השנים האחרונות שחלפו, בקצב המהיר בהרבה מן הצמיחה של העשורים השלושים, הארבעים והחמישים של המאה. ואף־על־פי־כן אין גישה של פרהיסטוריה ביחס לאירועים של 1960. זה בשעה שאירועי 1930 נראו מן הפרספקטיבה של 1960 כאתמול גמור, כארץ שמעבר להרי החושך. בדור האחרון יש רצף כלשהו, בסיס מתמשך שלא נסדק לעומק ונשבר לרסיסים כמו זה של שנות השלושים.

מי שהיה בן עשר ב־1927, והוא ילד יהודי באירופה, בהגיעו לגיל ארבעים התפלל לאלוהיו על שניצל בנס, והוא נשא על כתפו שנים שבניינן ומשקלן כפול ומשולש משנים רגילות. בתקופת נעוריו ובגרותו התחוללו המלחמה הגדולה והשמדת עם, היו המשרפות והגולאגים, עלו ונפלו הפאשיזם והסטאליניזם, התחוללו משברים כלכליים עזים כסופה, והיפראינפלציות עזות כמותם; מדינות קמו, אימפריות התפוררו, אימפריות אחרות ירשו אותן. מן המוכר והכיתי לא נשאר זכר. אך מי שהיה בן עשר ב־1957, בהיותו בן ארבעים לא חי בעולם אחר. הוא ראה את רמת חייו, רמת שאיפותיו ורמת התוצר עולה כרצף מזוגזג, אך לא שבור, משנה לשנה. הוא ראה עולם מתפתח כמעט בלי מלחמות (והייתה אחת יותר גדולה בווייטנאם, וכמה קטנות בין ישראלים לערבים. אבל אלה האחרונות נהיו דבר שבשגרה) ובלי מהפכות אידאולוגיות מרעישות: הפתיחות של גורבצ'וב, למשל, טרם הגיעה לרמת הפתיחות של הסוציאליזם המזרח־אירופאי בשנים 1956 עד 1958, הקלות המס של מימשל רייגן עדיין שואבות את צירוקן הרעיוני ממדיניותו של קנדי, בשנה הראשונה לכהונתו. כשאני חושב מה היה האירוע המזעזע ביותר של שלושים השנים האחרונות, אמרה לי אשת ידידה, בבדיחות דעת, נדמה לי שזה היה מותו של ג'ון לנון. הלצה, שכמותה לא יכלה להישמע ב־1957.

התיזה על השתנות העולם, שאינה נתפסת במספרים מאקרו־כלכליים, היא גם תיזה על שימושיותם המוגבלת־מאוד של מספרים אלו. במרוצת תקופה של דור (ורבע) משתנות לא רק הכמויות של הדברים שאנו מייצרים וצורכים, אלא גם האיכות שלהם: משתנים הטעמים, ההעדפות והקריטריונים. סחורות נעלמות מן השווקים, ואחרות באות במקומן ודוחקות אותן מן המדפים, כובשות את סלנו. כמו הטלפון שבא במקום נייר המכתבים. מופיעים שירותים חדשים, שאנו זקוקים להם, ונפסקת אספקתם של אלה, שהטכנולוגיה הפכה אותם לחסרי כל שימוש. לאמור, שהתוצר הלאומי לנפש בארה"ב בשנת 1927 היה כ־6000 דולר, במחירים של עכשיו, ולכן הוא פחות או יותר זהה לתוצר הלאומי לנפש של ישראל כיום הרי זו שטות כלכלית ותרבותית מוחלטת. בעלי האסכולות הרחבות בהיסטוריה כלכלית, המדברים על מחזורי־עסקים בני עשרות שנים, על גלים של גאות ושפל הנמשכים על פני דור ושני דורות, נראים בעיני כמשתמשים להוכחת טענותיהם ביישויות מטאפיסיות בלתי־אפשרויות: וכי יכולה להימצא בידיהם, מכל וכל, סטאטיסטיקה השוואתית סבירה בין נקודות הזמן המרוחקות כל־כך?

עקרונית, לא; אך הסקרנות החישובית גוברת על כל האזהרות המתודולוגיות. שלושים שנה, אני אומר לעצמי, הם חתיכת חיים רצינית. למה שלא אמדוד את הזמן שחלף באמצעות נתון סטאטיסטי סינטטי אחד, כזה שיתפוס את עיקר השינוי הכלכלי מאז דרכתי לראשונה על אדמת ישראל ועד היום? נתון כזה הוא התוצר הלאומי הריאלי, שעם כל מגבלותיו הוא מקובל כקנה־המידה הייצוגי ביותר לגודלו של המשק; קצב השתנותו של התוצר מייצג את צמיחתה של העוצמה הכלכלית כולה, וקצב השתנותו לנפש — את רווחתם האפשרית־למימוש של האזרחים.

הבה נראה אפוא מה קרה לחמש מעצמות המערב הגדולות בתקופה של שישים השנים שחלפו שבמרכזם האירוע המשפחתי הפרטי שלי: 1957, השנה שהובאתי ארצה.

השוואות של שלושים שנה: המספרים מספרים סיפור חלקי
שיעורי גידול מצטברים, באחוזים

	ארה"ב	בריטניה	גרמניה*	צרפת	יפאן	ישראל
א. תוצר לאומי ריאלי:						
מ־1927 עד '57	133%	82%	40%	40%	125%	—
מ־1957 עד '87	160%	102%	180%	210%	733%	459%
ב. אוכלוסיה:						
מ־1927 עד '57	45%	13%	−16%	8%	48%	—
מ־1957 עד '87	43%	10%	13%	25%	35%	133%
ג. תוצר לאומי לנפש:						
מ־1927 עד '57	61%	61%	67%	30%	53%	—
מ־1957 עד '87	82%	83%	148%	153%	517%	140%
ד. תוצר לנפש, בדולרים של 1986:						
1926	5870	3300	6500	3350	1280	—
1956	9420	5280	4950	4350	1950	2560
1986	17150	9660	12250	11000	12000	6150

מקורות: סטאטיסטיקה כלכלית, אקונומיסט, לונדון. הלשכה הכלכלית של השוק המשותף בריסל. הלשכה המרכזית לסטאטיסטיקה, ירושלים. הבנק העולמי, וואשינגטון.

*) מ־1945 — גרמניה מערבית בלבד.

המספרים עצמם אינם מדברים בבירור בעד עצמם. ולפרשם כמו שצריך זו משימה שמעבר לכל יומן כלכלי. הנה פירוש חלקי מאד: בין 1927 עד 1957 נפגעו המשקים של המערב תחילה על־ידי המשבר הגדול, ואחר־כך על־ידי המלחמה הגדולה. ולמרות מכות אלו, היה התוצר לנפש במעצמה מערבית ממוצעת, בתחילת שנות השישים, גבוה בשני שלישים לעומת תחילת שנות השלושים. מאז גדל התוצר לנפש בארצות־הברית ובבריטניה בעוד למעלה משמונים אחוזים, ובגרמניה, צרפת, איטליה וכלל ארצות השוק המשותף בכ־150%, בישראל ב־140%. וביפאן, הכוכב הגונב כל הצגה, עלה התוצר הריאלי לנפש בשלושים שנים אחרונות ב־520 אחוז, כלומר פי שש. תלמידי הקלאסיקונים של הסוציאליזם, המחפשים הוכחה מובהקת למשבר הבלתי־נמנע של השיטה כולה, לא ימצאו אישוש לכך בסטאטיסטיקות הללו. להפך: הקאפיטאליזם (המעורב) של השוק חי ומצליח, מתנער, מתגבר וחוזר לאיתנו.

יש עוד לקח כלכלי צדדי של שלושים השנים שחלפו: שב־1957 הייתה פולין עניה מאד, וגם היום היא כזאת; שב־1957 הייתה ישראל עניה מאד, והיום איננה כזאת. הרכבת, הדחוסה והמיושנת, היא עדיין כלי התחבורה המרכזי של פולין. או אולי, מי יודע, פעם בשנה יוצא ידיד ילדותי הרחוק, זבישאק, אל רציפי תחנת הרכבת המרכזית של לודג', וממתין לסיום פרידתנו הבלתי גמורה.

יום ה': מתנה בלי מדיניות

ממשלת ישראל החליטה להעניק לי. החל מן המשכורת הבאה, מתנה חודשית מתמשכת של כמה עשרות דולרים טובים בלי כל תמורה. פרס זה נקרא רפורמה במיסים ישירים, ואמור לתמרץ אותי לעבודה נוספת. כמי שעובד כבר בערך 13 שעות ביממה, לא אוכל להגדיל בהרבה את תשומת הכוח העבודה הפרטי שלי. אבל על המענק בכל זאת אני מודה. ממילא אינני מאמין — ומחקרים כלכליים רציניים לצידי — כי מישהו יעבור עוד שעת־לילה קשה נוספת, כי הופחתו לו עשרים אגורות מן המס השולי.

אני רק שואל את עצמי, במה זכיתי. כשכיר ממוצע, נהניתי מעלייה מסוימת בשכר הריאלי בשנה שחלפה, לפי הסטאטיסטיקה לפחות בעשרה אחוזים ברוטו. לפי אותה הסטאטיסטיקה הממוצעת, ירד נטל המיסים הריאלי ששילמתי בעוד עשרה אחוזים. ולפיכך גדל שכרי הריאלי נטו בקרוב ל־17 אחוזים, ככל שהייתי מדרגת הכנסה גבוהה יותר, הייתה התוספת שמנה יותר.

והלילה, למרות שאנו בהחלט איננו עומדים ערב הבחירות (ואולי כן, רק אני אינני יודע) החליטו משרד האוצר, הכנסת והממשלה לפצות אותי פיצוי נוסף על כל סיוע החירום שלא אקבל השנה מארצות־הברית ועל כל הקטנת היבוא שלא אקטין ועל כל הצמיחה שלא אצמח, והעלו את הכנסותי נטו בעוד חמישה־שישה אחוזים. למה? ככה.

אני כמו כולם, אוהב לקבל מתנות, ואף־על־פי־כן הנני מזיע וידי רועדות למראה זו האחרונה. לא נזכר לי אף משק בעולם המערבי, ובכלל זה לא המשקים של יפן וגרמניה הזקוקים שניהם בדחיפות רבה להגדלת הביקושים המקומיים, ובעיקר להמרצת הצריכה הפרטית — שמשרדי האוצר שלהם יהיו מוכנים לוותר בשנה אחת על עשרה אחוזים ממסי ההכנסה שהם גובים, כי ככה זה נאה. בארצות עניות אלה, כשמדברים על הקלת מס ישיר, מתכוונים לתוספת לשכר החודשי, שהיא בסדר גודל של אחוז, אחוז וחצי, והו, הו, אפילו שניים. אבל שמונה אחוזים בממוצע? זה ייחשב לטירוף, לחוסר אחריות מוחלט.

המתנה מן האוצר כבדה לכן מאוד על לבי. לו לפחות היא הייתה קשורה יחדיו לאיזו חבילת אמצעים כוללת, מופיעה כחלק ממדיניות מקיפה של הכנסות וייצוב: לו למשל נאמר לי, השכיר, הנה, קח יותר נטו, ואל תעלה דרישות לתוספות שכר ברוטו, היה היגיון בדברים. ולו נאמר בהזדמנות זו למעסיק, הנה הקטנת מס חברות ואל תעלה מחירים עד סוף השנה, או־אז היו הצעות משולבות כאלה, הקרויות בפי הכלכלנים „מדיניות הכנסות אנטי־אינפלציות המבוססת על מס הכנסה". לא מגונות, אלא הגונות. אבל השוחד שניתן לי מהבוקר, לאחר יום הצבעות בינסייעתי מפרך בכנסת, מריח באפי מאוד לא־נקי. ואומר אני לעצמי, מר שכיר ממוצע, מי ישלם לבסוף את הקלות המס, את הרפורמה, שקיבלת? האמריקנים לא ישלמו. המעלימים לא ישלמו. ושרי הממשלה ואזי לא ישלמו. וכך מתגנב אצלי החשד, שאני לבדי אשלם לעצמי; שבבוא היום, והוא קרוב ממה שחוששים, אדרש לפרוע את כל החשבון של ההקטנה במיסים. מה שניתן עכשיו כמחווה בזבזני, יילקח חזרה בשקידה ותוספת ריבית חריגה.

בכלכלה נורמאלית אין פארפטום־מובילה ואין יצירה של יש מאין. מתנות המס שאישרה לי אמש הכנסת הן לכן כסף חינם רק לזמן קצר, עד מאוד. לזמן בינוני וארוך, זה עלול להיות הכסף היקר ביותר שקיבלתי אי־פעם.

מקום טוב באמצע

פנחס ענבדי

ה פגישות של אישי הציבור הפלשתיני בשטחים, תומכי אש"ף, עם יוני מפלגת העבודה, שר החוץ שמעון פרס ויו"ר ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, אבא אבן, זיכו אותם בקרדיט בישראל ובמערב, אבל בשטחים עצמם עוררו הפגישות האלה — ובייחוד המסמך המשותף שנחתם עם אבא אבן — ביקורת לא מעטה, מלווה באיומים.

ב־26.3.87 הופץ בשכם כרוז מיליטאנטי, חתום בידי תנועת הנוער התומכת בפת"ח, „א־שביבה" של אוניברסיטת א־נג'אח, ובו דברי התקפה חמורים על תומכי ירדן ותומכי ערפאת, שנועדו עם פרס ועם אבן. „בשם פלשתין... בשם המהפכה וחלליה הקדושים... בשם הרובה... בשם כל טיפת דם טהורה... כל זאת כאשר אישים פרו־ירדניים נועדו עם האויב הציוני... כדי להביע תמיכה במשא ומתן ישיר עם האויב... האישים האלה, אשר המציא אותם הכיבוש, יחד עם ממשלת ירדן, כדי למחוק את אחדותנו הלאומית, אשר רשמו אותה גיבורינו בכסברה ושתילה ובורג' אל־בראג'נה. זאת האחדות אשר... תקרע לגזרים את המסמך (שנחתם עם אבן יחד עם אלה אשר) הכירו בזכות האויב להתקיים, מבלי שזכו לוויתורים מצד אויבינו..."

הכרוז הזה אומנם אינו מדבר עוד על „מאבק מזוין" ועל השמדת ישראל, אלא על „מאבק" סתם, ולכל היותר על „הרובה", וגם הביקורת שלו מתמצה בכך שהפגישות עם פרס ואבן היו בבחינת ויתורים ל„אויב הציוני", אבל לזכות בוויתורים מצדו, כלומר: אין בו התנגדות עקרונית למפגשים, אלא ביקורת מצד התועלת — אבל בכל זאת הוא מדגים את הקושי הגדול שיש לאישים פרגמטיים בשטחים בהעמקת הדיאלוג עם ישראל, על רקע המדיניות הננקטת כעת בשטחים.

אישי הציבור שנועדו עם פרס, והסטודנטים מחברי הכרוז, אלא ואלה תומכי ערפאת, אבל יש הבדל גדול ביניהם. הסטודנטים באוניברסיטאות, ובעיקר הם, הם אלה שעומדים בעימות היום־יומי עם „הכיבוש". לא הציבור הפוליטי, המנסה דרכים דיפלומטיות לסיים את הכיבוש. לסטודנטים הצעירים, שצריכים לעבור כמעט מדי יום את מחסומי הצבא, או לעמוד מול הצבא בהפגנות (שהן לעיתים קרובות מדי הפגנות דמים), קשה להבין כיצד דמם נשפך, או שמנהיגיהם מגורשים, או שהם מושמים בבתי־

אסד — מעמסה על הסובייטים

כלא ללא משפט, בעוד העסקנים תומכי אש"ף הולכים להיפגש עם נציגי אותו שלטון כיבוש.

סניורה וחבריו הבהירו את הנקודה הזאת לפרס ולאבן, אבל ללא הועיל.

לקראת יום האדמה נקט הממשל הצבאי בצעדי־מנע, והם מעצרים רבים, וגם גירש את מנהיג הסטודנטים בא־נג'אח, חליל עאשור, ודווקא בעיצומם של צעדי המנע האלה נקבעו הפגישות עם אבן ופרס. יתרה מזאת, דווקא שניים מראשי האישים שנועדו עם פרס, מן המחנה הפרו־ירדני, חיכמת אל־מסרי ועזת על־עאלול, הם אשר נבחרו בידי המושל הצבאי כדי שבאמצעותם יתבשרו הסטודנטים בא־נג'אח על סגירת האוניברסיטה לשבועיים...

כדי להבין את המהלך הנוכחי בשטחים, המבליט את חבורת תומכי ערפאת, צריך להכיר את הרקע הכללי, ואת ההתפתחויות העוברות עכשיו על אש"ף ועל העולם הערבי.

הכיסוי הכללי להעמקת הדיאלוג של תומכי אש"ף בשטחים עם מפלגת העבודה ניתן על־ידי ערפאת בשתי הצהרות נפרדות, האחת בראשית

ערפאת מנסה להרוויח זמן, הן מכיוון ברית־המועצות והן מכיוון סעודיה. בינתיים הוא מאותת חלושות לתומכיו בשטחים להשתלב בתהליך המדיני

מרס בראיון לעיתון הבריטי אינדפנדט, והשני באמצע החודש, בראיון לכתב רויטר בתוניס. בראיון לעיתון הבריטי הבחין ערפאת לראשונה בין העבודה לליכוד, כאשר אמר כי הוא שואב עידוד מן הנכונות של ראש המפלגה שמעון פרס לצאת לעימות עם שמיר בעניין הוועידה הבינלאומית. עד כה טען אש"ף כי הליכוד

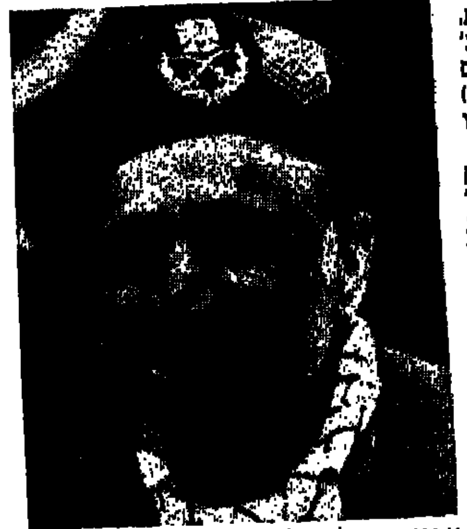
ערפאת – לחץ לביטול ההסכם עם חוסיין

והעבודה הם שני צדדים של אותה מטבע ציונית, ומעתה יחסו של אש"ף לעבודה הוא חיובי. הוא גם רמז על נכונות אש"ף לפירוק הגדה על־ידי הסכמתו לכוח האו"ם בשטחים, אחרי שתיסוג ישראל, אבל זה עניין לדיון אחר.

בראיון עם רויטר הסמיך ערפאת את השטחים לפתוח במגעים מדיניים, באומרו כי בשלבי ההכנה לוועידה הבינלאומית לא חייב אש"ף עצמו להיות מיוצג, ודי אם הוא ינקוב בשמות הנציגים. אחד ועוד אחד הם שניים — אישי הציבור בשטחים מוסמכים לחתום על מסמכים עם מפלגת העבודה...

צמרת אש"ף לא היתה מאושרת מן ההתפתחות הזאת, והיא פירסמה כמה הודעות „תיקון", אבל רושם ההצהרות המקוריות הוא שקבע. בכל זאת, לא כל תומכי אש"ף תמכו בחותמי המסמך עם אבן, או במפגש עם פרס, ועדיין לא נאמרה בעניין הזה המלה האחרונה.

לחצים מנוגדים מבריה"מ ומסעודיה

מה קורה עכשיו באש"ף? נראה כי הבעיה האקטואלית העיקרית של ערפאת הם הלחצים המנוגדים מסעודיה מצד אחד, ומברית־המועצות מצד שני.

סעודיה איננה מעוניינת בתהליך איחוד אש"ף, כי היא מעריכה שהוא יביא להקצנת הארגון ולהשמאלתו. סעודיה מעדיפה לראות את ערפאת כחבר של חוסיין ולא של חבש וחוואתמה. לפיכך היא חידשה את הסיוע לוועדה המשותפת ברבת־עמון, כדי לחדש את הברית הישנה בין השניים. אם תתחדש הוועדה המשותפת, ותקיים את ישיבותיה באופן סדיר כבעבר, הרי יש לצפות כי גם בשטחים יחזור לקדמותו שיתוף הפעולה הירדני־פלשתיני, על חשבון הקשר בין פלגי אש"ף, כלומר: תומכי פת"ח ותומכי חזיתות השמאל הדמוקרטית והעממית.

חזיתות השמאל מבינות זאת והן לוחצות על ערפאת לבטל את ההסכם המוקפא עם חוסיין, כדי למנוע דרך חזרה. ערפאת מנהל משא ומתן עם חבש וחוואתמה, אבל עד כה לא ביטל את ההסכם עם חוסיין, כי הוא מבין שמפתח ההשפעה על השטחים נמצא ברבת־עמון, וכי חוסיין יוכל לסייע לו בעניין זה יותר משני חבריו השמאלנים.

גם נכונותו של חוסיין לחדש את הברית עם ערפאת מתחזקת והולכת מיום ליום, כי גם הוא רוצה למנוע את ההתחברות המתחדשת של ערפאת עם ארגוני השמאל, וגם הוא נוכח כי נסיונותיו לעקוף את העולם הערבי, על־ידי תנופת פיתוח בשטחים תוך שימוש בכספים מן המערב, נחלה כישלון חרוץ. כסף לשטחים יקבל חוסיין רק מן העולם הערבי, ורק אם יחזור אל ערפאת.

מול קו המדיניות הזה נמצא ערפאת לחוץ על־ידי ידידתו הגדולה ברית־המועצות. מוסקבה דווקא לוחצת עליו לחדש את הברית עם חוואתמה וחבש, אבל לא כדי להחזירו לסוריה, אלא להיפך, תוך תלישת שני הארגונים האלה מן המלחציים הסוריות, והעברת אש"ף המאוחד אל התהליך המדיני. מעטים שמו לב כי מרכזם של שני הארגונים האלה איננו עוד בדמשק, אלא באלג'יריה. יתרה מזאת, כדי להימלט מן הלחץ הסורי, עבר משרד החזית הדמוקרטית בדמשק אל... בניין השגרירות הסובייטית.

במדיניות הסובייטית החדשה, המבקשת להת־חבב על המערב, הפכו סוריה ולוב למעמסה על הסובייטים. הם החלו לנקוט קו נטישת דמשק וטריפולי, והם לוקחים עמם את הפלשתינים...

זאת כיום דאגתם העיקרית של אסד וקדאפי, ועל הרקע הזה צריך להבין את המאמץ הסורי הגדול בביירות להוכיח לסובייטים, כי אסד מסתגל למדיניות החדשה; הוא מתגייס למאבק בטרור, ומוכן לצאת לעימות עם בעלת בריתו עד היום — איראן של חומייני.

קדאפי הבין כי ליבה של מוסקבה עם הפלש־תינים — והוא הלך וגרש מטריפולי את נציגו של אבו־מוסא, והחזיר את נציג ערפאת. אסד וקדאפי עושים כעת כל מאמץ שלא לתת לגורבצ'וב לשלח אותם מעל פניו בגט כריתות.

ככל שהדבר משתקף בעיתונות הפלשתינית של מזרח ירושלים, הרי מאמציו של אסד אינם עולים יפה. דווקא העיתונות הקומוניסטית פתחה במערכה אנטי־סורית חסרת תקדים. שני הבט־אונים הקומוניסטים, „א־טליעה" של הקומוניסטים בגדה ו„אל־איתיחאד" של הקומוניסטים הישראלים, שמרו תמיד על קו מאופק מאוד כלפי סוריה, בזכות ידידותה של ברית־המועצות. כעת ניתן האות להתחשבן היטב עם אסד, גם על תקופת ההתאפקות מן העבר.

חודש מרס סיפק הרבה כותרות לעיתונות הישראלית והפלשתינית, אבל ב־6 בחודש בחר אל־איתיחאד כותרת קצת משונה: „הסובייטים נגד כל התערבות חיצונית בענייני אש"ף". זאת

קדאפי – מאמץ להתחבב על מוסקבה

בהחלט ידיעה מעניינת, אלב לא עד כדי כותרת ראשית... הסוד נחשף בגוף הידיעה. הביטאון הקומוניסטי מצא הצהרה של הפרשן הסובייטי אלכסנדר דימושקין, אשר שודרה ברדיו מוסקבה בערבית ובה נקט עמדה עוינת כלפי המדיניות הסורית בלבנון, בעיקר נגד מחנות הפליטים הפלשתיניים לטובת קשריה עם סוריה גם. הביטאון של הקומוניסטים בגדה המערבית, „א־טליעה", הבליט את ההודעה הזאת. יומיים קודם לכן הבליט אל־איתיחאד את הודעות החזית העממית והחזית הדמוקרטית מטריפולי נגד המדיניות הסורית בלבנון.

אם כך, ערפאת מנסה להרוויח זמן, כי ידידותה של סעודיה וידידותה של ברית־המועצות חשובות לו מאוד. הוא רוצה לחזור ולהתבסס ברבת־עמון, אבל גם רוצה להחזיר את אחדות אש"ף תחת הנהגתו. בינתיים הוא נותן אור ירוק לתומכיו בשטחים לתפוס מקום בתהליך המדיני, אבל אין זה אור ירוק חזק, אלא אור ירוק מהבהב.

מסביב לעולם

דוד ארן

מבחנה יפאנית

ח וקרים יפאנים — המשוחררים מאיסורים דתיים הקיימים במערב — משתמשים בטכנולוגיה לשם קביעת מינם של עוברים בהפריות מבחנה — על־אף העלות הגבוהה של ההפריה הזאת וחששות פן ייוולדו יותר זכרים מאשר נקבות.

ביוני אשתקד, הודיעה אוניברסיטת קיו בטוקיו על הולדת שש בנות בעקבות השימוש בטכניקה לקביעת מין, ומאותו יותר [illegible] בעיתונות על עוד 40 מקרים מסוג זה. כן נקשר ביפאן־צוות מרענים אוסטרלאים בתהליך הפריית מבחנה, במסגרת חילופים טכניים שבה הועסק אוסטרליה מיפאן צוות של מומחים לטכניקה.

היפאנים מפגרים אחר מדינות מפותחות אחרות בשימוש בטכנולוגיה לשם קידום הריון או מניעתו. אך לדעת חלוץ תינוקות המבחנה ביפאן, דייר מאזאקוני סוזוקי, חל אשתקד שינוי דרמאטי בהבנת השיטה. הוא מנבא כי נישא, אשר לה 120 מיליון תושבים ו־11 אחוז מכן הזוגות בה סובלים מעקרות, „אם נתחיל נתנו, הוא יתפשט במהירות הבזק". סוזוקי הקים קליניקה להפריית־מבחנה בצפון־יפאן ושתמן להגיע עד למאה הפריות בחודש.

ביפאן נחלשת גם ההתנגדות לגלולה נגד הריון, שבאורח רשמי אין להשיגה מל השפעות־הלוואי המזיקות שלה. רוב הזוגות משתמשים למניעת הריון בקונדומים או [illegible] מלאכותית, המותרת לפי החוק. אך מאז שבאחרונה קטנה הסכנה לתופעות־הלוואי של הגלולה, החל משרד הבריאות היפאני לבחון גלולות מיובאות כדי שניתן יהיה להחזיר את השימוש בהן.

בהעדר איסורים דתיים נגד מניעת הריון, מתרכז הוויכוח על טכנולוגיות חדשות בתחום הלידה, בשאלות מעשיות, אומר אקיהירו נאקאה ממשרד הבריאות היפאני:

„הקאתולים אוסרים אמצעי מניעה, כי לדעתם הם נוגדים את רצון האל. גם לנו יש אלים, אך הם רבים מספור ומחשבתם המוסרית איננה אחידה, ועל־כן הם מאפשרים דפוסי התנהגות שונים".

בטכניקה שבה משתמשת אוניברסיטת קיו, מפרידים את הזרע הנושא את החומר הגנטי לזכרים מזה לנקבות (שיש ביניהם הבדל משקל) באמצעות צנטריפוגה. לדברי נאקאה, קיימת תמימות־דעים שיש להרשות שימוש בשיטה רק במקרים שבהם זוגות מעוניינים בהולדת בנות כדי למנוע מחלות יחודיות לזכרים, כגון המופיליה. בניגוד לדעתו של ראש המחלקה האוסטרלית שהזכרנו, ד"ר רוברט סימס, כי שימוש חופשי זה בטכנולוגיה, יביא, קרוב לוודאי, בסופו של דבר לאיזון בין המינים, סבור נאקאה שבחברה שבה עדיין שולט הגבר, כמו יפאן, יש להניח כי הזוגות יעדיפו בנים זכרים. על כן, נמנעים הרופאים היפאנים, לאחר בדיקת „אולטרה־סאונד" לשם אבחנת מחלות בעוברים בדרך־כלל מגילוי מינו של העובר, מתוך חשש פן תעבור האם הפלה, אם מדובר בבת.

לדברי נאקאה, בעיה נוספת של קביעת המין היא רפואית: עדיין אין זה ברור אם השימוש בצנטריפוגה לגבי הזרע איננו מזיק לאדם שנולד בשיטה זאת.

בעיה שלישית היא המחיר לזוגות עצמם. בניגוד לאוסטרלים, המשלמים רק 35 דולר (והשאר מכוסה על־ידי שירות הבריאות) עולה הפריה במבחנה ביפאן בין 2,500 ל־6,000 דולארים. עד אמצע השנה הקודמת נולדו ביפאן 27 תינוקות־מבחנה בלבד, לעומת 1,3000 באוסטרליה ו־3,000 ברחבי העולם.

הדרום הפרוע

בית־המשפט הוציא צו זמני האוסר על תנועת ההתיישבות של גוש אמונים — אמנה — להתערב בענייני הישוב בכפר־דרום שבחוף עזה. התושבים רצו ישוב על טהרת הדתיים, אמנה רצתה להכניס מכל הבא ליד. הוויכוח התגלגל והגיע עד לפיצוץ. עכשיו הם בבית־המשפט

שלי יחימוביץ'

ב סיפור הבא יהיה הנסתר רב על הנגלה — פשוט משום שעודו מתנהל בין כתלי בית־המשפט, וחוקי הסוביודיצה חלים עליו. את גיבוריו — מתיישבי כפר־דרום ותנועת אמנה, תנועת ההתיישבות של גוש אמונים — לא נוכל לראיין, אלא רק להביא את השתלשלות הדברים כפי שהיא מצטיירת בכתב התביעה.

סופו הזמני של הסיפור הוא איסור שהטיל בית־המשפט על אמנה להיכנס לישוב כפר־דרום או להתערב בענייניו.

צביון תורני

לפני שבועות ספורים הגיש אהרון בנישתי, ראש ועד תושבי כפר־דרום — ישוב צעיר מאוד וקטן מאוד בגוש קטיף הסמוך לעזה — כתב תביעה נגד „אמנה" וגוש אמונים, ונגד חנן שורק, איש התנועה. שתי נתבעות נוספות, אולם באופן פורמאלי בלבד, הן הסוכנות היהודית, אגף ההתיישבות, והמועצה האזורית חוף עזה.

באוגוסט '86 נאמר בכתב התביעה, עלו תושבי כפר דרום לישוב — ביוזמתם, עידודם וברכתם של הנתבעים כולם. הגופים הנתבעים התחייבו כלפי אהרון בנישתי לקדם ולפתח את הישוב, ולבצע כל פעולה, השקעה או תמיכה פרטית או ציבורית — „לרווחתו ולמימוש רעיונותיו" של הישוב, עד שיצמח ויהיה ישוב עצמאי לכל דבר. בין ההתחייבויות שהתחייבו אמנה, הסוכנות והמועצה האזורית היתה גם התחייבות לתמוך אך ורק במועמדים שיעברו ועדת קליטה, שבראשה ראש ועד הישוב. זאת, על מנת לשמור על הצביון התורני אליו שאפו אנשי הגרעין לכפר־דרום.

הנתבעים גם התחייבו לפעול לכך שהישוב יוכר על־ידי כל הגופים הממלכתיים והציבוריים, כדי לקבל תמיכה תקציבית וסיוע לקידומו ופיתוחו של הישוב כרשות עצמאית.

אהרון בנישתי נרתם לגיוס תושבים חדשים, שיענו כולם על קריטריון הדתיות. הוא השקיע, כך נאמר, ממרצו, כספו וזמנו כדי לראיין עשרות רבות של משפחות. מתוך המשפחות שרואיינו „נקבצו אלה שהרעיון והצביון הדתי המיוחד של הגרעין תאם את השקפתם". הללו עזבו בתים ועסקים, והגיעו לישוב.

כאן התגלה ניגוד אינטרסים בין המתיישבים לבין „אמנה" של גוש אמונים. „אמנה", כותב פרקליטו של בנישתי, עו"ד אליהו וייצמן, „בשרירות לב ובדרך בלתי מקובלת ושלא בתום לב, ובניגוד להתחייבויותיה לשמור ולעודד ולקיים את צביונו התורני של הגרעין — פעלה ופועלת בדרכים שונות להכניס לישוב משפחות שאינן מתאימות לצביונו של הגרעין, וזאת על אף התנגדותם הנמרצת של המתיישבים והגרעין".

הסכסוך על הכנסת/אי־הכנסת משפחות שאי־נן דתיות, הלך ולבש, לפי כתב התביעה, מימדים אלימים כמעט.

„משנוכחה הנתבעת (אמנה) שהדבר אינו עולה בידה, החלה לפעול בדרכים הגובלות בעבירות פליליות, ואינה בוחלת בשום אמצעי על מנת להתיש את כוחם של המתיישבים".

פרצו וגם גנבו

בראשית מרץ השנה, נטען, פרצו אנשי אמנה תוך השגת גבול, ביוזמתו של חנן שורק, לשתי יחידות דיור של בנישתי, וגנבו את תכולתן, זאת במגמה לאלצו לעזוב את הישוב. אמנה, נאמר, שולחת את אנשיה כדי שיפעלו בישוב לערעור היחסים בין המתיישבים לבין עצמם, על מנת לנטרל את המשך קיומו של הגרעין. התובעים גם מאשימים את אמנה כי היא פועלת לניתוק היחסים בין אנשי הישוב לבין אגף ההתיישבות בסוכנות היהודית והמועצה האזורית חוף עזה. „אמנה פועלת בניגוד לדין, כאילו שהיא מייצגת את הגרעין בפני הסוכנות, המועצה האזורית ורשויות אחרות — למרות שהתובעים מחו על כך ודורשים לייצג את עצמם".

כעת טוענים התובעים, ובראשם בנישתי, כי הכנסת משפחות שאורח חייהן שונה ומנוגד לצביון התורני של הגרעין היא מגמתית ופירושו, סילוקו ופיזורו של הגרעין ולמעשה של הישוב כולו.

התובעים מבקשים מבית־המשפט לתת צו קבוע, האוסר על אנשי אמנה להיכנס לישוב כפר־דרום ולהוציא ממנו מיטלטלין או מבנים. התובעים גם מבקשים צו שיאסור על אמנה להפריע או להתערב בניהול סדרי החיים התקינים והארגון הפנימי של הישוב. הם מבקשים גם להפסיק להכניס לישוב משפחות נוספות שלא על דעת ועדת הקליטה של הישוב, ולהשיב את תכולת שתי יחידות הדיור השייכות לבנישתי.

אחת עשרה הנקודות

קדמו לכתב התביעה הזה צווי מניעה זמניים שהוציא בית המשפט. אמנה לא רק שלא כיבדה את צווי המניעה, אלא גם לא הגישה כתב הגנה ולא הופיעה לדיוני בית־המשפט. שופט בית־משפט השלום נענה לבקשת התובעים, והוציא צו זמני האוסר על אמנה להיכנס לישוב או להתערב בענייניו.

זה המצב כרגע. בסוף הדיון המשפטי, שבמהלכו תגיש אמנה כתב הגנה (שטרם הוגש), אולי ייראו הדברים אחרת. בינתיים, בכל מקרה, לא שוררת אידיליה בין גוש אמונים לבין מתיישבי כפר־דרום — או לפחות חלק מהמתיישבים הללו. אגב, באחד מגילגוליו הקודמים היה כפר דרום אחד מאחת־עשרה הנקודות המפורסמות בנגב. אחר־כך ננטש, ולאחר מכן, לאחר מלחמת ששת הימים יושב שוב על־ידי גרעיני נח"ל וישיבת ההסדר. ישיבת ההסדר עברה לימית, ומשם לנווה־דקלים. באוגוסט אשתקד שוב עבר הישוב ידיים, היום הוא בבית־המשפט.

דקלים בגוש־קטיף, כפר־דרום. חלק מהגוש. המזל הרע רודף אחריו. (צילום: דן לנדאו)

מרבה דיאטות, מרבה מזון

אופנת הדיאטות במערב העשיר, גורמת נזק רב לסחר מצרכי המזון ולחקלאים בעולם השלישי ובאזורים אחרים. איכרי העולם השלישי תלויים תכופות במנהגי האכילה המשתנים במדינות עשירות, שבהן מזהירים מומחי תזונה מאכילת־יתר של בשר, שמנים מסוימים, סוכר שוקולד, ומתנהלת מערכה נגד העישון.

מגדלי הסוכר „נכנסו ללחץ" בסוף השנה הקודמת, כאשר הודיעה ארה"ב כי ב־1987 תייבא רק למחצית כמות הסוכר שייבאה ב־1986. אך למרבה האירוניה, מבטיחה מערכה אחרת על בריאות הציבור — בבריה"מ — הקלה־מה למגדלים. ייבוא הסוכר בבריה"מ עולה השנה, כנראה בשל השימוש בו במשקאות קלים. בקרב תושבי בריה"מ עולה הצריכה של משקאות קלים בעקבות צעדי מנהיג בריה"מ, מיכאיל גורבצ'וב, נגד השתיה המפורזת של משקאות חריפים.

בתחום אחר, מחליפים אוהבי ממתקים את השוקולד במוצרי תבואה, פירות ואגוזים. אם תימשך המגמה, צפוי למגדלי הקקאו בעולם השלישי עתיד קודר.

מגדלי הטבק הוכו על־ידי חיוב יצרני הסיגריות בארצות מפותחות רבות להזהיר על־גבי האריזה מפני הסכנות הטמונות בעישון.

חששות מפני כולסטרול מאיימים באחרונה על צריכת הבשר. לפי הנתונים האחרונים של גאט"ט (ההסכם הכללי על תעריפים וסחר) תרד ב־1987 התפוקה העולמית של בשר ב־1.5 אחוזים. גאט"ט חוזה כי בארה"ב תרד צריכת הבשר ב־2 אחוזים ובקנדה — ב־3 אחוזים. אך קיים בשוק גם עודף של שמנים צמחיים המתחרים בשמנים מן החי. יצרנים יריבים מביאים טענות אחרות ביחס לתכונות הבריאותיות של מוצריהם. מגדלי הסויה (שממנה מופק שמן) דורשים כי שמנים טרופיים יצוינו כשמנים רוויים, ואילו יצרני שמן דקלים וקוקוס במאלזיה אומרים, כי שמניהם חופשיים מכולסטרול, פועלים נגד סרטן ומונעים קרישת דם.

החשש מכולסטרול לא סייע גם להקטין את הר החמאה בקהילייה האירופית, ולדברי משקיפים צפוי גידול בצריכת מרגרינה רבת־כלוריות ודלת־שומן. בשנים האחרונות גברו האזהרות מפני צריכת־יתר של שומנים רוויים.

„רויטר".

קשר כפול

אפי לנדאו

נפש יהודית

פגישה פרטית עם אביאם סלע במסיבה הפכה ל„סקופ עיתונאי" בידיעות אחרונות. אתיקה לא הייתה שם

ב יום א', לאחר שבועות של „מלחמת התשה", התפטר אל"מ אביאם סלע מתפקידו כמפקד בסיס תל־נוף. במשך כל אותם שבועות מאז גזר הדין של פולארד בוושינגטון וקידומו של סלע שעורר את זעם האמריקנים, טופטף לאמצעי התקשורת מידע, הן מצד אלה הנקראים מקורביו וחבריו והן מצד המצדדים בהתפטרותו. אולם סלע, באופן ישיר, לא דיבר לתקשורת.

לפתע, ביום ב', בבוקר שלאחר ההתפטרות, פרסם „ידיעות אחרונות" ראיון בלעדי עימו, שניתן בערב שבת ליהודית יחזקאלי מגדרה, כתבת פרי־לאנס של העיתון. הידיעה פורסמה בעמוד הראשון, אך לא בכותרת ראשית. ועירנות חרות האפילה על הבלעדיות של סלע. במקור, תכנן עורך החדשות באותו ערב של יום א' לפרסם במרכז העמוד את דבר התפטרותו של סלע. הראיון הבלעדי דחק את כותרת ההתפטרות. מה שלא ידע אותו עורך, הייתה העובדה, שהידיעה הגיעה לשולחן המערכת כבר במוצאי שבת ונפסלה לפרסום, מסיבות השמורות עדיין עם עורכי העיתון.

●●●

באותו יום הודיע דובר צה"ל לפרסם מפי סלע הכחשה: לא נתתי ראיון. „ידיעות אחרונות" הבהיר למחרת: הכתבת עשתה זאת ב„תום לב". האם סלע דיבר? אם דיבר, האם היה זה ראיון לפרסום והאם „זמר את שפורסם? האם באמת הייתה כאן פאשלה שנעשתה בתום־לב? — להלן הסיפור המלא.

יהודית יחזקאלי, תושבת גדרה ולשעבר דוברת המועצה המקומית ודבר שלא מנע — כך מספרים — את העסקתה כעיתונאית באותה תקופה, הוזמנה בערב שבת, עם בעלה, למסיבת בת־מצווה בביתו של מפקד בסיס חיל־האוויר המתחרה. סלע נרוזם מהפרסום ומההדברים שפורסמו. אחד ממקורביו סיפר: „הוא מכחיש בתוקף את עיקר הדברים שפורסמו ב„ידיעות אחרונות', כולל כותרת הידיעה. אלמלא הפרסום, לא היה זוכר את השיחה. סלע פגש אותה לראשונה בחייו. עמדו וקישקשו כשמסביבם עוד כמה אנשים, עם כוסות בירה ביד. אל"מ ק. בעל השמחה, כמעט נפל מהכסא כשסופר לו מי חתום על הידיעה. דבר אחד בטוח — אותם חברים שהיו לה עד יום שישי, ואשר נכחו במסיבה, כבר אין לה".

●●●

ב„ידיעות אחרונות" סערו הרוחות: הם לא מכחישים את הפאשלה, אך לא מוכנים לדבר, כי „לא רוצים לפגוע בסלע".

אל"מ אביאם סלע בראיון מיוחד ל„ידיעות אחרונות":

„יבוא יום שבו לא רק אנשי צבא יצטרכו לתת את הראש"

„נכון, אני גייסתי את ג'ונתן פולארד; הוא בא אלי, ואני העברתי אותו לרפי איתן; יותר מזה לא עשיתי דבר"

הכותרת בידיעות אחרונות מיום שני, 30.3.87

אל"מ ק. ההזמנה הייתה פרטית, לאור ידידותו של אל"מ ק. עם בעלה. גם אביאם סלע, כמובן מאליו, היה שם. חבר שלו, איש תקשורת ידוע, מספר: „זו הייתה לא יותר ממסיבה. לא פעם, כל אחד מאיתנו נקלע למצב בו הוא מדבר עם כל מיני אנשים במסיבה פרטית. עמדנו ודיברנו והיא (יהודית יחזקאלי — א"ל.) נכנסה לשיחה. זו הייתה הסיטואציה של „הראיון הבלעדי". אני הייתי עד לשיחה".

בהתייחס לטענת ה„תום־לב" של „ידיעות אחרונות" אומר אותו אדם: „תום־לב לא היה שם אצלה. תום־לב היה בצד השני של השיחה. מרבית האנשים שנכחו שם היו כאלה, שהצנזורה לא תאשר לפרסם את שמם. היא יזמה היכרות עם סלע בצורה מכוערת, נהגה בצורה שאינה מעוררת כבוד. למרות שמיעתי הבריאה, לא הגיעו לאוזני מרבית הפרטים שפורסמו ב„ראיון הבלעדי".

בתשובה לשאלה אמר: „סלע לא ידע שהיא עיתונאית. כמובן, שהיא לא רשמה כלום".

כבר בשעות הבוקר טרחו חברים להתקשר לסלע. אחד מהם היה עידו דיסנצ'יק, עורך „מעריב", שזעם על הראיון שהעניק חברו לעיתון

„התקיימה שיחה, אך הייתה שרשרת של טעויות" — מציין אחר העורכים.

לשתי שאלות לא קיבלתי תשובה: 1. מדוע לא פורסם ה„ראיון" בעיתון יום א'? 2. איך ידיעה כה בעייתית, שנפסלה לפרסום יום קודם־לכן על־ידי המערכת, מגיעה שנית לשולחן המערכת בערב שלמחרת ומתפרסמת כאילו לא אירע דבר? — האם הרצון ל„סקופ" (וזה היה היום בו התפטר סלע) גבר על שיקולי האתיקה העיתונאית? סלע וצה"ל — כך נמסר לי — לא יפנו למועצת העיתונות. הרצון להוריד את שמו מהכותרות גובר, כנראה, על תחושת הפגיעה.

●●●

את יהודית יחזקאלי מגדירים עמיתיה כ„אגרסיבית בדרכים בהן היא פועלת". ציינו את היותה דוברת ועיתונאית ברזמנית כ„פגם בעבודה". והוסיפו (לארדוקא לגבי מקרה סלע) על דרך עבודתה: „יש דרכים אחרות ללחוץ על בן־אדם בלי לנחות עליו בכל הכובד".

יחזקאלי, ביום ד' בערב, לא הייתה מוכנה לדבר כלל. הנימוק (איך לאז) היה: „לא רוצה לפגוע בסלע". עוד דרך להתחמקות הייתה: „תפנה לעורך שלי". אולם, בין הסירונים ידעה לספר, בקול נרגש, על טלפונים מכתבים מחו"ל וצוותי טלוויזיה זרים. אלה, בהוראת „ידיעות אחרונות", נתקלו בסירוב. על הטענה שלא הציגה עצמה בתור עיתונאית הגיבה: „ולא אמת".

היה או לא היה?

ס יפור בפני עצמו הוא [illegible] ה„ראיון" שפורסם בבוקר [illegible] כאמור, מכחישים סלע [illegible] תקשורת ידוע שנכח בשיחה [illegible] מהדברים בכלל נאמרו. הדגש שלהם [illegible] היה לגבי הכותרת, אך בידיעה [illegible] יותר מדהים. בואו נשחק משחק [illegible] נניח שגברת יחזקאלי קיימה שיחה [illegible] אביאם סלע, ביום ו' בערב, במסיבה [illegible] נניח שסלע דיבר על כוונתו להתפטר [illegible] עושים במקרה כזה גברת יחזקאלי [illegible] אחרונות"? התשובה מובנת מאליה [illegible] עיתונאי בר־דעת: כותרת ראשית, בגודל מאור, ביום א' בבוקר, על התפטרותו הצפויה של סלע.

להלן קטע מתוך אותה „ידיעה": [illegible] סלע: אני לא חושב שעשיתי טעות בשיקול ועלי ללכת. תכתבי (ההדגשה שלי — א"ל.) שאני רוצה להישאר כאן בכל מאודי, זה הבית שלי. אבל יש שיקולי פרא ויש שיקולי מרינה. אמריקה רוצה ראש. עשיתי רק מה שהיה עושה כל יהודי אחר. אולם, טובת המדינה קודמת. אני הולך...".

האם הסיפור שהוצג מקודם הוא היפותטי או לא? האם במסגרת אותה שיחה על כוסות בירה אמר סלע „אני הולך"? אם אמר [illegible] ניתנה לעורך החדשות במוצאי־שבת ולא פורסמה כוונתו של סלע להתפטר, הרי [illegible] פאשלה מקצועית אדירה. אולם, [illegible] אינו מתאים ל„ידיעות אחרונות". אפשרות אחרת, סבירה יותר, היא, שמלים אלה („אני הולך") לא נאמרו כלל ולא הופיעו בידיעה המקורית, אלא נתוספו לטקסט בערב יום א' לאחר היוודע דבר התפטרות סלע...

גלויות תל־אביביות

כתב וצייר: משה בן־שאול

שלושה משפטים ארוכים

א. הסדנה

י ום חמישי בערב. השבוע, בשבוע שעבר, יום חמישי בערב. לפני שבועיים. בעוד שבוע. הסדנה לכתיבה יוצרת, שירה, בספריית בית אריאלה. האם יש ביכולתי להגיד למי שכתבה שיר, כי מה שכתבה איננו שיר וזה משהו רע, מלא פאתוס. ועוד להוסיף שמן על המדורה ולומר שחכמת המשורר היא חכמת המשורר זאת אומרת אותה וחכמה בטיפול בחומרי־השיר, ויש עניין הלשון, ויש עניין אורך הנשימה, וצריך להבדיל אמירה שהיא פלקאט לבין אמירה שהיא צורך אישי, קיומי, ויש לדעת שהשיר הוא תוצאה אמנותית.

האם יש ביכולתי? הלוא מי שכתבה את השיר: התכוונה. וזכותה לכתוב את השיר הרע והפלקאטי, וזה העצב שלה וזה ביטוי ברידותה ופחד־דמויות המסתתר מאחורי הכרוה שלה, שעוצבה ביד שבוודאי רעדה משהו, ובה החסר שלה, היופי שמצאה במלים שאינן שלה בלבד, שהן שייכות „במעט לכולם".

עשרים וחמישה בני־אדם שרוצים לכתוב שירים. ביום חמישי בערב. בשעה קבועה. בתל־אביב. והיא באה והיו בעיניה דמעות, כי מה זה חכמת המשורר ומה זו מקוריות והרי היא יכולה והיא תנסה והיא תבוא.

יופי תל־אביבי, סגור בשעתיים. יום חמישי בערב. עיסוק בשירה, בקיומיות שניתן או לא ניתן להגיד אותה במילים, בשורות פחות או יותר קצרות.

האם יש ביכולתי להגיד?

ב. ביקור בגלריה, לפני תערוכה

האבסורד, מסביר לי צייר אחד, שאני משלב את המשהו החוץ־ציורי בציור שהוא פנים הבית שלי, הסטודיו שלי, שהוא יכול להיות טאפט צבעוני. האבסורד הוא, מסביר לי צייר אחד, שהמפה, הטריטוריה, הקו הירוק, שהוא בעיני גבול מדינת ישראל — מתלבש על משהו שאינו שייך, לכאורה. יש סתירה, לא כן? צריך לישב את הסתירה.

הקשב לי, דיוויד ריב (כך שמעתי מבטאים את שמך, דיוויד), הפרחים עוברים את הגבול הבלתי־נראה, המשך הנוף מכסה על הקו. המשך האמירה. הגבול נשאר, כמו מוח שיש בו פיתולי מחשבות, בתוך הבית.

ג. ראיון עם שטרייכמן

מה יש בה, בעיתונות. כמאסה, כגוש נגע גדול אותו לשות ידיים רבות מאוד, מאומנות, מיומנות וחסרות־ניסיון, ידיים רכות וידיים קשות. מה יש בה, בעיתונות?

יש בה כוח להגיד את הדברים הטובים והרעים (בין השאר, כמובן, בין השאר), יש בה כוח למחוק, להרוס, לקומם, להתריע, להחמיא, לבקר, לבקר, בצדק, לא בצדק.

אני עובד בעיתונות. אני פוחד מן העיתונות. אני אוהב את העיתונות. אני שונא את העיתונות.

עכשיו שבת. מנסה לדחות את כל הדפים הצהובים. את כל ה„ניו־ז'ורנאליזם" הכתוב בסינקופות. בפראזות קצרות, התכניות, נוגסות. אני שומע מוסיקה, מעיין בספר, מדפדף במכתב־עת.

בגליון „פרוזה" האחרון (מרס 1987) אני מוצא ראיון של דליה מנור עם שטרייכמן. ומה יפה בשטרייכמן? היכולת שלו להתפעל. היכולת שלו, בגילו, כן גם בגילו, לבקש חיזוקים. מקהל אנונימי. מאמנים. מאלה החלוקים עימו בדעותיהם.

אמן שכמותו — ואיזו טריות, רעננות. לעולם יחפש אמן חיזוקים. וכאשר תיפסק התפעלותו. אז מה? מה יישאר?

בשבת, דוחה את העיתונות. מחפש רגע של קיום נפלא, בקיומיות של מישהו אחר. אמן, עשיר־נפש. אופטימי. מסתכל בצילה של שטרייכמן, מצוירת כשהיא מנגנת. הציור הזה, מוסיקה.

יש־דיבור עמוד לנוער

YESH DIBOOR

בעריכת עמלה עינת

יורינדה ויורינגל

היה היה ארמון עתיק בתוך יער גדול [illegible]. בו גרה קוסמת זקנה. במשך היום [illegible] התחפשה לחתול או לינשוף; ורק עם [illegible] חזרה לדמותה האנושית. היא ידעה [illegible] לפתות את חיות־הבר והציפורים [illegible] אליה ואז היא שחטה אותן [illegible] וטיגנה. כל מי שקרב למרחק [illegible] פסיעות מהארמון, לא היה [illegible] עוד למוש ממקומו עד שהתירה [illegible]. אבל אם הגיעה נערה למקום זה, [illegible] אותה הקוסמת לציפור וכלאה [illegible] בארמון. היו לה שבעת־אלפי [illegible] כאלה מלאים ציפורים נדירות.

[illegible] היא גרו באותה סביבה נערה [illegible] בשם יורינדה ובחור יפה־תואר [illegible] יורינגל. השניים נשבעו אמונים [illegible] ועל־מנת לשוחח בבדידות, הם [illegible] לטייל ביער. הישמרי — אמר [illegible] ליורינדה — שלא תתקרבי אל [illegible] הארמון. היה ערב נאה. השמש זרחה בין [illegible] העצים, בהירה בתוך ירוק היער [illegible], והיונה הגתה נכאים אל עצי [illegible] היערות הזקנים.

[illegible] תעו השניים בדרכם. ויורינגל [illegible] מבעד סבך העצים את חומת הארמון [illegible]. הוא נבהל עד מוות. יורינדה [illegible]:

ציפור שלי בטבעונת אדומה / היא [illegible] צער, צער, צער — / היא שרה [illegible] על אודות מותה / היא שרה צער, [illegible] צער — / צע, צע, צע...

יורינגל הביט ביורינדה. יורינדה הפכה זמיר ששרה צע, צע, [illegible].

[illegible] ינשופית בעלת עיניים לוהטות חגה [illegible] פעמים סביבה וקראה שלוש פעמים שוהו. הו, הו. יורינגל לא מסוגל היה לנוע. הוא ניצב כאבן. לא יכול לבכות. לא לדבר. לא להניע יד ורגל. השמש שקעה. הינשופית עפה אל תוך שיח ויצאה ממנו כאישה זקנה ומעוקמת. צהובה ורזה: בעיניים ארומות גדולות. אף מעוקם שקצהו נוגע בסנטר. היא מלמלה משהו, תפסה את הזמיר ונשאה אותו איתה. אחר־כך חזרה הזקנה לבדה והתירה את יורינגל. הוא כרע על ברכיו לפניה והתחנן שתשיב לו את יורינדה שלו. הוא בכה. יבב. אך הכל לשווא.

לבסוף, הגיע לכפר זר בו הפך לרועה־צאן. לעתים קרובות סבב סביב לארמון. אבל נזהר שלא להתקרב אליו מדי.

לילה אחד חלם שמצא פרח אדום כדם שבמרכזו פנינה ואשר איתו הלך אל הארמון, וכל מה שנגע בו נגאל מן הכישוף. מייד באותו בוקר, התחיל לחפש בהר ובגיא אחרי הפרח. תשעה ימים תמימים חיפש, ומצא. פרח אדום כדם שבמרכזו אגל טל גדול, איתו בא עד הארמון. הוא עבר את מרחק מאה הפסיעות וראה זה פלא — הוא המשיך להלך בחופשיות. נגע בפרח בשער וזה נפתח כקופיץ. אז חיפש ומצא את האולם בו האכילה הקוסמת את הציפורים שבשבעת־אלפי הסלים. בראותה את יורינגל קצפה מאוד, ירקה לעברו, זרקה בו רעלים ומרורים, אבל לא יכלה להתקרב אליו. והוא לא הסב כלל את ליבו אליה, ורק חשב כיצד יזהה את יורינדה שלו בין כל הציפורים. עוד הוא מתבונן ובודק, הבחין שהקוסמת לוקחת בחשאי סל אחר בו ציפור אחת, והולכת אל הדלת.

ביעף זינק לעברה, נגע בפרח ברוך ויורינדה ניצבה לה שם, לופתת את צווארו, יפה יותר מאי־פעם.

תרגום מחודש, דברי הסבר ועיטורים: ד"ר שמעון לוי

יש־דיבור חכם

אל תספרו את חלומותיכם. הפרוידיאנים עוד עלולים להגיע לשלטון

(סטאניסלאב יז'י לץ)

האגדה מוציאה אותנו מבית־ההורים המוגן; דרך מבחנים, משימות וטעויות — אל האמת. דרך פחדי מוות ומשברים לתוך ממלכות חדשות. היא מתגברת על מגבלות של מקום וזמן, ומרחיבה ומעמיקה את הבנתנו לגבי כוחות הגוף והרוח.

האגדה איננה רק מספרת על הקסם, אלא היא עצמה הקוסמת, המזהירה מפני שיתוק נפשי, מפני סכנת התלות של התודעה, ומספרת על כוחה הבלתי אנוכי של האהבה ועל אומץ הלב לחשוב ולפעול באמת ובאופן עצמאי. ואלה הם הרי המפתחות לפתרון האפלה האנושית.

מקור האגדה באוסף האחים גרים, הכולל 200 מעשיות שלוקטו במשך 13 שנה ופורסמו לראשונה ב־1812.

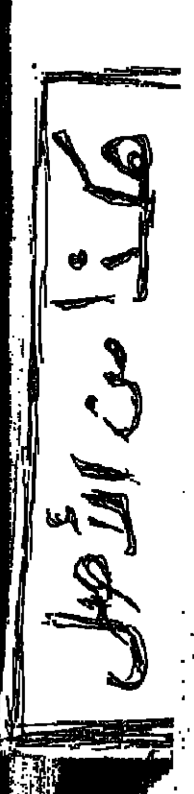

יש־דיבור על דיבור

ראש גדול, ראש קטן

היום נעסוק בתסמונת הראש הקטן. כמובן, שלא נתיימר לפתור את הבעיה הרווחת לאחרונה בחברה הישראלית, אלא נתקיף אותה — כהרגלנו — מן ההיבט המילולי.

„ראש קטן" הוא תיפקוד חברתי שנמצא על הגבול הדק של מילוי החובות. ברגע שתלמיד עונה על השאלה החובקת עולם ומלואו בת־שובה קצרה ולו גם עניינית, במקום להרחיב, לתת רקע היסטורי, ללכת למקורות או בקיצור: לתפוס יוזמה, „שיחק אותה ראש קטן". מכאן, שלשחק ראש קטן זה במידה מסוימת ההיפוך של לגלות יוזמה.

מושג זה אופייני מאוד לעברית ולדרובריה, וגם ייחודי לה ותקנו אותי אם אני טועה). בעקבות הבי־טוי שלנו, צמחו להם ביטויים נוס־פים אשר פירושם זהה והם משמ־שים הדגמות למידת קטנותו של הראש. כמו למשל: „ראש סיכה"; „ראש נצנץ". כל דימוי חדש יתקבל בברכה על־ידי השפה.

לעומת „הראש הקטן", קיים „הראש הגדול", שפירושו אכן התנהגות של לפנים־משורת־הדין. של עשייה של מעל ומעבר לחובתך הבסיסית. תלמיד אשר לא זו בלבד שמכין את שעורי הבית כיאות, אלא מביא תמיד דוגמאות לכל דבר, בודק, חוקר ומברר כל פרט ועושה למען מילוי מטרתו של כל תרגיל ותרגיל בשלמותו — הרי הוא „ראש גדול".

התוספת „משחק אותה" לפני „ראש גדול" ו„ראש קטן" לפני מושגים רבים אחרים שאליהם נגיע במוקדם או במאוחר, מתייחסת יותר לתופעה חד־פעמית מאשר לאופי קבוע של מישהו.

תומר קרמן

יש־דיבור באמנו

זהירות הורמונים (2)

אצל הבנים שבינינו, מתפתח תהליך הדומה לזה של הבנות, אבל בגלל שוני ההתנהגות המקובלים בחברתנו, מצופה מבני ה„מין החזק" שיטאו פחות את רגשותיהם, ואולי אפילו שיהיו רגשיים פחות באופן כללי. גם בגלל סיבה זו וגם בגלל קצב ההתפתחות הגופנית המואץ מאוד, מתמקדות תחושות הבנים בתחום המשיכה המינית.

בהדרגתיות מתגברת ההרגשה שכל מה שקשור בגופה של הבת ובהתייחסויות המיניות אליה, מהווה את מרכז החשיבות.

הגוף הנערי מתמלא אנרגיות אדירות שלא תמיד נמצאת דרך יעילה לפרוק אותן. בתקופה זו מגלה הבן (בדומה לבת), את האוננות כאמצעי לקבלת סיפוק ולפריקת מתח, ועל־כך ידובר עוד במפורט באחד מהשבועות הבאים.

אלא שבצד תחושות הגוף העזות, ולמרות נסיונות ההפנמה, גולשים גם רגשותיו העדינים והרכים של הבן אל מעבר לגדרותיו בפעילות „אלימה", בחוסר התעניינות מופגן ובדחייה של כל קשר עם בנות, למרות שקשר כזה, נראה לו דבר רצוי ביותר, לו רק ידע כיצד להגשימו.

ובינתיים, „מתרגלים" הבנים את רגשות החיבה שלהם בינם לבין עצמם. ובנקודה זו חשוב לציין שגם בנים וגם בנות נוטים במשך שנות חיים אלה ליצירת קשרים רגשיים חזקים ובלתי־ממומשים כלפי בני מינם. תהליך זה מכונה בשם „השלב ההומוסקסואלי" של גיל ההתבגרות, והוא הבסיס לפיתוח ידידויות שנמשכות לפעמים לאורך כל החיים. על אירוע המפגש בין שני המינים — בשבוע הבא.

דוד גרין

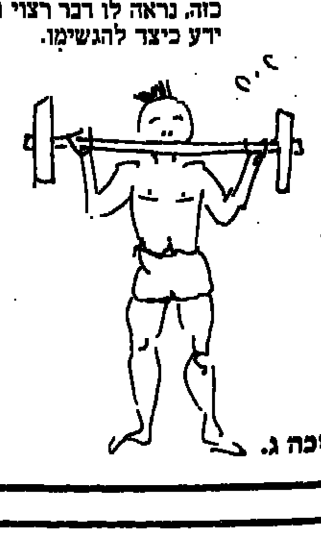

איור: מיכה ג.

פינת החלומות

פרופ' צבי גיורא

לכאורה, שאלה מיותרת, ובעצם נוגעת בבעיה אמיתית: לרוב האנשים יש דעה לא מפורשת ולא מנוסחת בבהירות בנושא. החלום, לפי דעה זו, הוא חיזיון הדומה לסרט אילם. אמנם מדי פעם שומעים בו גם קולות, אבל בעיקר מדובר בחוויה ראייתית. ועוד טוענת אותה דעה שהחלום, בהשוואה לחשיבתנו בזמן הערות, מבולבל, משונה וחסר־פשר. נקודת־ידע נוספת, המובנת מאליה, היא שהחלימה מתרחשת תוך שינה.

והנה, לחוקרי החלומות יש ספקות בנכונותם של שני התיאורים הראשונים, ובאמת, כל מי שיש לו עניין בנושא, יכול לנהל יומן־חלומות במשך תקופה של שבועות־מספר, בה ירשום את חלומותיו מיד לאחר התעוררותו, ויגלה אז, די מהר, את הפער שבין החלומות כהוויתם לבין הדעה עליהם. במעקב מסוג זה מסתבר, למשל, שיש חלומות הבנויים על מחשבות בלבד, ללא כל סממן חושי. ועוד — שרוב החלומות פשוטים עד שיעמום אפילו, למרות שלצד אלה נרשמים, לפעמים, גם חלומות מעניינים ומקוריים. ברור, על־כל־פנים, שאין אפשרות לדבר על דגם אחיד של חלום, אלא על סוגי חלומות — סבירים ומשונים. לרב־גוניות זו, כפי הנראה בהמשך, חשיבות גדולה בהבנתנו את החלומות.

פוקוס אישי

גדעון ספירו
נשיאים ורוח

א אחת אני נתקל בתופעה שמרתקת ומדהימה אותי כאחת: אנשי ציבור שנמ־צאים לפני או אחרי מילוי תפקיד שיש עמו שררה, השפעה ויוקרה, יוצאים בהצהרות העומדות בניגוד למדיניות אותה נקטו שעה שכיהנו בתפקידם. המקרה הבולט האחרון ששבה את תשומת ליבי קשור לפרופסור אפרים קציר, מי שהיה נשיא המדינה.

בתחילת השבוע רואיין פרופ' קציר בעיתון „הארץ" ונשאל לתגובתו באשר להחלטת הנשיא הנוכחי, חיים הרצוג, לקצוב את עונשם של שלושת הרוצחים מבין חברי מחתרת הטרור היהודית. בין שאר הדברים אמר הנשיא לשעבר: „יש חשש שיהיו אנשים שיפרשו לא נכון את החלטת הנשיא, ויבינו כאילו יש פה יחס סלחני לגבי מבצעי פשע כלפי ערבים". אם נשיל מדבריו את העטיפה הדיפלומטית הרי מה שקציר אמר הוא בערך כך: אתה, הנשיא הרצוג, בעונש שקצבת כה מהר לרוצחי מחתרת הטרור היהודית ובחנינות שהענקת לתשעה מורשעים אחרים מחברי מחתרת זו, הענקת גושפנקה נשיאותית לנורמה שניקבעה על־ידי רפאל איתן ואחרים, לפיה יש להתייחס בהבנה ובסלחנות ליהודי שרוצח ופוגע בערבים.

ביקורת של נשיא לשעבר על מעשיו של נשיא מכהן אינה דבר של יום ביומו. הנשיא לשעבר קציר זכאי למלוא הטנא מחמאות נוכח הביקורת הזו על החלטותיו החפוזות והבלתי מוסריות של הנשיא הרצוג. אילו הייתי נמצא בסביבתו הקרובה של קציר הייתי אומר לו: מהפה שלך לאוזן של האלוהים. אולם לאחר שחלקתי לקציר את כל המחמאות שבעולם אני נזכר לפתע, כי שעה שכיהן כנשיא מדינת ישראל היה מעורב באחת החנינות התמוהות ביותר בתולדות מוסד החנינה הישראלי. כוונתי לחנינה שהעניק קציר לגדול גנבי ישראל בזמן החדש — יהושע בן־ציון. החנינה ניתנה ביוזמתו ובהמלצתו של ראש הממשלה לשעבר מנחם בגין זמן קצר לאחר המהפך בשנת 1977.

יהושע בן־ציון. לאומן ישראלי בסדר גודל של חברי מחתרת הטרור. היה מקורב לגוש אמונים ומימן חלק מפעולותיו. הוא גם תרם לקרן „תל־חי" של תנועת החרות. העובדה שהורשע בגניבת למעלה מארבעים מליון דולר לא הפריעה לבגין ליזום את החנינה. בן־ציון ניסה ליצור רושם של אדם חולה ההולך למות. אולם ועדה רפואית של שירות בתי־הסוהר קבעה שמצבו הבריאותי אינו מצדיק את שחרורו וכך פסק גם בית־המשפט העליון. או אז, דומני לראשונה בישראל, גוייסו רופאים מחסידי ארץ־ישראל השלמה על מנת שיתנו חוות דעת נגדית לפיה כן נשקפת סכנה לחייו של בן־ציון. הם מילאו את תפקידם כמתוכנן וסיפקו לבגין את האליבי הדרוש למען יוכל להמליץ בפני הנשיא על שחרורו. פרופסור אפרים קציר, איש תנועת העבודה, שיתף פעולה ונתן את חתימתו לחנינה שערורייתית זו. מאז עברו 10 שנים ובן־ציון, ברוך השם, חי וקיים ואפילו נראה לא מזמן שר על הדשא יחד עם שרה'לה שרון.

עוד אני מהרהר בנתיבותיה המוזרות של החנינה הנשיאותית והנה מגיע לישראל עוד נשיא לשעבר, הלא הוא ג'ימי קרטר, נשיא ארה"ב לשעבר. קרטר הצהיר כאן הצהרות שמאד ערבו לאוזני. הוא דיבר על הצורך בשלום, על כך כי לא יתכן שלום ללא פשרה, כי יש להידבר עם הפלשתינים. הוא לא התלהב ממה שראה במערת המכפלה בחברון ואמר כי „דו־קיום" בחסות הרובה הישראלי, ועוד במקום קדוש, אינו דו־קיום אמיתי. זהו, אמרתי בלבי, הנשיא האמריקני שישראל זקוקה לו בדחיפות. אבל מיד נזכרתי כי ג'ימי קרטר היה כבר נשיא ארה"ב ובתקופת נשיאותו הוזרמו מיליארדים רבים לישראל, שהיוו את החמצן שמימן את הכיבוש. מה הפריע בשעתו לג'ימי קרטר לומר לישראל, בערך באלו המלים: חברים יקרים, אני חש מחויבות לסייע לפיתוחה ולהגנתה של ישראל, אבל אין מחויבות זו כוללת תמיכה ומימון בכיבוש הישראלי. אם אתם רוצים לשלוט על עם אחר, אם אתם רוצים להקים התנחלויות, אזי תצטרכו לעשות זאת ממקורותיכם בלבד. אי לכך אני מפחית מהסיוע אותם סכומים המיועדים למימון הכיבוש וכל המשתמע ממנו.

אילו היה אומר דברים אלו ופועל בהתאם, היה הישראלי מחויב לממן את כל שגיונות הכיבוש מכיסו שלו. על־פי הערכתי, אילו כפו על הישראלי הכרעה בדבר סדר העדיפויות: מה עדיף — המכונית או ההתנחלות, הטיול לחו"ל או מימון הוצאות הכיבוש, הוא היה אומר לממשלה ולמתנחלים: חבר'ה, תעזבו אותי מכל השטויות האלה, תעשו שלום ונגמור עניין. אילו כך נהג קרטר, יתכן כי כבר היינו מצויים בעיצומו של שלום ישראלי־פלשתיני.

מה יש בו, בשלטון, שכך משבש ומסרס את שיקול הדעת? האם לא כדאי לחשוב על חוק שיחייב כל בעל שררה שלטונית לצאת לשנת התבודדות והתבוננות עצמית על כל שנה שבה החזיק בשלטון? כך יוכל לחשוב מחדש על כל ההבלים והעוולות שאמר ועשה בתקופת שלטונו, על מנת שאם יחזור לשלטון לא יחזור על השטויות.

מה שבגין עשה בהתנדבות, כדאי לעגן בחוק. חישבו על כך.

צבי טימור
זוגות זוגות

רשת פולארד והאחריות של „מועדון ראשי הממשלה" שמיר־רבין־פרס העמידו על סדר היום את שינוי פני ההנהגה הבכירה. בעבר סברו כי חילופי המשמרות יתקיימו רק בעוד שש או עשר שנים, כאשר המועמדים להנהגת הליכוד יבואו מהשכבה של נתניהו, דן מרידור ואולמרט. במערך יעדו את תפקידי ההנהגה לדמויות כגון אהוד ברק, שעד אז אמור להיות סגן רמטכ"ל ורמטכ"ל, ואשר נועד להשתחרר ולהיכנס טרי ורענן לחיים המדיניים.

שחיקת דור ההנהגה הנוכחי עשויה להעלות את ההכרח שבהקדמת חילופי המנהיגות. ההנחה היא כי שום מסקנה של ועדות החקירה, שתטיל את האחריות הבלבדית על הדרג הביצועי, לא תעבור את מחסום דעת הקהל, את מחסום הדרג הפיקודי בצה"ל וכמיוחד את עינו הפקוחה של הדור סאם.

מסקנות שליליות של ועדת חקירה לא צריכות בהכרח לפגוע במעמדו הפנים־מפלגתי של ארנס. בתנועת החירות עשויים להתייצב מאחוריו ומאחורי הפאשלה הנוספת שלו, כפי שוועידת חירות התייצבה מאחורי הפאשלה של הלביא. אולם אם ארנס יפול, הרי מעמדו של שמיר ייחלש, ועל ירושתו ייאבקו השניים שיוותרו — שרון ולוי.

ואילו במערך — מפולת של רבין לא בהכרח תגרור אחריה גם את פרס. במערך או במפלגת העבודה אין כרגע יורשים פוטנציאליים בדרג השני, שהם מועמדים טבעיים להחליף את ההנהגה המדינית. אם השינויים יקרו בחודשים הקרובים, ייערכו בוודאי חילופי תיקים, שלפיהם פרס יעבור למשרד הביטחון וויצמן יזכה, כפי שהובטח לו, במשרת שר החוץ. אולם, שינויים פרסונליים בהנהגת הליכוד יצריכו צעדים מקבילים גם במפלגת העבודה.

לאור היחלשותו הבולטת של לוי בוועידת חירות האחרונה, בה הצליח לרכז רק 35־36 אחוז של הקולות (ויש לספור את קולות מחנה לוי רק לפי אלה שניתנו לארידור ולעוזבריה עלי, ולא לפי הקולות שהוא בעצמו קיבל), ולאור ההמשך הצפוי של תהליך זה (בגלל אובדן עמדות במנגנון המפלגה), סביר להניח כי בהתמודדות עתידה, שתיערך בין לוי לבין שרון — יזכה האחרון.

בחירתו של לוי היתה עשויה לחזק במערך את סיכויי קיסר להיכלל בהנהגה העליונה, אולם בחירתו של שרון תחייב להציב נגדו דמות כמו עזר וייצמן.

התמודדות שרון מול ויצמן ופרס עשויה, בפעם הראשונה, לחדד את הקווים הפוליטיים המכריעים ולהעמיד על סדר היום של הבחירות הכרעה פוליטית חדה בין השלום לבין המלחמה כקו שליט במדיניות הישראלית.

נועם שפנצר
איפה נעורי?

חלת האיידס היא מחלה בסגנון הישן, שדומה היה כי עבר מן העולם. מגיפה שחורה וכזוית. מחלת האיידס תפשה את העולם המערבי עם המכנסיים למטה (תרתי משמע). לא כך רצינו לדמיין את קץ הציוויליזציה. היינו מעדיפים ללכת בסטייל. פצצת אטום גדולה ומהירה.

גאוניות האדם מחריבה אותו לבסוף. פינאלה, בגוון אקזיסטנציאלי. אבל איידס הוא מוות סתמי ועלוב. קוף נשק קוף בג'ונגל אפריקני ועכשיו כולנו נמות. אומרים כאן, שהמלחמה באיידס התחילה, אבל בינתיים זו יותר פאניקה ממלחמה וגם הפאניקה עדיין מוגבלת. איידס כרגע הוא יותר פוטנציאל מממשות.

האמריקני הממוצע שומע ורואה קורבנות

איידס בטלוויזיה, אבל הוא עדיין לא מכיר אותם אישית. האיידס יכול היה להיטמע במערך החרדות הקונבנציונאלי של האזרח האמריקני בין סרטן, התקף־לב, הרפס ופיטורין, אבל לרוע המזל, מדובר בווירוס ולמדענים יש בעיה. ויירוס האיידס יכול לחייך חיוך לוציפרי ולשאול אותם: סנובים, תרופה לנזלת מצאתם? לרוע המזל מדובר בווירוס על רקע מיני, ובחיים, כידוע, כל דבר על רקע מיני מסתבך מיד. לרוע המזל, מדובר בווירוס על רקע מיני הממית בוודאות וללא אבחנה. אף אחד לא רוצה למות בוודאות וללא אבחנה.

תודעת האיידס מחלחלת בעורקי ההכרה החברתית ופתאום התעורר צורך דחוף בהסברה ובחינוך מיני והמומחים נזעקים. לכאורה, זעקה בעינה, שהרי מדובר בפיקוח־נפש, אבל למעשה, רוחשים מתחת לפני השטח מניעים אחרים. אפלים. המלחמה נגד איידס עומדת להפוך למהדורה עדכנית של המלחמה העתיקה נגד מיניות האדם בכלל. חינוך מיני אמיתי חייב היה להתחיל מזמן. חינוך מיני אמיתי צריך להיות מבוסס על הנאה מינית ועל אחריות מינית. חינוך מיני בצל האיידס יתבסס במודע או לא, על אימת מוות. היכן נמצא פתאום מחנכים טובים למיזן לא תמצא. מפחידים טובים, לעומת זאת, יש בשפע. רכובים על גב מפלצת האיידס הם כבר מסתערים עלינו. אני לא רוצה לחשוב על הילדים בני הדור האומלל הזה, שחינוכם המיני יעמוד בסימן אימת מוות. כאילו חסרים לנו חרדות ועיוותים וערגות ומועקות וייסורים בנושא. עכשיו ההסכם נחתם וזה רשמי. משאלת המוות הגלומה בסקס כבר אינה ספקולציה פרוידיאנית. גחמה אקזיסטנציאליסטית או מטאפורה רומאנטית בנוסח „אההה, ג'ון, אתה הורג אותי, אוה, אני מתה..." אלא מציאות ביולוגית וחברתית שחורה ורעה.

הילדים יגדלו כשמיניותם ברוכה ברישוי מחלה ומוות. הם יתקשו ללבלב. הם יתקשו לפרוח. אני חומל עליהם. אני הוזה פתאום על ימים רחוקים, בהם ניתן היה סתם לפגוש אשה צעירה בליל ירח וללחוש הבלים מתוקים על צווארה וללעוג למחר, ולעולם ולהסתתר בין צללים, בין סדינים, ולנשום ניחוח גופה המרגיע ולאהוב אותה לרגע באפילה גדולה ולאברה למחרת ולא לפחד פחד־מוות, ולא להרקב בייסורים איומים.

נעורים קראו לזה, נעורים. התזכור?

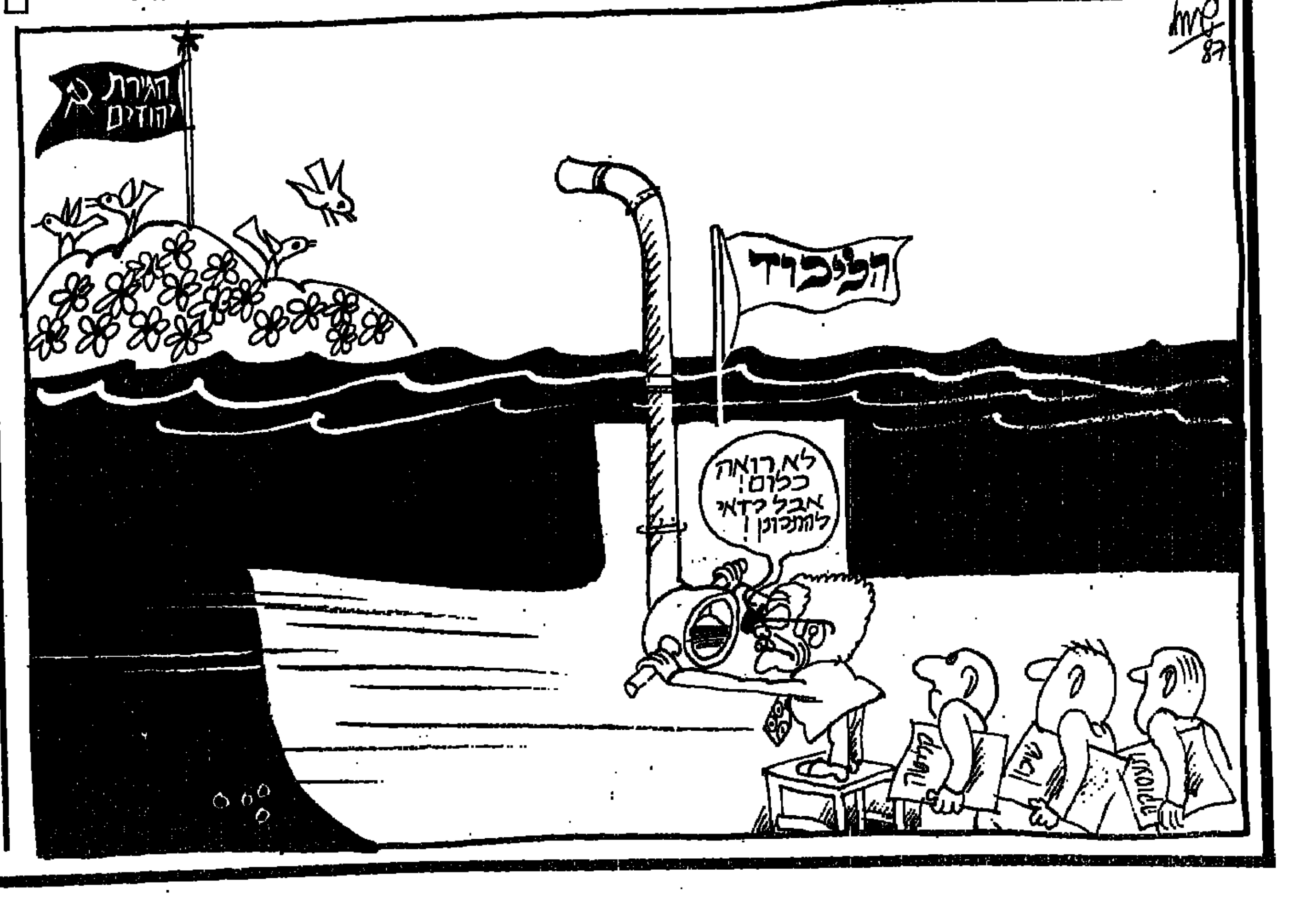

אילן שיינפלד
להיאבק בשכל

אבקם של הסטודנטים בישראל על גובה שכר־הלימוד מגלה, מכוח ההתמד וההחרפה המציינים אותו, עתיד חדש הגלום בו. ועם זאת, מאבק זה צופן כמובן סכנות לא־מעטות. ההכרעה בדבר כיווני התפתחותו של המאבק מצויה בידי הסטודנטים עצמם.

בניגוד לסטודנטים שהתמרדו ברחובי העולם המערבי בשנות השישים, אין צעירי ההווה מצטיירים עוד כמי שבועטים בחיי־הרווחה שמציעה להם החברה. להיפך. יעדו המוצהר של המאבק — גובה שכר־הלימוד — מציג את צעירי ההווה דווקא כמי שמבקשים להם חלק ברווחה החברתית.

בכך אין שום פסול. מותר לאדם צעיר לשאוף לחיי רווחה ונועם, גם במהלך שקידתו על הרחבת דעתו. השאלה היא, האם יסתפק בהשגת יעדו הנוכחי, או ימשוך מאבקו הלאה, לעבר השגת יעדים מהותיים לא פחות, אף אם הם אחוזים כולם בשאיפתו הפרטית למעט חסד.

אם יסתפקו הסטודנטים בהשגת הפחתתו של שכר הלימוד והעמדתו על 800 דולאר ותו לא. יש־ינו, אמנם, רווחה מסוימת, אך בד בבד, ימסרו נפשם בידי השלטון, שאם הוא פיקח ייענה לתביעותיהם — ובכך יסיר מעליו חששה של אופוזיציה צעירה ולוחמת. כך יקרה גם אם ייכנסו למשא־ומתן עם מוסדות השלטון, שכוחם בא להם מהתשת המתנגד במשא־ומתן מתמשך, בהבטחות חלקיות וארעיות, ובסוף — בהשגת מבוקשו של השלטון בדרכים אחרות.

במלים אחרות — משא־ומתן מתמשך של מנהיגי הסטודנטים עם הממשלה יפעל לדעת הסטודנטים ובאופן פאראדוקסאלי — כך גם השגת הפחתתו של שכר הלימוד.

שהרי, רווחתו של הצעיר הישראלי אינה מותנית רק בגובה שכר הלימוד שעליו לשלם, ולמענו הוא צריך לעבוד. לא פחות מכך תלויה רווחתו במקומות התעסוקה שמציע לו השלטון, בטיב המגורים העומדים לרשותו, בטיב החיים שמאפשרת לו המדינה בה הוא חי. כל עוד ימצאו כאן צעירים בעלי השכלה אקדמית חוסר במקומות עבודה, דיור הכרוך בשכר־דירה גבוה או במשכנתאות שמישכן משך־חיים ותקופות מילואים ארוכות — לא תהיה לו הרווחה גם אם יפחיתו לו את שכר הלימוד שלו לאפס.

המשכו של מאבק הסטודנטים תלוי, אם כן, ביעדים שיציבו מנהיגי הסטודנטים לפני חבריהם בהמשך. לפי שמאבק זה, בארץ ובעולם כולו, מבוסס על השאיפה לרווחת הפרט — בסיס נאה ונכון להתחיל בו מאבק חברתי מהותי במאה בה פשטו האידיאולוגיות כולן את הרגל — יש למשכו אל מעבר ליעדו הנוכחי על־ידי הצבת יעדים נוספים, צעד אחר צעד. כך, למשל, הפיכת תל־אביב לעיר סטודנטים, בה ייקבע מחיר שכר־דירה קבע בחוק עירוני, או הקמת קואופרטיבים לדיור משותף של צעירים, כנהוג בארצות אירופה, באותם בנייני־ענק ישנים ונטושים, רכושה של עיריית תל־אביב או של חברת חלמיש וגופים ציבוריים אחרים, העומדים על מכונם בלי שימוש. כך, למשל, הגדרת סקטורים במשק — בשיתוף ההסתדרות והמעסיקים — אליהם יופנו משאבים ליצירת מקורות תעסוקה לצעירים בעלי השכלה אקדמית וכך, לבסוף, הגבלת משכי־הזמן של תקופות המילואים, אף זה בתוקף חוק ולא רק בתוקף שיגיונותיו של רמטכ"ל זה או אחר.

אולם, מאבקם של הסטודנטים בארץ אינו תלוי רק בהרחבת היעדים שהוצבו בראשיתו ובטאקטיקת ההידברות שלהם עם מוסדות השלטון, אלא גם בשיטות הפעולה שהם נוקטים. עד עתה, מתקבלת המחאה הצעירה הזאת בעין יפה בעיני הציבור, ולכך מסייעים הרבה אמצעי התקשורת, המסקרים בנדיבות כל מה שריח פרובוקציה עושה ממנו. השאלה היא, מתי תהפוך הפרובוקציה הסטודנטיאלית לרועץ לסטודנטים עצמם, בעיני התקשורת ובקרב הציבור בכללותו.

גם על אלה ניתן להקיש ממרד הסטודנטים שפרץ בשנות השישים. כאשר הגיעו פעולות המחאה לכדי מגע ישיר עם הציבור, החל הציבור לביקורת ציבורית נוקבת. או אז הפכו הסטודנטים למטרה מיעדיהם העיקריים, וכך גם הוסחה הדעת פרובוקציה, שלא היו בשום פנים ואופן פרובוקציה לשמה.

סביר להניח, כי ככל שימשכו מנהיגי הסטודנטים את חבריהם לעורקי־תנועה ראשיים בארץ — כך תלך ותגבר העוינות הציבורית כלפיהם. לא למשך זמן רב יוכלו נהגי הארץ הזאת לסבול פקקי־תנועה מתמשכים, אף אם הם פרייה של מחאה צעירה, רעננה וצודקת במהותה. יותר מכך, את אופני־ההבעה האלה של מחאה סטודנטיאלית מן הראוי לשמור להמשך הדרך, ולהפעילם בשמם של יעדים מהותיים לא פחות.

אכן, מחאה עשויה להיות יעילה רק כאשר היא טורדת באמת את מנוחתו של השלטון. אולם, על מנהיגי הסטודנטים מוטלת האחריות למצוא דרכי־מאבק כאלה, שיטרידו את השלטון כדבעי, אך תהיינה מתיישבות ככל האפשר עם טובת הציבור. בעניין זה, עד כמה שיישמע הדבר תמוה — עדיפה סרבנות לשרת יותר משלושים ימי מילואים בשנה — על חסימת כבישים. אם ייאסרו שלושת־אלפים צעירים בבתי־הכלא הצבאיים, על שום סירוב לשרת במילואים, יהיה זה עניין מטריד מאוד לשלטון לענות בו, אך לפחות בשלבים הראשונים של פעולה כזו לא ייפגע מכך האזרח בחיי היומיום שלו.

הרחבת יעדי המאבק והברירה המדוקדקת של אופניו תהפוך אותו ממאבק ארעי ומסויים, שניתן לשלטון להחניקו בפשרה משכנעת אחת — לכר היווצרותה של תנועת צעירים, המוכנים להיאבק בכל הדרכים העומדות לרשותם כדי לשנות את פני החברה בה הם חיים. שהלא, מכאן נובעות הצרות כולן — צרת שכר הלימוד והצרות האחרות — מסולם עדיפויותיה והכרעותיה של החברה הישראלית, כפי שהן באות לידי ביטוי במדיניות השלטון. עם הרחבת יעדי המאבק יהיה מקום גם להרחבת הבסיס הרעיוני, עליו חייבת להיות מושתתת כל תנועה גדולה. בשמם של שמונה־מאות דולארים אי־אפשר לשנות מצב חברתי וגם לא ניתן להניע בעזרתם מאבק רציני, מתמיד ופורה. מאבק כזה עשוי לחול רק מכוחה של התארגנות סטודנטיאלית שהפכה אט־אט לתנועה מקיפה, השואפת לשנות את פני החברה הישראלית ואת נסיבות קיומנו כאן. תנועה של אנשים צעירים, המבינים, אחת ולתמיד, שאיש מאיתנו אינו יכול ואי־אפשר לו לראות עצמו כקורבן הנסיבות — לפי שלעולם אנו, ורק אנו, בוראים את נסיבות חיינו כאן, ובנו, טמונה היכולת לשנותן.

רוביק רוזנטל
נצחון ההומור

וף סוף קיבל האירוויזיון הישראלי מה שמגיע לו. מוצר תרבות הפלסטיק מיצה את עצמו בתהליך מיחזור ועיבוד מחדש ושיוף ותיקוני צבע, ובחר את מה שהוא יריקה חיננית בפרצופו שלו. הפזמון האירוויזיוני הפך בשנים האחרונות מוצר מסוג חדש, על־פי קנה־מידה שאינו קיים למעשה אפילו בעולם הפופ הממוסחר.

המוצר הארוויזיוני צריך להיות קליט בטווח של שמיעה ראשונה וחצי שעת עיכול: עליו להיות בעל איכויות בינלאומיות כלשהן, כלומר, הברות פשוטות הניתזות בקלות מכל פה בכל רחבי העולם. צריך לאהוב אותו באותה מידה בערי השדה ובכרכים ובקיבוצים. בקיצור, פלסטיק חצי עמיד באיכות בינונית המותאם לשינויי הנסיבות.

מה לא נעשה כדי לעמוד בדרישות המוצר הבלתי אפשרי הזה? פעם שיבצו בו סמלים לאומיים רעשניים, פעמים אחרות ניסו יצרניו להיות קוסמופוליטיים בפרוטה. אב־נ־ניבי שידר לגויים שהראש היהודי יכול לייצר אינפנטיליזם לא פחות מאשר ראש הגוי. הקדם־אירוויזיונים האחרונים ניסו ללכת גם על פלסטיק חסידי ועל פלסטיק ארץ־ישראל־היפה, ושוב מוחזר הכל ושומש. ומה כבר נשאר. לעזאזל. וכל זה הגיע לתחתית החבית בשנה שעברה. שבה נשארה ריטה בבית כי חלק מהקהל לא הספיק לספוג את עוצמתה בחצי שעה. ולנורווגיה הגיע — אוי לאותה בושה — מוצר פלסטיק לקוי במיחזור שלישי, שהוחזר אלינו אחר כבוד בלי העטיפה.

השנה, סוף סוף, אחז מי שאחז באבן החכמים והבין את הסוד. כאשר המציאות (הקדם־אירוויזיונית) מנוחכת, צריך פשוט לצחוק, צריך לגחך אותה עוד יותר, צריך להביאה לאבסורד, ולצחוק צחוק משוחרר, והכל חוזר ומתיישב ומתאזן. זה סוד ההצלחה של הפזמון החמוד וחסר המשקל שזכה השנה. השאלה, אם יקלטו האירופאים את המסר. והאם הגיעו גם הם כבר לשלב הצחוק, שהרי מצב הפזמונים באירוויזיון „הגדול" גם הוא לא מי יודע מה...

אבל כל זה לא היה שווה דיון מכובד כל־כך אילולא היתה בו השלכה למצב הישראלי. הוא נותן לנו את סוד האיזון, לצחוק, ולצחוק, בכל מקום, ולאפשר לנצח בכל העימותים. גם גבי גזית ושלום קיטל ב„עושים עניין" תפסו את העניין, ובינתיים הם אוחזים בקרני הצחוק עד שגדעון לביארי יעבור על ידם במקרה במסגרת סיוריו באחוזה ויבטל אותם.

אבל למה לא להחיל את עקרון הצחוק גם על יתר העימותים הרי הגורל של חיינו? למה לא לתת לו לנצח? למה שלא יעלה טוביה צפיר בוועידת „חירות". יתן נאום המשלב את צהלת הפוחח השרונית, המהומי ארנס והתלהמות לוי וייבחר פה אחד ליורש? ולמה שלא נצא מהבנית הנורא האוחז בנו לקראת כל משחק של מכבי תל־אביב, ונשלח במקומם את ה„הארלם גלוב טרוטרס"? גם נצחק, וגם ננצח, וגם לא נשלה את עצמנו שמדובר בקבוצה ישראלית. ולמה שלא נגדיר סוף סוף את מדינת ישראל דהיום, לאור הפרשיות האחרונות, בהגדרה הגאו־תרבותית המתאימה לה — דיסנילנד של המזרח. גם רכוש אמריקני, גם שטח קטן עמוס חוויות. וגם — ובעיקר — עניין לא כל־כך רציני.

עדנה רזי
כולם נגדנו

ה יהיה? בריה"מ מוכנה לפתוח את שע־ריה למסורבי העליה, להקים בתי־כנסת ולהתיר ליהודיה ללמוד עברית. חוסיין מלך ירדן מוכן להשתתף בוועידת שלום. יאסר עראפת מודיע שבוועידת השלום יוכלו להשתתף גם פלשתינים שאינם חברי אש"ף. אפילו בארה"ב לא החלו ברדיפת יהודים לאחר פרשת פולארד.

מה יהיה? במה נצדיק את מעשינו? מה תהיה סיבת קיומנו? סביב מה נתלכד? משפט דמיאניוק? — זוהי אנטישמיות לעניים. אולי וענונו? — כבר לקחנו לו את מכשיר הווקמן. אפשר כמובן להתלכד תמיד נגד הסכנה של ערביינו המקומיים. אך לצפות מעמנו שהלך בגדולות לקום כמחנה אחד נגד הסטודנטים בבירזייט, למשל, זה כמו להציע למי שהתמכר להרואין להתחיל לעשן חשיש.

אך אם מצבו של העם קשה, עדיין אין זה אלא אפס קצהו של קושי לעומת קשייו האמיתיים של השלטון. מה יעשו מנהיגי ישראל? מה יעשו למשל יצחק שמיר או דוד לוי? מה יענה ראש הממשלה למראייניו כאשר יישאל על מחדלים, שערוריות ופרשיות? כיצד ינזוף בהם באצבע צדקנית על היטפלותם לנושאים שוליים, כאשר איננו ניצבים מול שעריה הנעולים של בריה"מ ומול סכנת מלחמה של העולם הערבי כולו?

אכן, העולם כולו נגדנו, ובעיקר נגד הממשלה שלנו. נגד ראש הממשלה ונגד המחנה הלאומי.

ומה יהא על גאולה כהן? כיצד תעמוד על דוכן הנואמים בכנסת. לאן תנופף את זרועותיה וכיצד תמשיך את הסופראן שלה באופרה — אם יקחו ממנה את התמליל? אפשר, כמובן, להקים מהר עוד עשר התנחלויות חדשות, אך נסתבר שיש לנו גיס חמישי בדמות אנשים מעיירות הפיתוח ניצבים נגד המנהיג שיצא מקרבם, כנגד דוד לוי עצמו. וזה לא קל ולא פשוט.

עדיין קיימת ברירת המלחמה. מלחמה קטנה נגד סוריה למשל. אך מאז נסיון המלחמה הקטנה האחרונה, שנמשכה ארבע שנים, נעשה העם שלנו חשדן כלפי מלחמות.

מה עושים? מה עושים? אולי אפשר לקום ולהתלכד למחנה אחד נגד יוסי שריד? לא. משום־מה יש לי הרגשה שהפעם זה לא יעבור.

המדינה צריכה מטרה. הרי לא יעלה על דעת שנקום סתם בבוקר, נפתח את העתון, נציץ בכותרות ונצא לעבודה. ובערב נחזור הביתה לשחק עם הילדים ולראות „שושלת". לא יתכן כי נסכים לחיות כגמדים — אנחנו, שהתרגלנו לעמוד במרכז החדשות של העולם מאז שאנו זוכרים את עצמנו.

האם מעתה ואילך נילחם נגד זיהום האוויר, בעד מתן השכלה גבוהה לאזרחי המדינה ונגד הפצתו של הנשק הגרעיני? לא חסר הרבה ותקום אצלנו מפלגת הירוקים שתשלוט בנו.

אנו פונים אל העולם הלא־נאור בבקשה: אל תנטשו אותנו. אל תפנו לנו עורף. לאחר שנים כה רבות שבהן התנכלתם לנו, פתאום נמאסנו עליכם? האם אין לכם כל מחויבות כלפינו? אנא, עזרו לנו מהר לפני הבחירות הבאות, כדי שנוכל להכין תשדירי בחירות מוצלחים.

מסכימים?

אאוט אוף פוקוס

איפה לעשות את ליל הסדר	מה אוכלים	מתנות	ניקיון
בבית	גפילטע פיש	לבוש בבית	וילונות
אצל ההורים	מרק קניידעלך	לילדים (בגדים חדשים זה לא מתנה בעיניהם)	תריסים מבחוץ
למצוא דחוף קיבוץ	עוף	לעוזרת, למטפלת	שמשות משני הצדדים
להזמין מקום במלון	צימעס	לסבא, לסבתא	אבק על הארון הגבוה
מול הטלוויזיה	לפתן	לחותנת (בעיה ממש)	קורי עכביש בתיקרה
קרובי משפחה נסבלים	מצות (הפיתות בפריזר)	לבוש בעבודה	אהילים מעצבנים
קרובי משפחה בלתי נסבלים	יין	לעצמי	להעלות חורף, להוריד קיץ
„פסח של יתומים"	עוגה כושר	משהו לכלב	לנוח

טפטופי כנסת

מוטי בסוק

סוף מושב, סיכום ביניים

צילום: רחמים ישראלי

ב ניגוד לכל התחזיות הקודמות, למרות הממשלה הרחבה והקואליציה הצרה, הכנסת הנוכחית מוכיחה את חיוניותה — דברי יו"ר הכנסת שלמה הלל, עם סיום מושב החורף השלישי של הכנסת האחת־עשרה.

בפגישה עם הכתבים הפרלמנטריים שלשום העריך הלל כי עיקר התרומה של המושב האחרון היתה בתחום החקיקה בנושאי חברה. התקבלו חוקים שנמשכו ונגררו שנים על גבי שנים, כולל חוק שכר מינימום, חוק הגנת השכר, גיל פרישה לנשים ולגברים וכן שורה של חוקים בתחום הביטוח הלאומי.

בעקבות הקמת "ועדת ביסקי" על־ידי הכנסת ועם עבודתה של "ועדת אבן" על פרשת פולארד, סבור הלל כי הכנסת צריכה להעניק לעצמה, על־ידי חקיקה הולמת, את הזכות והיכולת למנות מתוכה ועדה בעלת סמכויות חקירה משפטית. לדבריו, לראשונה בתולדות הכנסת, קיימו ועדת החוץ והביטחון או ועדות־משנה שלה, חקירות יסודיות מאוד בנושאים שבעבר היו טאבו בכנסת. מדובר בפרשת השב"כ, הנשק לאיראן, וכעת פרשת פולארד.

במושב הקיץ הקרוב, כך הלל, כבר יתקיימו בכנסת הצבעות אלקטרוניות. המערכת קיימת, והיא כבר נוסתה מספר פעמים. בעקבות דו"ח נבנצל, להעלאת שכרם של הח"כים (בעשרות אחוזים), נעשה רישום יום־יומי של נוכחות נבחרי העם. זאת כדי לדעת אם הם זכאים לאש"ל אם לאו. הלל העביר דפי נוכחות ליו"ר הסיעות. לבקשת העיתונאים הוא, הבטיח לבדוק אם גם התקשורת תוכל לקבל מה שנחשב עד היום לאחד מסודות המדינה השמורים ביותר.

הכנסת הנוכחית גם קבעה כלל אתי חשוב מאוד — ח"כ איננו יכול לייצג אדם או גוף הקשר בצורה כלשהי עם אחת מרשויות השלטון. כעת מעבדים בכנסת פנקס אינטרסים, כדי שהבית ידע לגבי כל ח"כ באיזה נושאים נוכחותו איננה רצויה. הלל מקווה כי בקרוב יצטרף כל נבחר לדווח למנגנון הבית מהן הכנסותיו שלא מעבודתו בכנסת. המטרה ברורה: צמצום, עד למינימום, של העבודה החוץ־פרלמנטרית של כל 120 הנבחרים.

בהקשר זה ראויה לציון הערה של שבח וייס, שהוא גם ח"כ וגם פרופסור למדעי המדינה. וייס אמר כי "יש אגדה ומיתוס שח"כים בעלי עיסוק נוסף, מחוץ לכנסת, מסוגלים למלא בהצלחה גם את תפקידם הפרלמנטרי. להנחה כזאת אין כיסוי של ממש. מבין חמישה עשר הח"כים הפעילים — רק לאחר, לחיים רמון, יש עיסוק נוסף וגם הוא חלקי. יש מיתאם גבוה בין האקטיביות בכנסת לבין ההתמסרות היחודית לעבודת הכנסת".

יו"ר הכנסת טוען ובצדק כי יש אינפלציה בשימוש במוסר האי־אמון. בעבר כל הצעה כזו היתה מרעידה את אמות הסיפים של הפוליטיקה הישראלית, וח"כים היו מוזעקים לירושלים מקצוות העולם. היום, כששומעים אי־אמון, מקסימום מחייכים, ועוברים לסדר היום.

ואכן, הסטטיסטיקה עם היו"ר. בכנסת העשירית הגישו בסה"כ 21 הצעות אי־אמון, ואילו בשנתיים וחצי של הכנסת הנוכחית הרקיע המספר ל־104. עם זאת, הלל מתעלם מהסיבה לאינפלציה. האופוזיציה טוענת וחוזרת וטוענת, כי נשיאות הכנסת, בהשראת לחצי הממשלה, אינה מאפשרת לה להעלות לדיון פומבי בכנסת, באמצעות הצעות דחופות לסדר היום, נושאים בוערים, העומדים במרכז סדר היום הלאומי שלנו. כיוון שכך, לא נותרת לח"כי התחיה מחד גיסא ולשמאל מאידך גיסא, כל ברירה, אלא לפנות למכשיר האי־אמון. אותו נשיאות הכנסת איננה יכולה לחסום.

הלל אומר, כי כשפנה לוועדת הכנסת, וביקש שינוי בתקנון, כדי לחנוק את האי־אמון, אמרו לו גם מהליכוד וגם מהמערך, אדוני עד כאן. הם יודעים, ובוודאי חוששים, כי בעתיד גם הם יכולים להיות שם למטה, באופוזיציה.

שוחד בחירות

הדיון המרתוני על תקציב המדינה הוליד גם מספר דיאלוגים מעניינים. אחד מהם אירע כאשר חיים רמון תקף את הרפורמה במיסים של האוצר. "אני רוצה להבין" אמר הח"כ הבכיר של המערך בוועדת הכספים, "איזה היגיון יש לתת אלף מפרנסים, מהטופ של העשירון העליון, קרוב ל־200 מליון שקלים? מה זה עושה למשק חוץ מאיזו התפרעות נוספת של צריכה ראוותנית? חוץ מעוד איזו צריכה סנוביסטית?"

יאיר צבן (מפ"ם), גם הוא ועדת כספים, אהב את דברי רמון: "היית מגדיר זאת כשוחד בחירות? מה אתה אומר?" רמון הרים את הכפפה: "הייתי אומר שלפעמים חברים מסדרים לחברים".

חברים מסדרים לחברים. דרך תקציב המדינה, על חשבון המיסים של אזרחי ישראל. על חשבון הכסף שלך ושלי. אלו דברים חמורים ביותר.

יו"ר הישיבה דן תיכון, איש המפלגה הליברלית, ויועץ קרוב לשר האוצר משה ניסים נבהל: "רבותי, רבותי, חבר הכנסת רמון".

רמון, על אף גילו הצעיר כבר מכיר את כל הטריקים של הכנסת: "אני מצטער על ההערה האת ואני מבקש למחוק אותה".

מה שנאמר בכנסת נאמר. איש כמובן לא מוסמך ואיננו יכול למחוק את רמון.

דן תיכון, בצער: "הם לא יכולים להגיב".

רמון, מנסה לשחק את המתנצל: "אני מצטער על ההערה ואני מבקש למחוק אותה".

תיכון: "למחוק אי אפשר, אבל התנצלות זו התנצלות וזה טוב".

צבן לא אהב את ההבנה הזו בין תיכון ורמון: "שר האוצר לא יכול להגיב?", ניסה לחמם את האווירה מחדש.

תיכון: "הוא איננו".

צבן, בתוקפנות: "שיבוא ויגיב".

ניסים לא בא ולא הגיב. □

שכחו את פרץ

[illegible]ם ראש הממשלה היה יכול לעשות הרבה יותר למען תביעותיה היהודיות של ש"ס. אני במקום שמיר, במצבו של שמיר, הייתי מוצא פיתרון לדרישה של ש"ס, שרק מי שיגויר כהלכה, יירשם כיהודי. הרה"מ משתדל, אבל יש השתדלות ויש השתדלות" — הדברים שאמר בראיון מיוחד ל"על־המשמר" מנהיג ש"ס ועד לאחרונה שר־הפנים, הרב יצחק פרץ.

בחוגים חרדיים לא שכחו את הצל הכבד של שושנה מילר. האיום כי מילר תחזור ביום בהיר אחד ארצה, תיגש למשרד הפנים ותדרוש את מימוש החלטת בג"צ, מוזה שינה לא רק מעיני של הרב פרץ. השבוע נרמת היה לפרץ ולחבריו בש"ס, כי הלחצים הקבועים שהם מפעילים על הליכוד, ובראש ובראשונה על רה"מ, נושאים פרי. תמצא גם הטריקן. הליכוד ינצל את הרוב שיש לו בוועדת החוקה חוק ומשפט, כדי לדלג על מליאת הכנסת, ובכדי לקבוע תקנה כי במרשם התושבים שבמשרד הפנים ירשמו את כל הפרטים של הרב המגייר. לאמר, לא בתעודת [illegible] יירשם אם המגויר ביהודי סוג א' או ביהודי סוג ב' אלא במכתב משרד הפנים.

אולם מתברר כי גם בליכוד, ולא רק במערך, יש המתנגדים לחקיקת חוק מי יהודי. הסריק שתוכנן ליום רביעי, היום האחרון למושב החורף, נשאר אמנם במגירה. זעמו של הרב פרץ מובן. אמר לנו הרב פרץ ביום רביעי: "קיוויתי שהליכוד יפעל אחרת. [illegible] הסדר שהצענו. מה היא בגה? קשה לי להבין את הליכוד. אנחנו על כל פנים נמשיך להיאבק במיטב כוחותנו כי יהודי יהיה רק מי שגויר על פי ההלכה. נמנענו עד כה מהסקת מסקנות פוליטיות. במערכת היחסים הקיימת במדינה לא היינו רוצים להיות הלבנה הראשונה שמפרקת את הקואליציה. אולם, נראה לנו, כי בסופו של דבר נצטרך להסיק מסקנות. במתנה הארוכה שלנו להבטחות הליכוד, תרמנו את תרומתנו. אולם לא לעולם חוסן. הליכוד יכול לעשות הרבה מעבר למה שעשה, ממיוחה לקראת תנועה שעשתה הרבה מאוד למענו. [illegible]"

מקורבים להרב פרץ אומרים כי [illegible] לחזרות לש"ס לפרוש מהקואליציה.

עייפות החומר

מידי שנה, בשלושים ואחד במרץ, עם סיום שנת התקציב, וערב פתיחתה של שנת תקציב חדשה, מקדישה הכנסת מרתון ארוך להצבעה על כל ההסתייגויות מן הקופה הציבורית החדשה. כך היה גם ביום שלישי השבוע. עשרות השרים והח"כים הגיעו לבית בתשע בבוקר, ועזבו את הכנסת כעבור חמש־עשרה שעות, סמוך מאוד לחצות.

את ההצבעה על מאות (ואולי יותר) ההסתייגויות הנהיג ביד רמה יו"ר הישיבה דב בן־מאיר (מערך). עשרות ח"כים נכחו במליאה, למרות השעה המאוחרת. ביניהם היה גם רוה"מ יצחק שמיר עמיתיו לסיעה, אריק שרון, דוד לוי ומישה ארנס לא נראו בכנסת בעת ההצבעה. נראה כי המאמץ של ועידת חרות נתן בהם את אותותיו. גם שמעון פרס, מ"מ רוה"מ, נעדר ממרבית ההצבעה. הוא השתעשע באותן שעות גורליות במזנון הח"כים, עם מזכירות סיעתו. בצחקוקים הרמים נטלו חלק גם יו"ר הקואליציה רפי אדרי ויו"ר הסיעה בוועדת הכספים חיים רמון. אגב, לאחרון נולדה בת בכורה. שיהיה במזל טוב.

לא הרחק מפרס התבודדו שר החינוך והתרבות יצחק נבון ויו"ר ועדת החינוך והתרבות נחמן רז. יגאל כהן־אורגד, שר האוצר לשעבר, שרק לעיתים רחוקות מגיע לכנסת, המתיק סוד עם מאיר אינדור. האחרון הוא מאנשי האגף המיליטנטי של "גוש אמונים" ומשה לוינגר, דניאלה וייס). אחיו יוסי הוא היחיד מאנשי המחתרת היהודית שלא נאסר עד היום על־ידי המשטרה. השמועה אומרת כי הוא חי בהתנחלות עופרה.

בקצה האחר של המזנון ניסה מספר מצומצם של ח"כים למצוא נחמה בתמונות הנעות על המסך הקטן. לידם נראו מספר עיתונאים ואנשי משמר הכנסת.

נחזור לאולם המליאה. רק שליש משרי הממשלה, שמונה בדיוק, השתתפו בהצבעה החשובה מאוד על אישור תקציב לשנה הבאה, בקריאה השלישית והאחרונה. השמונה שמילאו את חובתם הם: שמיר, פרס, נבון, ניסים, ארבלי, קורפו, נחמקין וצור. שאר ששה־עשר השרים צפצפו על חובתם, על הכנסת, על תקציב המדינה, שמו פס ארוך, ובילו במקומות אחרים. ביניהם שני שרים כלכליים בכירים — שרון ויעקובי. המצב בין הח"כים היה דומה. רק 40 מהם נכחו בהצבעה, שהיתה בעבר הלא רחוק אירוע מסעיר מאוד ומהחשובים ביותר בעבודת הכנסת. כך למשל נעדרו מההצבעה, לראשונה בתולדות הכנסת, גם ארבע סיעות — ש"ס הקואליציונית, על סגן השר שלה (פנחסי), וסיעות האופוזיציה המתקדמת, כ"ך ואבו־חצירא. האחרון הגיע לכנסת אחרי שההצבעה הסתיימה.

העובדה כי בניגוד לעבר היתה הפעם הסכמה רחבה על כל סעיפי התקציב, איפשרה לבן־מאיר לסיים את היום הארוך לפני חצות. בעבר הסתיימו דיונים לעיתים גם בשש בבוקר. הפעם, שוב בניגוד לעבר, היה יציע האורחים וגם יציע האחמ"ים ריק לחלוטין. באולם גם לא נראתה שום מצלמת טלוויזיה. גם מרבית העיתונאים העבירו את הדיווחים למערכותיהם זמן רב לפני סיום "ההצגה", והלכו לישון עוד לפני שהתקציב אושר בקריאה השלישית.

דפים לספרות

האנושות מתקדמת, בקושי ובאיטיות, לקראת ההכרה שכולנו נמצאים בסירה אחת. כולנו יושבים על הכדור הזה, הצף לו בחלל הנראה ריק; אנחנו עשויים אטומים, שאף הם כמעט ריקים, ואנחנו היצורים הנבונים היחידים שקיומם ידוע לנו. בקיצור, אנחנו לבדנו כאן עם עצמנו, עם כל ההשלכות הקטלניות המשתמעות ממצב מתוח זה.

רוברט טמפל: "סוד כוכב סיריוס"

יעקב סימן־טוב

בחתירה לשלטון החופש

אברהם ב. יהושע: מולכו; הספריה – הקיבוץ המאוחד, ספרי סימן־קריאה, כתר, 1987

"עוד מעט חלפה שנה, ואני הייתי סבור שזאת תהיה שנה של חירות גדולה, הרפתקאות ואולי גם שידוכים, והנה לא היה כלום. אפילו לא ידעתי פעם אחת אשה, כאילו גם אני נשארתי כיתה, וכל זה בגלל הפאסיביות העמוקה שלי, צריך להיות אקטיבי יותר ולא לחכות לשדכנים. הוא הרהר עכשיו באהבה רבה באשתו, ולראשונה חש בבירור שהרהוריו אינם נאחזים בשום דבר ממשי, וחכתו נשלפת שוב ושוב מן המים ריקה וקלה. האם אני כבר חופשי לגמרי, הרהר בתמהון, בפחד קל, ומה אפשר יהיה לעשות בחירות הזאת. נכון, יש נשים אחרות, אמיתיות, אבל מוכרחים ממש להתאהב. אחרת אין לזה תכלית. הרהר מולכו בצער, בראגת־מה. מוכרחים ממש להתאהב."

הקטע דלעיל חותם את האודיסיאה הנפשית של מולכו בספרו האחרון של אברהם ב. יהושע, אודיסיאה שתחילתה ברגע מות אשתו לפני שנה, וליתר דיוק, לפני חמש עונות השנה — סתיו, חורף, אביב, קיץ, סתיו.

מן הקטע לעיל עולה, לכאורה, שאותה ציפיה גדולה לתמורה בחייו של מולכו נתבדתה, משום שהוא אינו אקטיבי דיו לממשה, משום שהוא מניח לאחרים לגרור אותו, ומשום שההזדמנות לחירות גדולה שבאה לידו אינה כוח מניע מספיק למבנה אישיותו. החירות צריכה לשלוט בו, שאלמלא כן, כל התקוות והמשאלות והתאוות הכמוסות, מפולשות בורם הזמן, ומה שהיה הוא שיהיה ומה שנעשה הוא שיעשה ואין חדש תחת השמש.

הצירוף שמולכו מצריך את עצמו, "בצער, בראגת־מה", על כשלון נסיונותיו לחולל בחייו תמורה גדולה, נכך ש"מוכרחים ממש להתאהב", הוא ביטוי למין צורך הטבוע באופיו להישלט. שהרי אם תשלוט בו האהבה אזי תתממש חירותו.

אברהם ב. יהושע הגיע בספרו זה, לפי עניות דעתי, לשיא הישגיו האמנותיים והעמיד את אחת מיצירות הפרוזה המעולות של סופרי דור המדינה.

למוקירי יצירתו של א.ב. יהושע, והם רבים בארץ ובחו"ל, לא יקשה להיווכח שסגולות כתיבתו האמנותית, שכה הרשימו עוד למראשית הופעתו בקובצי סיפוריו הקצרים, וניטשטשו במקצת ולבשו צורות מצודות שונות ברומנים שלו ("המאהב", "גירושים מאוחרים"), חזרו וקיבלו חיות ועוצמה מרשימות ביותר בספרו החדש.

עיקרי הישגיו האמנותיים הם בעיצוב מבנה, בהרחבת הפרספקטיבה הסיפורית והרעיונית מתוך נקודת התצפית של גיבור יחיד; ומעל לכל — גיבוש סגנון קולח, רגוע, רחב־נשימה ומדוייק, שבו אין כמעט הציצה בין לשון המספר ללשון הנפשות הרוכרות, כגון באפיקה העגנונית, אבל כמובן בתשתית לשונית חדשה לגמרי.

אי־אפשר שלא להתרשם עמוקות מיכולת מיצוי אפשרויות המבע בטקסט של יהושע, שהגיעו לדרגת הצלילות והשקיפות המירבית המוכרת בלשון הפרוזה הישראלית בימינו. אכן, הולך ומתגבש בספרותנו מהלך חדש, נוסח של פרוזה המנוערת לחלוטין מעומס חומרים ליטראריים מצד אחד, אבל הנשמר היטב מגלישה לרשלנות ולרדידות שמתוך דלות, מצד אחר. לשון יצירתם של שלושת הסופרים המובהקים במהלך זה, א"ב יהושע, יעקב שבתאי ויהושע קנז — היא הוכחה חותכת להרחבת אפשרויותיה של העברית, לשקיפותה וגמישותה. המהלך החדש שבהשראתם של שלושת היוצרים האלה, וא"ב יהושע בראשם, עוד ישלוט שנים רבות על אובני היצירה הספרותית הישראלית וישמש לה מקור השראה.

בתולדות ספרותנו ייזכרו סוף שנת 1986 ותחילת 1987 כתקופה של תנופה גדולה וחשובה בזכות הופעת יצירות פרוזה חשובות, ובכללן "מולכו".

סוד הקסם של האיש האפור

מהו סוד קסמו של "מולכו"? דומני, כי עיקר קסמה של היצירה הוא בריתמוס שלה, במשפטים הארוכים, המחוברים זה לזה כבשלשלת בו"ו החיבור, בפיסקאות המתקשרות זו לזו בהגיון סיפורי, ברצף מתנגן של צירופי מילים ומשפטים, במעברים הצלולים מעניין לעניין בקלילות אלגנטית בלתי־מורגשת, בהסרת המחיצות בין לשון המספר ללשון הנפשות הפועלות. הקורא משול לאדם המצוי באולם רחב־ידיים שהכול מתרחש ומתנגן בו באין־מפריע ובאין חוצץ. חמשת חלקי הספר — כמחזור עונות השנה: סתיו, חורף, אביב, קיץ, סתיו — [illegible] כמו חמש פיסקאות, שכל אחת מהן נקראת [illegible] אחת.

מפני מה מושך [illegible] מולכו ומדובב לקורא, למרות חסרון [illegible], [illegible]מרות שמולכו הוא אדם אפור, סביל, קמצן, קטנוני, כבוי יצרים ומאוויים, לא־אינטלקטואלי במובהק?

מדוע הפרידה מן הספר קשה כל־כך ומולכו ממשיך להעסיק את מעיינינו? מה מעניין באנטי־גיבור זה, שאפילו עובדת מוצאו הספרדי היא ציון עובדה סתמית, ואין בה כמעט מן התסמונות הזכרתיות המוכרות של הקונפליקט שבו שרוי איש ממוצא זה בחברה הישראלית?

סוד כוחה של אמנות גדולה הוא שהיא פתוחה לפרשנויות רבות. דומני כי כמספר הקוראים והמבקרים כן מספר התשובות לשאלות דלעיל ולשאלות רבות אחרות שמציב "מולכו". ויפים לענייננו זה דבריו של ש"י עגנון: "עי"ן פנים לתורה. בפנים שאתה פונה לה היא פונה לך." ("אורח נטה ללון").

שלושה עיקרים יסודיים אני רואה ב"מולכו": האחד — מולכו האיש הוא מין טיפוס של כל־אדם היכול להימצא בכל מקום. העובדה שהוא חי בחיפה ואמו חיה בירושלים, חשיבותה לגבי הספר רק במילוי של פרטי ריאליה ישראלית. השני — מתחילת הרומן ועד סופו מולכו מצוי בתוך מציאות יומיומית אפורה, אבל נקלע תמיד לתוך סיטואציות האפופות מוזרות ופנטסיה. השלישי — אף־על־פי שהספר פותח במוות ומסיים במוות, ואף־על־פי שכל חיותו של מולכו יונקת מן הקירבה למוות, לחולי — אף על פי כן, ההומור המשגע של א"ב יהושע ועינו השוכבנית הצופה בגיבורו מפרקים את המועקה של נוכחות המוות. מיון עליצות ובדיחות מעוררים דפי הספר בקורא, כשהסופר חושף את תכונותיו הקטנוניות, הערמומיות, העייר־בורגניות של מולכו, את חישוביו וחשבונותיו לגבי הנשים שהוא אמור לעשות עימן מעשה, ויותר מהמה — הסיטואציות הקומיות כל־אימת שלפוחית השתן של מולכו לוחצת עליו. "הוא ברק בחשאי את הדירה לראות היכן המסדרון המוביל לשירותים. בינתיים, ישב ברגליים צמודות והלחץ על השלפוחית רפה. הוא לא רצה למהר לשירותים שמא יחשדו בו באיזה פגם אורגני..." היועצת המשפטית אצלה אליו מרחוק חיוך נלבב, והוא הורה לה. יפה כאן אצלך. אמר, וקם ממקומו כאילו בדרך חירות חרשה, מפני שהרגיש שעליו לשחרר מייד את הלחץ על השלפוחית. נשאב אל האש, גוחן עליה ואומר, האש הזאת נהדרת. איך זה בוער כך בלי ריח. הנוכחים קצת נבוכו, מחייכים זה לזה לרגע. היא ניגשה מייד להסביר לו שאין זו בכלל אש אלא משהו דמוי אש. דמוי אש? הוא הופתע, מנחך אל עצמו שלא הרגיש בכך מייד, אם כן זה ממש מוצלח, ושאל אותה בלחש, מסמיק, על השירותים... חרש סגר את הבריח הקטן... הוא נאנח ובזהירות כיוון את הזרם אל הדופן ולא אל הבריכה כדי להישאר חרישי לגמרי, וכך ביסוריות ובסבלנות רוקן את עצמו עד תום, גם את הדירית ניסה למשוך בקלות, אבל מי הניאגרה השתחררו בקול פראי." (עמ' 170). עניין דחפיו של מולכו להשתין צריך עיון נרחב יותר. שכן, הדחף הולך ופוחת מפרק לפרק. משהו בכל זאת קורה למולכו. ככל שהוא נעשה מודע יותר למצבו הסקסואלי, ל"עכבר האפור" שלו הרדום לו במפשעתו, כן הולך ופוחת הלחץ על השלפוחית. הפסיכולוגים — הרי לכם עניין לענות בו!

גברת מולכו

גסיסת אשתו ומותה היו למולכו מאורע שמילא אותו תחושת גבורה והקרבה. איננו יודעים את שמה, איננו יודעים את מראה, רק זאת שהיתה יפה יותר מהיועצת המשפטית. אנו יודעים שהיא היתה יקית, ילידת פרבר בברלין המזרחית, שהיתה ספוגה תרבות גרמנית, אינטלקטואלית, אוהבת ספר ומוסיקה, ושמולכו העריץ את תרבותה וחוכמתה והתבטל בפניה, משום שחש שהיא מייצגת ערכי תרבות אירופיים מורכבים ונעלים שהוא צריך להקנותם לעצמו. אנו יודעים שהיה לה עיקרון מקודש לא לחזור לגרמניה, ולעיר הולדתה, למקום שבו התאבד אביה, ד"ר שטרקמן, ושמולכו מחמת רחף נפשי — מרד? חתירה לחופש מזכר אשתו? — מפר את העיקרון הזה, עקב צירוף־נסיבות מוזר. הכרוך בשליחות שנטל עליו מטעם חמותו לסייע לצעירה עולה לחזור לרוסיה דרך חומת ברלין. "אילו היתה יודעת שבא עד לכאן, היתה שמחה שהוא שובר את העיקרון שלא לחזור. כן, מפעם לפעם הוא הרגיש שהיא מבקשת שישבור את העקרונות שלה, שלא יפחד מהם. כן, קצת פחדתי ממך, נעו שפתיו."

כל הנשים שנקרו על דרכו של מולכו במשך השנה שחלפה למן מות אשתו — עוזרת הבית; היועצת המשפטית במשרדו שעמה הוא מבלה בילוי מוזר וכושל בברלין; תמרה ה"שכטריסטית" המוזרה, חשוכת־הילדים, בת־כיתתו בגימנסיה, החיה בקרית מטרסדורף החרדית בירושלים עם בעלה אורי (מדריכם לשעבר בצופים), אשר מנסה עתה לקשור עם מולכו עיסקה שישכב עמה ואולי אף יישא אותה לאשה; הרוסיה הצעירה השמנמונת, שאיננו יודעים את שמה וכינויה בפי מולכו "ארנבת" — כל הנשים הללו הן בשביל מולכו גם אמצעי להשתחרר מזכר אשתו וגם אמצעי לחזור אליה. אבל "בדרך אחרת" כלשונו.

חתירתו של מולכו אל החופש היא כאינסטינקט — בשכלו הוא אינו תופס את ההבדל בין חופש בחירה לבין אותו שלטון החופש שהוא מייחל לו. בשיחה עם אורי ה"שכטריסט", על הספר "אנה קרנינה", שרק את חלקו הראשון קרא מולכו לפי שעה. אין מולכו מצליח לתפוס את הרעיון שאורי מפתח לסיבת התאבדותה של אנה קרנינה: "אבל למה היא מתאבדת? ורונסקי יעזוב אותה? לא. חלילה. אמר בעלה. הוא לא עוזב אותה, היא פשוט מאבדת את תחושת החירות שלה. בעלה לא נותן לה גט. כך שהיא מוכרחה לחיות עם ורונסקי בלי נישואים. וזה כבר לא קשר של בחירה כמו מקודם אלא הכרחי."

הפרדוקס הקיומי של חירות אי־חירות, של משיכה ודחייה כאחת, מוצא ביטוי אמנותי חזק בסיטואציה המתרחשת בחוצות ברלין המזרחית, כשמולכו נקלע אל מין מבוך קפקאי מסוייט כבנין־האופרה. אל תוך עיצומן של חזרות מוסיקליות, וחומק בפיק־ברכיים אל תחנת המעבר, מערבה. לסיטואציה זו הוא נקלע לאחר שהוא מסייע לרוסיה "היורדת" לעשות דרכה בכיוון ההפוך, מזרחה.

המוזרות והפנטסיה האופפים את הסיטואציות שמולכו נקלע אליהן, מוקרנות לעינינו בפגישותיו עם שתי הילדות — הילדה הקוצ'ינית בהת־העיור במושב העולים בגליל, והילדה בהירת השיער בברלין המזרחית, בחנות כלי־הכתיבה, אשר מולכו פגש כשחיפש את בית־ילדותה של אשתו. שתי הילדות, תמירות ודקות ומרכיבות משקפיים גדולים, מעוררות בו מין ריגוש והוא נמשך והולך אחריהן, וחוזר ועולה בו זכר אשתו. אפשר, אולי, שבתת־תודעתו, באופן

(המשך בעמוד 18)